

Personvern og etiske utfordringer i #metoo-saker.

*En komparativ studie av journalistiske grenser og konsekvenser i
Norge og Sverige.*

Eline Lauritzen

Masteroppgave i journalistikk
Institutt for medier og kommunikasjon

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2020

Personvern og etiske utfordringer i #metoo-saker.

En komparativ studie av journalistiske grenser og konsekvenser i Norge og Sverige.

© Eline Lauritzen

2020

Personvern og etiske utfordringer i metoo-saker. En komparativ studie av journalistiske grenser og konsekvenser i Norge og Sverige.

Eline Lauritzen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker personvern og presseetikk i #metoo-saker. Studien er en komparativ analyse av dekningen i Norge og Sverige, og baserer seg på kvalitative intervjuer med norske og svenske journalister som dekket #metoo. Hvordan journalistene forholdt seg til retningslinjer, og om det har vært en endring før, under og etter #metoo, er hovedfokuset. Strakk retningslinjene til i avsløringssaker om seksuell trakassering og vold? Og var det egentlig flere grenseoverskridelser i Sverige enn i Norge? De viktigste forskningsmessige resultatene i oppgaven baserer seg på hvordan journalister tok til seg kunnskap av hverandres erfaringer, på godt og vondt. Det er blant annet arbeidet med et stort omfang anonyme kilder, der journalistene viste enighet om at budskapet var viktigere å formidle enn det var å ha åpne kilder. Omfanget av vitnemål fra ofrene, pekte på et strukturelt problem, og det var det journalistene i stor grad ønsket å få frem. Arbeidet med oppropene var en ny måte å formidle et kritikkverdige forhold på. Norge hadde et fortrinn ved ligge tidsmessig bak Sverige og følge svenske journalisters eksempel. Det har også vært avsløringer om maktpersoner som har blitt identifisert i mediene. Her har norske journalister i stor grad hatt en mer forsiktig tilnærming enn de svenske journalistene. Bar Vulkan-saken beskrives som et vendepunkt i arbeidet med anonyme og myke kilder. Samtlige journalister er enige om at grensene ble forskjøvet under #metoo-klimakset, men at disse på et tidspunkt ble flyttet tilbake igjen da det ble rom for å tenke over sitt eget arbeid, og se hvordan andre redaksjoner hadde løst presseetiske dilemmaer i forbindelse med publisering.

Abstract

This master thesis examines privacy and press ethics in #metoo articles. The study is a comparative analysis of the #metoo coverage in Norway and Sweden and is based on qualitative interviews with Norwegian and Swedish journalists who covered #metoo. How the journalists related to ethical guidelines, and if there were any changes before, under or after #metoo is the main focus. Did the guidelines cover dilemmas concerning disclosure of sexual harassment and violence? Were there actually more boundaries breaking in Sweden than it was in Norway? The most important findings are based on the way journalists learned from each other's experiences while covering such cases. In the work of anonymous sources in a large scale, the journalists agreed that the message was more important than to reveal who the sources were. The large scale of statements from victims, pointed out a structural problem in societies. The appeals (*oppropene*) made the journalists find new ways to solve cases and reveal criticisable actions. Norway had an advantage being behind Sweden in terms of time so that they had the opportunity to look to Sweden. There have also been reveals of people in power identified in the press. Norwegian journalists were more careful in doing so. The «Bar Vulkan case» is described as a turning point in the work with anonymous and *soft* sources. All journalists participating agreed that the boundaries were moved regarding #metoo but at some point the boundaries were moved back again. This happened when the #metoo climax was over and the journalists got to consider their own work, and also how other journalists had solved press ethical dilemmas regarding publishing.

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært ekstremt lærerikt, både faglig og personlig. Desto mer jeg har fordypet meg i retningslinjer og trakasseringssaker, desto mer engasjert har jeg blitt. Min veileder, Rune Karlsen (V19/H20), har hjulpet meg med å utvikle ideene mine til et forskningsprosjekt. Jeg vil takke han for å ha gitt meg konstruktive tilbakemeldinger og vist tålmodighet. Jeg vil også takke de professorene som har gitt meg forslag til forskning og teori innen kildekritikk, retningslinjer og metoo-kampanjen, både i Norge og Sverige.

En stor takk går også til journalistene som har tatt seg tid til å stille til intervju. At de har delt sine erfaringer og refleksjoner har bidratt til å gi en forståelse av arbeidet med metoo-saker og etiske vurderinger som ble gjort før publisering. Jeg vil også takke UiO for reisestøtte til gjennomføring av intervjuene i Sverige.

En stor takk går også til medstudent Øyvind. Kaffepausene våre har gjort lange dager på Eilert Sundts og UB lysere. Jeg vil også takke familien min for bidrag med nyhetsinnslag og -artikler om metoo, og ikke minst støtte og oppmuntring gjennom hele prosessen.

Eline Lauritzen

Oslo, november 2020

INNHALDSFORTEGNELSE

1	<u>INNLEDNING</u>	4
1.1	OPPGAVENS TEMA	4
1.2	HVORDAN OPPSTOD #METOO-KAMPANJEN?	5
1.3	KORT OM KILDER OG ETIKK	9
1.4	FORSKNINGSSPØRSMÅL OG VALG AV TEMA	10
1.5	OPPGAVENS STRUKTUR	11
2	<u>TEORI</u>	12
2.1	DEMOKRATI OG JOURNALISTIKK	12
2.2	KILDEKRITIKK, PERSONVERN OG ETIKK	12
2.2.1	JOURNALISTISKE RETNINGSLINJER	14
2.2.2	SEKSUELL TRAKASSERING	20
2.3	METOO I NORGE	21
2.3.1	OPPROPENE	21
2.3.2	ULF LEIRSTEIN	22
2.3.3	KRISTIAN TONNING RIISE	22
2.3.4	LÆRER VED TEATERHØGSKOLEN	23
2.3.5	TROND GISKE	23
2.4	METOO I SVERIGE	24
2.4.1	FREDRIK VIRTANEN	24
2.4.2	BENNY FREDRIKSSON	25
2.4.3	JEAN-CLAUDE ARNAULT	25
2.5	KRITIKK AV METOO	26
3	<u>METODE</u>	28
3.1	KVALITATIV STUDIE OG FREMGANGSMÅTE	28
3.1.1	FORSKNINGSDESIGN	29
3.1.2	INTERVJU SOM METODE	30
3.1.3	KOMPARATIV ANALYSE	31

3.1.4	FREMANGSMÅTE FOR ANALYSEN	32
3.1.5	METODISKE OG ETISKE UTFORDRINGER I UNDERSØKENDE INTERVJUER.....	33
3.1.6	UTVALG	34
3.1.7	HVORFOR AFTENPOSTEN, VG, NRK, EXPRESSEN, SVT OG AFTONBLADET?	35
3.2	DATAENES KVALITET OG GYLDIGHET	35
3.2.1	KRITIKK AV VALG AV TEORI OG METODER.....	35
3.2.2	KRITIKK EMPIRI	36
3.2.3	TILGJENGELIGHET	37
3.2.4	RELIABILITET	37
3.2.5	VALIDITET	38
3.3	OPPSUMMERING	38
4	<u>ANALYSE OG DISKUSJON</u>	39
4.1	INNLEDNING AV ANALYSEN	39
4.2	SKILLER BEHANDLINGEN AV KILDER I METOO-SAKER SEG FRA ANDRE SAKER?	39
4.3	HVORDAN FORHOLDT JOURNALISTER SEG TIL JOURNALISTISKE RETNINGSLINJER? ER DET FORSKJELL PÅ FØR OG ETTER METOO?	46
4.4	FLYTTET REDAKSJONER GRENSER FOR HVA SOM ER AKSEPTERT I ET ETISK PERSPEKTIV?	51
4.4.1	PÅ HVILKEN MÅTE OG I HVILKEN GRAD HAR METOO BIDRATT TIL Å FLYTTE JOURNALISTISKE GRENSER I NORGE OG SVERIGE?	53
5	<u>KONKLUSJON OG AVSLUTNING</u>	71
5.1	RESPONDENTENES FRAVÆR OG ANONYMITET.....	73
5.2	STUDIENS BIDRAG.....	73
5.3	BEGRENSNINGER.....	74
5.4	VIDERE FORSKNING.....	74
	<u>LITTERATUR</u>	76

«Och när det inte fanns någon insyn samtidigt som hela Kulturstockholm visste och normaliserade vad som pågick var det svårt att ensam kräva sin rätt. Ingen där bryr sig om något så banalt som en antastad kvinna» (Gustavsson, 2017, s. 7).

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

«Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet er grunnelementer i et demokrati. En fri, uavhengig presse er blant de viktigste institusjoner i demokratiske samfunn» (Norsk presseforbund, 2015b). Slik innledes de norske etiske retningslinjene for journalister i Vær varsom-plakaten. Journalister arbeider innenfor gitte grenser, delvis normgitte, som kan utfordres i deknningen av saker som #metoo-bevegelsen. Journalister er pålagt å følge bestemte retningslinjer i, blant annet, nevnte Vær Varsom-plakaten for å føre god journalistikk. Den digitale tidsalderen har ført til at hvem som helst har mulighet til å publisere innhold på nett. Journalister må arbeide hardere for å beholde sin troverdighet. Journalisters verifisering av kilder, varsomhet rundt personvern og journalisters vinkling i saker er viktigere i dag enn noen gang tidligere. Dette er grunnleggende nøkkelementer innen journalistisk praksis som bidrar til pålitelighet i rollen som en videreformidler av informasjon og hendelser til befolkningen, populært kalt «den fjerde statsmakt». Pressen skal verne om viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk (Norsk presseforbund, 2015b).

Det finnes retningslinjer journalister er pålagt å følge, men hva skjer når det oppstår etiske dilemmaer som journalistene ikke har tatt stilling til før? Det kan til tider være vanskelig å gjøre vurderinger av hva som er innenfor regelverket, og hva som går over streken. Enda vanskeligere kan det være på bakgrunn av at retningslinjer kan tolkes på ulike måter i forskjellige redaksjoner. Hvordan behandle kilder kan også variere ut ifra hva slags posisjon kilden har i samfunnet og i den aktuelle journalistiske saken.

I denne studien skal jeg ta for meg etiske utfordringer med #metoo-kampanjen som utgangspunkt. Jeg skal se nærmere på personvern og kildekritikk og hvilke etiske utfordringer journalister og redaksjoner støtet på underveis i prosessen med å publisere artikler. En stor del av kildene var sårbare, som ofrene i trakassering- og overgrepssaker. Men journalister hadde også dilemmaer og utfordringer i forbindelse med det å offentliggjøre identiteten på de antatte eller dømte overgriperne og andre som sto bak trakasseringshendelser.

Reaksjonene og deknningen av metoo-saker skiller seg fra hverandre i Norge og Sverige. Det er to demokratiske land med lover og regler, men normer, verdier og tillit ligger også til grunn for det samfunnet vi har i dag. Derfor vil en sammenligning av det etiske perspektivet hos norske og svenske redaksjoner være interessant å undersøke i en #metoo-kontekst, nettopp fordi tolkningen av retningslinjene vil variere. Denne studien tar

utgangspunkt i en analyse av hvordan Norge og Sverige forholdt seg til #metoo-publiseringer i et komparativt lys.

1.2 Hvordan oppstod #metoo-kampanjen?

Amerikaneren Tarana Burke ble i 1997 seksuelt misbrukt, og som et resultat av hendelsen fikk hun behov for å hjelpe andre kvinner som har opplevd lignende situasjoner. For å vise solidaritet, brukte hun uttrykket *me too*, for kvinner som har opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet, allerede i 2006 (Rønneberg, 2017).

Uttrykket skapte først store ringvirkninger da Hollywood-skuespiller Alyssa Milano tok opp tråden og oppfordret personer som har opplevd seksuell trakassering i større eller mindre grad, til å dele sin opplevelse i en twittermelding som skulle inneholde «me too», som i «jeg også». Det utviklet seg raskt til en emneknagg, og ble et uttrykk som understreker at en ikke er alene om å ha gått gjennom slike opplevelser, og for sette forebygging og avsløring av seksuell trakassering på dagsorden.

Figur 1: Twittermeldingen som ble starten på #metoo-kampanjen i 2017.

Da metoo-kampanjen skjøt fart høsten 2017, hadde The New York Times arbeidet med en avsløringssak om en av Hollywoods mektigste profiler over flere år. I artikkelen kom det frem at filmprodusent Harvey Weinstein har misbrukt sin enorme makt i bransjen. Han skal ha seksuelt trakassert og misbrukt unge, kvinnelige skuespillere, modeller og artister. Flere av ofrene stod frem i artikkelen, som ble publisert den 5. oktober 2017. Ti dager senere publiserte Alyssa Milano twittermeldingen som skulle vise seg å få ekstremt stor betydning for veldig mange (Kantor og Twohey, 2017).

I kjølvannet av The New York Times' journalistiske gravearbeid om overgrepssanklagene mot Weinstein, i kombinasjon med Alyssa Milanos oppfordring til bruken av #metoo for ofres solidaritet, er det som skulle vise seg å bli starten på metoo

(Rønneberg, 2017), som fra og med nå vil bli skrevet uten fortegnet «#» etter anbefaling fra Språkrådet. Med mindre det er selve emneknaggen som presenteres (Språkrådet, 2018).

I New York Times' artikkel om avsløringene om Weinstein beskrives han som en av de mektigste personene i filmbransjen og i Hollywood:

For actors, a meeting with Mr. Weinstein could yield dazzling rewards: scripts, parts, award campaigns, magazine coverage, influence on lucrative endorsement deals. (Kantor & Twohey, 2017)

Og videre forteller et av hans ofre, skuespiller Ashley Judd, om en spesifikk hendelse, som skal ha vært en typisk situasjon i møte med Weinstein, der han misbrukte sin maktposisjon i bransjen til å oppnå seksuell tilfredsstillelse:

But movies were also his private leverage. When Mr. Weinstein invited Ms. Judd to breakfast in Beverly Hills, she had been shooting the thriller “Kiss the Girls” all night, but the meeting seemed too important to miss. After arriving at the hotel lobby, she was surprised to learn that they would be talking in his suite; she decided to order cereal, she said, so the food would come quickly, and she could leave.

Mr. Weinstein soon issued invitation after invitation, she said. Could he give her a massage? When she refused, he suggested a shoulder rub. She rejected that too, she recalled. He steered her toward a closet, asking her to help pick out his clothing for the day, and then toward the bathroom. Would she watch him take a shower? she remembered him saying.

“I said no, a lot of ways, a lot of times, and he always came back at me with some new ask,” Ms. Judd said. “It was all this bargaining, this coercive bargaining.”

To get out of the room, she said, she quipped that if Mr. Weinstein wanted to touch her, she would first have to win an Oscar in one of his movies. She recalled feeling “panicky, trapped,” she said in the interview. “There’s a lot on the line, the cachet that came with Miramax.” (Kantor & Twohey, 2017).

Miramax er filmproduksjonsselskapet Harvey og broren Bob Weinstein grunnla sammen på 1970-tallet, med millionsuksesser som Pulp Fiction, Dirty Dancing, Bridget Jones og The Boy In the Striped Pyjamas på meritlisten. Det gjorde brødrene til mektige menn som unge, ambisiøse skuespillere ønsket å være på godsiden til (IMDB, 2014).

In speaking out about her hotel episode, Ms. Judd said in a recent interview, “Women have been talking about Harvey amongst ourselves for a long time, and it’s simply beyond time to have the conversation publicly.” (Kantor og Twohey, 2017)

Det har skuespilleren selv uttalt til The NY Times.

Most women who told The Times that they experienced misconduct by Mr. Weinstein had never met one another. They range in age from early 20s to late 40s and live in different cities. Some said they did not report the behavior because there were no witnesses and they feared retaliation by Mr. Weinstein. Others said they felt embarrassed. But most confided in co-workers. (Kantor og Twohey, 2017)

Hvordan politiet reagerte på en av hendelsene Weinstein ble anklaget for er beskrivende for hvordan trakasseringsepisoder ikke har blitt tatt alvorlig nok i rettssystemet:

Soon, complaints about Mr. Weinstein’s behavior prompted the board of his company to take notice.

In March 2015, Mr. Weinstein had invited Ambra Battilana, an Italian model and aspiring actress, to his TriBeCa office on a Friday evening to discuss her career. Within hours, she called the police. Ms. Battilana told them that Mr. Weinstein had grabbed her breasts after asking if they were real and put his hands up her skirt, the police report says.

The claims were taken up by the New York Police Department’s Special Victims Squad and splashed across the pages of tabloids, along with reports that the woman had worked with investigators to secretly record a confession from Mr.

Weinstein. The Manhattan district attorney's office later declined to bring charges.

But Mr. Weinstein made a payment to Ms. Battilana, according to people familiar with the settlement, speaking on the condition of anonymity about the confidential agreement. (Kantor & Twohey, 2017)

Metoo-bevegelsen er basert på avsløringer om seksuell trakassering og overgrep.

På tross av lover og regler som forbyr seksuell trakassering på arbeidsplasser, startet et oppgjør med trakassering høsten 2017, og da særlig, i første omgang, knyttet til arbeidsplasser. En stor fellesnevner for overgriperne og de som har blitt beskyldt eller tatt for trakassering, er at de er personer, i stor grad menn, i *maktposisjoner*, som har utnyttet nettopp denne makten de har opparbeidet seg i arbeidslivet, til å trakassere og undertrykke kolleger med mindre makt i bransjen.

Både Norge og Sverige var to av landene som fikk en metoo-bølge og tok bevegelsen på alvor etter at den hadde fått fotfeste i USA høsten 2017. Store deler av dekningen var i strid med eksisterende lovverk, noe som gjør situasjonen enda mer komplisert.

Pressen behandlet den svenske medieprofilen Fredrik Virtanen som om han var en dømt voldtektsmann, uten at noen domstol hadde dømt han. Svenskenes metoo-høst i 2017 innebar flere saker som hadde ført til store konsekvenser for de omtalte allerede før en domstol hadde vurdert saken. Én har byttet navn og en annen har tatt selvmord grunnet identifisering som voldtektsmann i offentligheten. Lignende saker har ikke vært utbredt i Norge, så det å undersøke forskjellene og likhetene ved pressens retningslinjer nærmere er en interessant inngang til studien. En naturlig del av undersøkelsen vil da være å se på om pressens retningslinjer i Norge og Sverige sier noe om anonyme kilder og personvern ved publisering av sensitiv informasjon.

1.3 Kort om kilder og etikk

Bevegelsen er interessant i seg selv, men førte også til utfordringer for journalistikken. Blant annet har journalisters behandling av ofre og de antatte overgriperne fått seg en prøvelse, og ulike redaksjoners vurderinger når det gjelder publisering av historiene, og om kilder, ofre

og antatte overgripere skulle identifiseres i pressen. Jeg skal se på om anonymitet knyttet til personvern, og om bevegelsen i seg selv har bidratt til å endre journalistiske grenser.

Målet med oppgaven er å undersøke om, og hvordan journalistiske grenser har blitt endret med utgangspunkt i metoo-bevegelsen og i kjølvannet av avsløringer som kom i forbindelse med kampanjen. Journalistiske retningslinjer legger et grunnprinsipp for hvordan pressen skal forholde seg til personvern, kilder og identifisering i forbindelse med publisering.

Disse retningslinjene er en god indikator for journalistisk praksis, men utfordringen er når retningslinjene tolkes forskjellig mellom redaksjonene, men også mellom to land som har de samme grunnleggende reglene. Et viktig aspekt er også hvordan kulturen er i de to landene for å følge de gitte retningslinjene.

1.4 Forskningsspørsmål og valg av tema

Denne studien skal undersøke hvordan journalistiske grenser har blitt flyttet. Jeg ønsker å se mer på hvordan kilder har blitt behandlet i prosessen, utvalget og verifisering av kildene, hvordan journalistene forholdt seg til kilder og antatte overgripers personvern i forbindelse med gitte retningslinjer, og i tillegg se på unntak som både svensk og norsk presse gjorde i prosessene med å publisere historier fra ofrene av seksuelle overgrep og trakassering. Flytting av journalistiske grenser i forbindelse med avsløringer av antatte overgripers navn, virker som var mer akseptert i Sverige enn i Norge. Det er en interessant side av saken som jeg ønsker å undersøke mer i detalj i dette prosjektet.

Forskningsspørsmålet er som følger:

På hvilken måte og i hvilken grad har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser i Norge og Sverige?

For å kunne besvare forskningsspørsmålet har jeg definert noen underspørsmål som kan hjelpe meg i riktig retning:

Skiller behandlingen av kilder i metoo-saker seg fra andre saker?

Hvordan forholdt journalister seg til journalistiske retningslinjer? Er det forskjell på før og etter metoo?

Flyttet redaksjoner grenser for hva som er akseptert i et etisk perspektiv?

En sentral faktor i dette tilfellet med #metoo er journalistiske grenser. Det har ikke vært noen lang tradisjon for å skrive om seksuelle overgrep i mediene, og derfor er en studie av hvordan journalister forholdt seg til retningslinjene aktuell – eller var det slik at grensene ble forflyttet for at journalister kunne dele informasjonen de satt på, som i flere tilfeller var informasjon fra anonyme kilder. Om de klarte å ettergå de anonyme kildene er noe jeg ønsket å spørre journalistene om i intervjuene med dem.

Dette er ikke forsket på hittil, og ved å trekke inn Sverige kan man situasjonen i et større perspektiv. Ved at jeg har valgt å gjøre en komparativ studie av akkurat Norge og Sverige, utelukker blant annet USA der metoo-kampanjen oppstod, og andre vestlige og skandinaviske land som i stor grad ville vært aktuelle å undersøke nærmere. Det at valget falt på Sverige bunner i at Norge og Sverige likner hverandre på flere områder og at begge landene kastet seg raskt på metoo-bølgen etter den brakte løs i USA tidlig høsten 2017.

Begrensningene denne problemstillingen gir er at det ikke er mulighet til å gå dypere og grundigere inn på hver enkelt overgreps- og trakasseringssak da studien forsøker å finne fellestrekk og unntak ved flere saker. Jeg har valgt ut de sakene som skapte mest blest i mediene, sakene med kjente profiler, og de sakene og personene som respondentene omtalte da jeg intervjuet dem i forbindelse med i hvor stor grad retningslinjene ble fulgt.

Avgrensningen gir samtidig muligheten til å sette større fokus på sammenligningen av situasjonen mellom de to nabolandene.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i fem kapitler der første kapittel presenterer oppgavens tema og innledende informasjon om hvordan metoo-kampanjen oppstod, pressens oppgave i samfunnet og dens etiske forpliktelse til sannferdighet samt hvordan metoo-bølgen kom til Norge og Sverige. Andre kapittel gir bredere forståelse av bakgrunnen for temaet gjennom å vise til teori, tidligere forskning og forklare fenomenene i de to enhetene, Norge og Sverige, som skal utforskes og analyseres videre. Tredje kapittel forklarer hvordan jeg går fra idé til gjennomføring, til konklusjon ved å forklare metoden jeg har valgt å bruke, som er kvalitative

intervjuer. I fjerde kapittel blir resultatene fra empirien presentert, før de videre deretter blir analysert. I det avsluttende og femte kapittelet vil jeg dele funn og konkludere samt foreslå videre forskning.

2 Teori

2.1 Demokrati og journalistikk

Journalistikk og demokrati blir ofte omtalt i forbindelse med hverandre, nettopp fordi de to elementene fungerer som betingelser for hverandre. Den engelske medieforskeren Natalie Fenton (2018) beskriver nyheter og reportasjer som demokratiets livsnerve. Samtidig regnes presse-, ytrings- og informasjonsfrihet som en del av den demokratiske infrastrukturen.

Forventningene til journalistikken knyttes til en samholdsfunksjon der informasjon, maktgranskning og det å være plattform for den offentlige debatten er sentrale elementer. Den samme forståelsen står også sterkt i den journalistiske profesjonsideologien. Disse forventningene er en del av journalistikkens oppgaver og har sine røtter i tradisjonen, eller myten, om pressen som den fjerde statsmakt (Allern & Pollack, 2019, s. 305).

Allern og Pollack skriver at mediernes «oppdrag» er påvirket av profesjons- og bransjeideologi, og at det er urealistisk at hver enkelt redaksjon skal oppfylle forventninger om ulike typer av kvalitetsjournalistikk. Men det er viktig for demokratiet at innad i mediasystemet som helhet finnes muligheter til kritisk dekning av makthavere og en informativ, offentlig debatt (Allern & Pollack, 2019, s. 306).

2.2 Kildekritikk, personvern og etikk

Journalister skal i sin formidling forklare hendelser så tett opp mot virkeligheten som mulig for at det skal fremstå troverdig. Journalistikkens primærhensikt er å gi leserne den informasjonen de trenger for å tenke fritt og å være selvstyrende (Carlson, 2017, s. 5).

Journalistikken er dermed en viktig faktor for et fungerende demokrati. Folket skal være opplyste ved hjelp av pressens formidling, både når det gjelder generelle nyhetssaker, men også saker som omfatter informasjon mannen i gata ikke har tilgang til – eksempelvis rettsaker og stortingsmøter. Samtidig skal leseren kunne definere sin egen mening og perspektiv på saken, og ikke bli påvirket av den enkelte journalistens syn. Å opplyse

befolkningen gjør at hver og én borger i samfunnet kan gjøre seg opp en mening og delta i den offentlige debatt (Orgeret, 2019a).

Pressen har tradisjon for å bli sett på som *den fjerde statsmakt* etter de lovgivende (Stortinget), utøvende (Regjeringen) og dømmende (domstolene) statsmaktene. Pressen er både overvåker og videreformidler av hva som foregår på lands- og verdensbasis. Det ligger en forventning hos befolkningen om at pressen skal utføre sin samfunnsrolle som opinionsformidler og opinionskaper, men pressen har ingen styringsfunksjon. For å få tillit av folket kreves hardt arbeid fra journalistene. Troverdighet er et nøkkelmoment i denne relasjonen (Wahl-Jørgensen & Harnitzsch, 2009, s. 297).

Journalister må gjennomgå en seleksjonsprosess av nyheter, *gatekeeping*, som i seg selv er omfattende, før de publiserer nyhetssakene de mener er viktigst å videreformidle til folket (Ihlebak & Krumsvik, 2015, s. 473). Det er ikke bare seleksjonsprosessen som skal kvalitetssikres, det er også selve diskursen, historien, kildene og vinklingen i en sak (Wahl-Jørgensen & Harnitzsch, 2009, s. 179-180).

Med journalisters kontinuerlige oppdateringer på nettaviser og sosiale medier, får man nyhetene ut til befolkningen med én gang hendelser har funnet sted – noe som er en stor fordel. På den andre siden kan det igjen medføre dårligere kvalitet på journalistikken fordi nyhetene skal publiseres i kampen om å dele nyheter først, og man kan støte på begrensninger når det gjelder format. Å møtes i virkeligheten eller samtale over telefon er foretrukket over digitale varianter for å kvalitetssikre kilder, noe som kalles *journalistic common sense* (Brandtzæg m.fl., 2016, s. 330).

Sigurd Allern (2018, s. 16) skriver at journalister er avhengig av kildekritisk kompetanse når de skal finne frem til sikker kunnskap. En journalist skal kunne vurdere troverdigheten til kilder før saker publiseres (2018, s. 21-22). *Kilde* er et begrep som brukes om personer, dokumenter og andre faktorer som kan bidra til å få tak i kunnskap om aktuelle forhold. *Kritikk* kommer fra gresk og betyr «kunsten å bedømme». Kritikk handler ikke om negativ omtale, heller det å se noe fra et objektivt synspunkt. Kritikk i journalistikken kan forstås som granskning. Kildekritikk handler om å gi en gjennomtenkt vurdering av kilders troverdighet, vurdere kildematerialets informasjonskvalitet og hvor relevant informasjonen er i forbindelse med saken som dekkes. Som Sigurd Allern beskriver det, er kildekritisk analyse i journalistikken bygget på sunn fornuft og profesjonell skepsis (Allern, 2018, s. 51-52). Han beskriver tre enkle råd i forbindelse med kildekritikk i journalistikken. Det første er å undersøke hvem kilden er, det andre er å sjekke om personen eller mediet oppgir troverdige kilder i sin publikasjon (for eksempel nyheter eller pressemeldinger), og til slutt, unngå å dele

innlegg på sosiale medier når en ikke vet nok om det som formidles og informasjonskvaliteten i det. Redaksjoner opplever ofte stort tidspress som en faktor som kan begrense mulighetene til å gjøre undersøkelser av kilder og faktasjekke informasjon (Allern, 2018, s. 49).

2.2.1 Journalistiske retningslinjer

Kravet om sannferdighet er journalisters etiske basis. Redaksjonelle retningslinjer går i all hovedsak ut på verifikasjon, faktasjekk, nøyaktighet og pålitelighet (Allern, 2018, s. 52). Journalisters samfunnsoppdrag er i Norge definert i Vær varsom-plakaten (VVP). Plakaten består av et sett med regler pressen er pålagt å følge (Orgeret, 2019a). VVP griper inn i journalistisk praksis og tar aktivt del i håndteringen av ulike etiske problemstillinger i journalistikken (Sørum m.fl., 2012).

Kristin Skare Orgeret skriver i en studie av profesjonsdilemmaer i den norske metoo-dekningen at journalister yrkesidentitet er knyttet til de presseetiske normene i Vær varsom-plakaten. Men pressen skal ikke utelukkende vurderes etter de definisjoner og retningslinjer de har satt selv, allmenn etikk er essensielt for å få et perspektiv utenfra (Orgeret, 2019b, s. 3-4)

Dessuten kan de ulike retningslinjene i VVP komme i intern konflikt med hverandre. Det viser seg blant annet i det redaksjonelle arbeidet med metoo-saker da noen redaksjoner fulgte VVPs retningslinjer i større grad enn andre. Det er ikke alltid like innlysende hvilke regler som skal ha forrang. Det har metoo-saker vært et bevis på (Orgeret, 2019b, s. 3).

2.2.1.1 Kilder – identifisering eller anonymisering?

Klipp og lim, og formidling av andres nyhetsstoff er egen forretningsmodell i den digitaliserte nyhetsbransjen, skriver Allern (2018, s. 28). Det å bruke hverandres kilder har blitt vanlig, men journalisten bør være kritisk og bruke egne førstehåndskilder. Førstehåndskilder er alltid å foretrekke fremfor andrehåndskilder (Allern, 2018, s. 58).

En utfordring i journalistikken er bruken av anonyme kilder. I nyhetsartikler og -reportasjer finner man gjerne minst én type kilde. Det kan være sitater fra en person som har blitt intervjuet, et skriftlig dokument, en rapport, en reporters egne observasjoner fra det aktuelle stedet og så videre. Mediene er også hverandres kilder på den måten at én journalist skriver om en spesifikk sak som andre medier plukker opp, og kanskje følger opp og enten

bruker samme kilder som det journalisten i den opprinnelige saken gjorde, eller å bruke egne kilder. Å identifisere kildene som deler informasjonen bidrar til å gjøre journalistikken mer transparent, og gjør det lettere å vurdere kvaliteten på nyhetene (Allern & Pollack, 2019, s. 151).

I noen tilfeller der anonyme kilder siteres, kan journalisten forklare hvilken rolle eller posisjon kilden har for å skape en tillit for leseren om at kilden er troverdig uten å definere personlige opplysninger. I andre tilfeller kan det være en fare ved å identifisere kilder i offentligheten. Det kan være i tilfeller der kildene deler hemmeligholdt informasjon med én eller flere journalister, som det er avgjørende at opphavet er ukjent. Slike dokumenter kan være oppsiktsvekkende opplysninger om regnskap, hemmeligholdte styrereferat, avskrifter fra politiavhør med vitner eller lignende. Redaktører og journalister har rett til ikke å forklare seg i domstolene om hvem som er kilden i den spesifikke saken, la oss si en overgrepssak. Dette for at blant annet varslerne i en slik sak ikke skal få lide av å si fra, eller å bli forfulgt i etterkant av publisering (Allern & Pollack, 2019, s. 153).

I slike tilfeller hvor kilden har behov for anonymitet i offentligheten kan det være at journalisten også må anonymisere andre opplysninger som kan bidra til å gjenkjenne kilden slik at vedkommende ikke skal kunne bli identifisert. Journalisten må forsikre seg om at verken myndigheter eller arbeidsgivere kan utnytte fysiske eller digitale spor for å finne kilden (Allern & Pollack, 2019, s. 152).

Generelle utfordringer ved anonymisering har journalist Gunnar Bodahl-Johansen definert punktvis:

- Offentligheten kan ikke vurdere uttalelser i lys av hvem kilden er.
- Kildens eventuelle mangel på kompetanse og relevans kan ikke avsløres.
- Det er vanskelig å forsvare seg mot noen man ikke vet hvem er.
- Kilden kan opptre mindre varsomt når vedkommende ikke behøver å være ansvarlig overfor offentligheten.
- Offentligheten kan komme til å stille spørsmål vedrørende om det finnes virkelige kilder.
- Kilden kan bruke journalisten til å fremme egne interesser uten at offentligheten kan vurdere kildes motiv (Allern & Pollack, 2019, s. 161).

Allern & Pollack skriver at i land med ytrings- og pressefrihet er det en sentral norm at nyhetskilder som hovedregel identifiseres. Anonymiserte kilder er et unntak, ikke regelen (2019, s. 160). I Sverige kommer ikke prinsippet om åpenhet og holdningen til bruken av anonymiserte kilder frem i det etiske regelverket for presse, radio og tv. Publiseringsreglene er kortfattet og allmenne. Det betyr at det er opp til hver enkelt redaksjon å vurdere tydelige og spesifikke retningslinjer (Allern & Pollack, 2019, s. 160).

Tradisjonelt har Norge og Sverige ulike regler for publisering. I det norske presseetiske regelverket er identifisering og publisering tydeligere enn i det svenske. Norsk presseforbund står bak Vær varsom-plakaten, som er tidligere omtalt, og i punkt 3.1 står det følgende: «Kilden for informasjon skal som hovedregel identifiseres, med mindre det kommer i konflikt med kildevernet eller hensynet til tredjeperson». Det ble bestemt i 2005 og skjerpet kravet til identifikasjon. På det tidspunktet var det en økende trend i bruken av anonymiserte kilder i politisk journalistikk og næringslivsjournalistikk. Frykten for overbruken av anonyme kilder var at anonymiseringen skulle bli misbrukt for å beskytte ressurssterke personer som i utgangspunktet ikke hadde et legitimt behov for å anonymiseres, men kun for å utnytte mediene i et strategisk spill der rollen deres ikke skulle være kjent. Begrunnelsen for innstramningen var at «journalisters første bud er åpne kilder» som skal gi offentligheten mulighet til å tolke den informasjonen mediene gir. Videre heter det at forutsetningen for å tolke informasjon er å vite hvem kilden til informasjonen er, og at journalistikken idealkrav er at navngitte kilder står ansvarlig for sine uttalelser (Allern & Pollack, 2019, s. 160).

Den svenske avisen Dagens Nyheter etablerte en sjekkliste for anonyme kilder i 2018, som kan minne om de retningslinjene som omfavner anonyme kilder i den norske Vær varsom-plakaten. Det samme har SVTs redaksjon som produserer programmet Uppdrag Gränskning (Allern & Pollack, 2019, s. 161).

Å bruke anonyme kilder fremstår som en slags nødløsning for å få frem viktig informasjon som ikke ville vært delt dersom kilden var identifisert. Anonymisering fremstår likevel som unntaket fra regelen om å åpne kilder (Allern & Pollack, 2019, s. 167).

2.2.1.2 Personvern

Vær varsom-plakatens punkt 4.7. poengterer at journalister skal være varsomme med tanke på publisering av navn og bilde «og andre klare identifikasjonstegn» når konteksten personen plasseres i gjelder «klanderverdige eller straffbare forhold». Samme punkt sier også noe om at journalister skal være varsomme i omtalen av en sak dersom den er på et tidlig stadium av

etterforskning, saken involverer unge lovovertridere, eller: «der identifiserende omtale kan føre til urimelig belastning for tredjeperson». Ved et slikt tilfelle skal identifiseringen begrunnes i henhold til informasjonsbehovet. Eksempler Norsk Presseforbund gir på saker hvor det kan være aktuelt å identifisere, er dersom det kan være fare for overgrep mot forsvarsløse personer og ved gjentatte kriminelle handlinger, i tilfeller der vedkommendes identitet eller samfunnsrolle er relevant for de forholdene som omtales. Det kan også være aktuelt å identifisere dersom det hindrer at uskyldige kan bli mistenkt for noe de ikke har gjort (Norsk Presseforbund, 2015b).

I punkt 4.14. fremkommer retten til tilsvarende for den angrepne parten dersom vedkommende blir utsatt for sterke beskyldninger, og «Debatt, kritikk og nyhetsformidling må ikke hindres ved at parter ikke er villig til å uttale seg eller medvirke til debatt» (Norsk Presseforbund, 2015b). I punkt 4.3 fremkommer viktigheten av å være forsiktig med begreper som kan virke stigmatiserende, og vise respekt for mennesker «egenart og identitet, privatliv, etnisitet, nasjonalitet og livssyn» (Norsk Presseforbund, 2015b).

Vi finner igjen lignende retningslinjer i svenskenes Publicitetsregler. Punkt 7 sier følgende: «Överväg noga publicitet som kan kränka privatlivets helgd. Avstå från sådan publicitet om inte ett uppenbart allmännintresse kräver offentlig belysning» (Journalistförbundet, 2020). Publicitetsreglene tar opp de viktigste punktene vi finner i VVP, som har et større omfang. Hvor stort omfanget er behøver ikke å ha så stor betydning i seg selv, men hvordan punktene tolkes i hver enkelt redaksjon er avgjørende.

2.2.1.3 Pressefrihet

Forskjellene mellom det norske og svenske etiske regelverket viste seg under metoo, men for mange nordmenn ble det tydeliggjort da Fredrik Skavlan i 2015 intervjuet den svenske Sverigedemokratene-politikeren Jimmie Åkesson i sitt eget talkshow på NRK. Skavlan stilte kritiske spørsmål til en utbrent og sykemeldt politiker (Pettersen, 2015). Utfordringen oppstod da talkshowet fikk kritikk, men svenske SVT og norske NRK forholdt seg til ulike regler. «Rettighetene for en angrepet part er likevel påfallende like», ifølge Norsk Presseforbund (2015a). NRKs kringkastingsråd mottok på det tidspunktet rekordmange 3000 klager i forbindelse med intervjuet, men beslutningen falt likevel på å «frikjenne» Skavlan. Det gjorde også SVTs granskingsnemnd som fikk inn 800 klager på det samme intervjuet (Eckblad, 2018).

Likevel er det mange likheter mellom Norge og Sverige, spesielt dersom vi ser det i et globalt perspektiv. De skandinaviske landene er i verdenstoppen når det kommer til pressefrihet og ytringsfrihet, og publiseringsnormene minner mye om hverandre.

Pressefrihetsindeksen rangerer land ut fra hvor god pressefrihet hvert enkelt land har.

Mangfold av presse, medieuavhengighet, gjennomsiktighet og åpenhet, vold og overgrep mot journalister, og fungerende lovverk er kriterier som avgjør rangeringen av land, ifølge den internasjonale organisasjonen *Reportere uten grenser* (Reporters without Borders), som står bak. I tabelloversikten for 2020 finner vi Norge øverst, etterfulgt av Finland på en annenplass, med henholdsvis Danmark og Sverige på en tredje- og fjerdeplass (se figur 2 nedenfor). Jeg har tatt utgangspunkt i 2020-modellen ettersom indeksen forandres lite fra år til år, og den gir en god indikasjon på pressefriheten i Norge og Sverige i et globalt perspektiv. Og selv om det er stor pressefrihet, kan retningslinjer i større eller mindre grad tolkes ulikt fra redaksjon til redaksjon. Beslutninger blir tatt på omtrent samme grunnlag i begge landene, men tolkningen av retningslinjer kan variere både innad i redaksjoner og på tvers av landene (FN-Sambandet, 2020).

∨ Countries & regions	Abuse score	Underlying situation score	Global score	Diff. score 2019	Diff. Position 2019
1 Norway	0	7.84	7.84	0.02	0
2 Finland	0	7.93	7.93	0.03	0
3 Denmark	0	8.13	8.13	-1.74	2
4 Sweden	0	9.25	9.25	0.94	-1
5 Netherlands	0	9.96	9.96	1.33	-1
6 Jamaica	0	10.51	10.51	-0.62	2
7 Costa Rica	0	10.53	10.53	-1.71	3
8 Switzerland	0	10.62	10.62	0.10	-2
9 New Zealand	0	10.69	10.69	-0.06	-2
10 Portugal	0	11.83	11.83	-0.80	2

Figur 2: Pressefrihetsindeksen for 2020 viser at Norge og Sverige er to av landene med aller størst pressefrihet i verden. I et globalt perspektiv er forskjellene små når det kommer til journalistisk praksis og retningslinjer.

2.2.1.4 Klageinstanser

Pressens Faglige Utvalg (PFU) er en organisasjon hvor man kan melde inn uryddigheter i journalistikken, og de tar en avgjørelse på om det er blitt begått feil eller ikke i spesifikke saker. Dersom feil blir funnet, kan journalisten(e) bli felt, eller få en advarsel dersom det er i gråsonen for hva som er brudd på retningslinjene. PFU forholder seg i utgangspunktet til Vær varsom-plakaten og Redaktørplakaten. Blir man felt i PFU kan de(n) aktuelle journalisten(e)s autoritet stå på spill. Kildekritikk er også et viktig moment som blant annet Faktisk.no tar for seg. Det er en organisasjon i samarbeid med flere av Norges største mediehus, som undersøker fakta i journalistiske saker. Dette er etablerte enheter som øker pressens autoritet og troverdighet – så lenge man ikke blir felt (PFU, 2020).

Sosiale medier har på få år fått stor makt over nyhetsformidling og underholdning uten redaksjonelt publiseringsansvar. Det reguleres ut fra at de er teknologiselskaper, ikke ut fra et ansvar som publisister (Allern, 2018, s. 35).

Enheterne PFU og Faktisk.no gjør det enda viktigere for journalister å vise deres troverdighet for å ikke bli felt og avslørt. Det er de mediene som er tilknyttet Redaktørplakaten som kan bli vurdert i PFU. Redaktørplakaten er en erklæring om redaktørens plikter og rettigheter som kom i stand i 1953 etter avtale mellom Norsk Redaktørforening og Norske Avisers Landsforbund. Hovedprinsippene i Redaktørplakaten ble i 2009 lovfestet gjennom *Lov om redaksjonell fridom i media* (Allern, 2018, s. 57).

Kringkastingsrådet er NRKs interne etikkråd, men NRK er også en del av PFU, og kan derfor bli klaget inn og potensielt felles i PFU (Pettersen, 2015).

I Sverige eksisterer det også en klageinstans for journalistiske saker, Mediernas Etiknämnd, som tilsvarende norske PFU. Tidligere har det eksistert to systemer i Sverige, Presseombudsmannen (PO) og Pressens Opinionsnämnd (PON), som avisene har vært knyttet til. Statskanalen SVT har hatt en statlig gransker, Granskningsnämnden tilsvarende Kringkastingsrådet i NRK (Mediernas Etiknämnd, 2020a).

Radio og TV er i dag en del av det nye felles medieetiske systemet. Presseombudsmannen byttet så sent som i 2020 navn fra Presseombudsmannen til Medieombudsmannen for å omfatte en større del av mediene, og ikke bare trykt presse. Vedkommende avgjør om saken skal sendes videre til Mediernas Etiknämnd for en endelig beslutning om hvorvidt etiske retningslinjer har blitt brutt (Mediernas Etiknämnd, 2020b). Medieombudsmannen, SVT, radio og pressen har gått sammen om de felles etiske reglene, *Publicitetsregler*, som journalister nå forholder seg til. Slik det svenske system har blitt minner derfor mer om det vi kan kjenne igjen i Norge. Journalister skal følge Publicitetsregler

som tilsvarer Vær varsom-plakaten, og dersom en nemnd skal avgjøre om regler er blitt brutt, tar Mediernas Etiknämnd tilsvarende PFU den avgjørende beslutningen (Mediernas Etiknämnd, 2020c).

2.2.2 Seksuell trakassering

Seksuell trakassering er forbudt ved lov i Norge (Aftenposten, Helle Aarnes, 7. oktober 2019). Norges lover definerer seksuell trakassering som seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom. Forbudet gjelder trakassering på grunn av eksisterende, antatte, tidligere eller fremtidig forhold, eller på grunn av tilknytning til en annen person, og trakasseringen skjer på grunn av forhold nevnt i § 6 (Forbud mot å trakassere, 2018, § 13).

I § 6 beskrives disse forholdene som diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller kombinasjoner av disse grunnlagene (Forbud mot å diskriminere, 2018, § 6).

NRK skriver at lovgivningen i Sverige frem til nå har definert seksuell trakassering slik:

- *Når gjerningspersonen tvinger noen til å ha sex ved vold eller tvang.*
- *Når gjerningspersonen utnytter en person som er bevisstløs, sover, beruset, syk eller er i en særlig sårbar situasjon.*
- *I tilfeller der offeret på grunn av alvorlig frykt reagerer med passivitet (Senel, 2017).*

I § 22 i likestillingsloven beskrives forbudet mot seksuell trakassering slik:

«En arbetsgivare får inte utsätta en arbetstagare för trakasserier på grund av att arbetstagaren har avvisat arbetsgivarens sexuella närmanden eller anmält arbetsgivaren för könsdiskriminering. Den som i arbetsgivarens ställe har rätt att besluta om en arbetstagares arbetsförhållanden skal vid tillämpning av första stycket likställas med arbetsgivare (Barne- og familiedepartementet, 2001, s. 94).»

Paragrafen viser at svenskenes likestillingslov ligner den vi har i Norge der det handler om en maktskjevhet og en krenkende oppførsel overfor offeret. Svenskene har gjort noen justeringer i loven om seksuell trakassering i kjølvannet av metoo. Det kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

2.3 Metoo i Norge

Eksakt *når* metoo kom til Norge er diffust, men det skjedde høsten 2017 og det skjedde i etterkant av avsløringene både i USA og Sverige. Mange vil nok mene at det var TV2s fotballekspert Aleksander Schau som satte fart på den norske kampanjen da han publiserte en twittertråd på sin personlige twitterbruker med avsløringer om kritikkverdige hendelser som omhandlet seksuell trakassering i mediebransjen. Datoen var 11. november 2017, og en uke etterpå kom oppropet #stilleforopptak med over 400 norske kvinnelige skuespillere. I Sverige hadde det blitt gjort det samme uken før (Aftenposten, 2017). En drøy måned etter Schaus avsløringer, kom Giske-saken, og etter det har snøballen rullet (Michalsen, 2018)

Schau fortalte om hendelser innad i TV2 hvor han selv er ansatt, og generelt i mediebransjen som omhandlet seksuell trakassering og maktmisbruk. Han anonymiserte personene det gjaldt, men mange fikk likevel en anelse om hvilke profilerte personer han snakket om, og kanskje særlig de som selv er i bransjen. Der metoo tidligere hadde ligget og ulmet under overflaten, ble det nå satt lys på og maktmisbruk kom til overflaten i flere bransjer (Michalsen, 2018). Schaus avsløringer foregikk på sosiale medier hvor han fremstår som privatperson. I sosiale medier eksisterer det per i dag ingen bestemte kjøreregler for kildevern og etikk slik som journalister må forholde seg til presseetiske prinsipper. Derfor er ikke Schaus avsløringer like aktuelle å analysere i denne oppgaven, men avsløringene hans er likevel relevant for å forstå metoo-forløpet i Norge.

2.3.1 Oppropene

Kvinner i en rekke ulike yrkesgrupper og miljøer delte erfaringer om seksuell trakassering, først og fremst i lukkede grupper og forum i sosiale medier. Etter hvert ble historiene og debattene utviklet til offentlige opprop i nyhetsmediene. Dette bidro til å sette fokus på seksuell trakassering og overgrep som et strukturelt problem i de ulike yrkesgruppene (Allern & Pollack, 2019, s. 167).

Aftenpostens *#stilleforopptak* er et opprop signert av 487 skuespillere (Aldrigde, Elnan, Skogstrøm & Veberg, 2017). Aftenposten valgte å publisere saken med anonyme skuespilleres historier. At pressen publiserer saker med anonyme kilder er et unntak fra regelen da journalister i utgangspunktet ønsker åpenhet (Aftenposten, 2017b). Aftenpostens kulturredaktør på det tidspunktet saken ble publisert uttalte blant annet at «Dette ble et unntak med anonyme kilder for Aftenposten. Sjefsredaktøren vet alltid hvem kilden er» (Sørheim, 2018).

Forutsetningen for at Aftenposten skulle få saken, var at skuespillerne fikk beholde anonymiteten sin. Begrunnelsen for at avisen publiserte saken gikk på det at seksuell trakassering og metoo er viktigere å sette fokus på enn verdien av å offentliggjøre skuespillernes identitet. Aftenposten faktasjekkete flere av kildene og deres historier, men å verifisere alles historier ble vanskelig. Blant annet var det ikke vitner tilstede i alle situasjonene det ble fortalt om (Sørheim, 2018).

#Stilleforopptak var det første metoo-oppropet i Norge, og med det ble det etablert et prinsipp om at kildene som fortalte sine historier skulle anonymiseres. Sørheim skriver at det satte en standard for den norske debatten (Sørheim, 2018).

2.3.2 Ulf Leirstein

Vi har hatt et knippe politikere som har fått kjenne det å utnytte sin makt. Ulf Leirstein var stortingsrepresentant for Frp. I 2018 ble det kjent at han hadde oppført seg upassende overfor FpU-ere. Han skal blant annet ha sendt porno og foreslått trekantsex til ungdommene i partiet. Innen det ble kjent i offentligheten, skal han ha fått flere varsler mot seg. Han trakk seg som parlamentarisk nestleder og justispolitisk talsmann i Frp som følge av avsløringene (Glomnes, 2018).

2.3.3 Kristian Tønning Riise

Unge Høyre-lederen fikk elleve varsler mot seg og partiet avgjorde oppførselen hans som et brudd på deres etiske retningslinjer om seksuell trakassering. I januar 2018 trakk Tønning Riise seg som leder i ungdomspartiet (Andresen, m.fl., 2019). Det var Aftenposten som først omtalte saken hvor partiet innrømmer ikke å ha tatt tidligere varsler på alvor. Varslingssakene førte til tiltak for å forebygge og begrense flere lignende hendelser med blant annet

totalforbud med alkohol på Unge Høyre-arrangementer. Oppfølging av varslingssaker i partiet prioriteres og det ville bli utbedret et varslingssystem, fortalte Høyres generalsekretær John-Ragnar Aarseth den gang (Barstad, m. fl., 2018).

2.3.4 Lærer ved Teaterhøgskolen

Khrono omtalte først saken der en lærer ved Teaterhøgskolen, som går under Kunsthøgskolen i Oslo (KhiO) ble avskjediget etter varsler om seksuell trakassering mot han. Dette er et av tre tilfeller ved KhiO som har blitt kjent de siste årene (Larsen & Silvola, 2018).

Læreren ble «frikjent» for påstander om seksuell trakassering sommeren 2018, men ble sagt opp av høgskolen desember samme år etter nye varsler. Til sammen har to lærere ved Kunsthøgskolen i Oslo blitt oppsagt og én har sagt opp etter varslinger mot seg (Brække, 2019).

2.3.5 Trond Giske

Trond Giske har representert Arbeiderpartiet på Stortinget siden 1997, blant annet som nestleder i partiet, i tillegg til å ha vært statsråd i to regjeringer. Det gjør han til en politiker som har bemerket seg i offentligheten. 13. desember 2017 publiserte Dagens Næringsliv (DN) første artikkel med avsløringer om Giskes maktspill og seksuell trakassering. DN skrev at Ap-ledelsen hadde mottatt flere varsler mot Giske (Gjerstad & Skard, 2017a).

Som statsråd skal han ha brukt kulturarrangementer og Elevorganisasjonen som sjekkearena. DN skriver at det mest utbredte ryktet visstnok var at «alle vet at det går rykter om Trond Giske» og skriver at ryktene om seksuell trakassering knyttet til en intern maktkamp i Arbeiderpartiet (Gjerstad & Skard, 2017b).

Tre uker senere, 7. januar 2018, trakk Giske seg som nestleder i Ap og sykemeldes. I løpet av den tiden hadde saken utviklet seg til en av de mest omfattende mediekontroversene rundt en politiker i nyere tid. Saken så ikke bra ut for Arbeiderpartiet, og varslerne følte seg ikke sett av partiet (Sletteland og Orgeret, 2020, s. 12).

Saken om Trond Giske har utviklet seg til å bli en komplisert sak med flere grener. For etter varslene og tilbaketredelsen fra nestledervervet å dømme, skulle man kanskje tro at han trakk seg og saken ble lagt dø, men det tok bare et års tid før mediene igjen hadde en ny sak

på Giske med nye overskrifter. Vulkan-saken har på mange måter skapt en skepsis til pressen og hvordan de behandlet han i etterkant av at varslene ble offentliggjort i 2017.

2.4 Metoo i Sverige

Svenskene fikk kjenne på metoo-bevegelsen tidligere enn vi gjorde her hjemme i Norge. Kort tid etter avsløringene om Harvey Weinstein i USA, brakte det løs i Sverige. I Norge var det flere politikere som ble avslørt i mediene, men i Sverige var det flere personer som utmerket seg i ulike bransjer med en karriere som brått snudde. Videre følger en beskrivelse av de viktigste hendelsene i den svenske metoo-historien frem til 2020.

2.4.1 Fredrik Virtanen

Det som regnes som Sveriges første tilfelle og som gjorde at metoo-kampanjen for alvor brøt ut i Sverige, omhandler tidligere journalist og TV-profil Fredrik Virtanen som jobbet i Aftonbladet i en årrekke. Medieprofil Cissi Wallin delte et innlegg på Instagram 16. oktober 2017 der hun offentlig beskyldte Virtanen for å ha voldtatt henne i 2006 (Bjerkan, 2019).

Wallin anmeldte Virtanen for voldtekt i 2011, men politiet henla saken i 2012 da det manglet bevis. Metoo-bevegelsen skal dessuten ha vært en avgjørende faktor for navngivningen av Virtanen i sosiale medier, ifølge Wallin. En rekke medieprofiler har i etterkant av beskyldningene i 2017 delt innlegget og vist sin støtte til Wallin. Virtanen valgte å anmelde Wallin for ærekrenkelse. Rettssaken fant sted høsten 2019, og hun ble dømt for grov ærekrenkelse. Dommen resulterte i betinget fengsel og dagsbøter samt at hun måtte betale en erstatning på 90 000 kroner for oppreisning (Eggen, 2019).

Cissi Wallin mener selv at hun ikke brøt loven, og uttalte i retten at hun ser på seg selv som en «varsler som advarte om en farlig person», ifølge VG (Eggen, 2019).

Expressen tok Wallins påstander for på alvor og slo opp bilde av Virtanen samt anklagene om at han hadde begått voldtekt – som forsidesak. Han ble bedt om å ta permisjon av Aftonbladets sjefsredaktør etter 25 år i avisen (Bjerkan, 2019).

SVTs dokumentarprogram *Uppdrag granskning* sendte i 2018 en episode som omhandlet Fredrik Virtanen. Programmet har fått kritikk for å fremstille Virtanen som et offer og utelukke nyanser av saken, noe kritikerne mener burde vært inkludert i programmet.

Programmet ble felt i det som da var SVTs egne presseetiske granskningsnemnd, som i dag går under Medieombudet, tilsvarende norske PFU. Programmet ble felt for brudd på personvernet til Wallin, medieprofilen som først navnga Virtanen for voldtekt i 2017 (Furunes, 2019). Saken som omhandler Virtanen og Wallin er en kompleks og stor sak som går utover metoo-tematikkens grenser. Jeg har valgt å omtale omstendighetene rundt for å forstå det presseetiske arbeidet i metoo-saker. Medieoppstyret rundt Fredrik Virtanen har ført til at han i dag har endret navn (Fria Tider, 2018).

2.4.2 Benny Fredriksson

Boblen sprakk 6. desember 2017. Den anklagde teatersjefen ved Kulturhuset Stadsteatern Benny Fredriksson sa opp stillingen sin den 7. desember. Tre måneder etter, 17. mars 2018, tok han sitt eget liv. Fem dager etter dødsfallet ble en ekstern granskningsrapport fra konsulentfirmaet PwC publisert. I rapporten kom det frem at Fredriksson var en omstridt leder, og flere forteller om en taushetskultur ved teateret (Fuglehaug & Mågerøy, 2018).

«Bare opplevelser mer enn én person har fortalt om, kommer med i rapporten. I den blir det ikke fremmet noen anklager om seksuell trakassering mot Benny Fredriksson eller andre i ledelsen (Fuglehaug & Mågerøy, 2018)».

Det skrev Aftenposten i kjølvannet av sakens hete. Og med det renvasker rapporten Fredriksson for anklager om seksuell trakassering. I samme artikkel har Ingela Lindh, direktør for Stockholms Stadshus, uttalt at Fredriksson skal ha visst om rapportens resultat, men «likevel klarte han altså ikke å leve lenger» (Fuglehaug & Mågerøy, 2018).

2.4.3 Jean-Claude Arnault

Samme periode stormet det rundt programleder og TV 4-profil Martin Timell. Som Virtanen, fikk han også en voldtektsanklage mot seg. Det skulle også Jean-Claude Arnault få, eller *Kulturprofilen* som mediene lenge omtalte han som. Han ble i desember 2018 dømt til fengsel for to overgrep mot samme kvinne. Boblen sprakk i mediene 21. november 2017 (Veberg, 2020). Både Timell og Virtanen har derimot aldri blitt dømt for voldtekt, men begge fikk sparken fra hvert sitt mediehus der de var store profiler (Lindblad, 2019).

Det var Matilda Gustavsson, journalist i den svenske avisen Dagens Nyheter som avslørte Arnault og hans maktmisbruk, seksuell trakassering og overgrep overfor 18 kvinner fra 1996-2017 (Gustavsson, 2017, s. 5). Arnault var gift med Katarina Frostenson, et av medlemmene i Svenska Akademien. Akademiet bestemmer hvilke kunstnere som skal få støtte og stipend, men det er også de som siden 1800-tallet har delt ut Nobelprisen i litteratur. Med dette som bakgrunnsinformasjon, betyr ikke det at Arnault bare var en del av den svenske kultureliten, men han var også gift med en svært innflytelsesrik dame. Og nettopp det skal han ha brukt mot flere av sine ofre. «Vet du ikke hvem jeg er gift med?» kunne oppfattes som en trussel for unge, ambisiøse kunstnere. Han skal også ha truet med å sette en stopper for deres videre karriere dersom han ikke fikk det han ville av de unge jentene (Hammernes, 2020).

Det skal derimot ha vært vanskelig å bekrefte hans makt i bransjen ettersom disse kvinnene holdt tett om trakasseringen i frykt for å få sin karriere ødelagt. Helt til høsten 2017 (Allern, 2017).

2.5 Kritikkk av metoo

Pressen har gjennom historien hatt plass i rettssalen med argumentasjonen om at behovet for å være et kontrollapparat i befolkningens interesse er essensielt samt granskning av rettsvesenet. Journalister kan potensielt bidra til for eksempel å avsløre justismord. «Den undersøkende journalisten representerer et journalistisk ideal, som gjennom tidene har gitt journalistikken legitimitet», skriver Allern og Pollack (2019, s. 219). Individuelle journalisters selvstendige, kritiske arbeid kan i noen tilfeller slå feil. Det eksisterer ulike eksempler i flere av verdens land som viser rettskandaler hvor feil person har blitt mistenkt, tiltalt og dømt uten at journalistikken utgjør noen spesiell motkraft. Journalistikken kan også bidra til å dømme uskyldige personer. Det finnes eksempler der personer har blitt frikjent i retten, men likevel blitt offentlig dømt av befolkningen (Allern & Pollack, 2019, s. 220).

Dette er noe metoo-kampanjen har fått kritikk for – at mediene bidro til å dømme mennesker som enten ble frikjent på et senere tidspunkt, eller ble dømt på et senere tidspunkt, men før de allerede var dømt i mediene. Særlig i Sverige er Virtanen/Wallin-saken et godt eksempel på det, i tillegg til Benny Fredriksson. Dette vil jeg diskutere ytterligere i forbindelse med respondentenes tolkninger av medienes dekning.

Tidligere Frp-leder Carl I. Hagen sa i et intervju med Vårt Land at «Etter metoo-kampanjen er det ingen som har lyst til å si høyt at de syns det Giske har gjort bare er en bagatell. Men vi må huske at metoo har endret spillereglene for hva vi syns er akseptabelt». Og: «Nå blir ting Giske gjorde for 15 år siden vurdert opp mot dette regelverket. Det som før var normalt er nå urimelig» (Vaaland & Wanounou, 2018). Sletteland og Orgeret skriver at dette synspunktet støttes av en stor andel av «de politisk ukorrekte» (Sletteland & Orgeret, 2020, s. 52).

Jurist River Hustad forsvarte kampanjen og skrev et innlegg i Klassekampen i 2018 hvor han trakk frem konsekvenser av metoo med utgangspunkt i Giske-saken, hvor mener Hagen tar feil. «Det eneste som har forandret seg er konsekvensene for seksuell trakassering. Det er imidlertid ikke selve straffen som har blitt mer alvorlig, men sannsynligheten for straff som har økt», skrev han før han videre poengterte at Giske har unnsuppet sosial rettferdighet i en årrekke ved å gjemme seg bak et sosialt korrumpert maktsystem. Det er dessuten handlingsrommet for å bryte normer som har forandret seg, da det tidligere har vært større spillerom for mektige personer uten at de har måttet ta konsekvensene av deres adferd (Hustad, 2018). Sletteland og Orgeret beskriver det tydelig: «Denne korrupsjonen handlet ifølge Hustad om at det sosiale straffesystemet før #metoo favoriserte maktpersoner (Sletteland og Orgeret, 2020, s. 55).

For mediehusene er det viktig å sette dagsorden. Det fører til stor konkurranse avisene imellom for å få ut en nyhet først. Expressen hadde Virtanen-saken først, mens Aftenbladet fikk Fredriksson-saken ut først. En ulempe dette kan medføre i større eller mindre grad, er kildekritikk og hensyn til personvern. Om sakene kan være preget av det, skal jeg se nærmere på.

3 Metode

For å velge ut informasjon, velge på hvilken måte man skal innhente informasjon, og velge hva slags informasjon man skal innhente, tar man først og fremst utgangspunkt i problemstillingen. Med «På hvilken måte og i hvilken grad har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser?» som utgangspunkt, egner kvalitative intervjuer seg godt for denne undersøkelsen. Med kvalitative intervjuer kan man få nøkkelinformanter med inngående kunnskap og nøye vurderinger rundt metoo-saker til å bidra med relevant informasjon til studien. (Grønmo, 2004, s. 121).

Bestemte samfunnsforhold kan utvikle seg forskjellig avhengig av forskerens fremgangsmåter for innsamling og analyse av informasjon om disse forholdene (Grønmo, 2004, s. 31). Hva slags informasjon man henter inn og hvordan forskeren tolker denne informasjonen kan variere fra forsker til forsker fordi man kan tillegge tolkningen et personlig preg eller en bestemt synsvinkel. «Prinsippet om sannheten som teoretisk, metodologisk og kontekstuell forankret er i tråd med forståelsen av at folks virkelighetsoppfatning er sosialt konstruert», skriver Grønmo (2004, s. 31). Det betyr at det faktaene baserer seg på ikke bør forbli implisitte, men må beskrives på en eksplisitt måte. Forskeren bør derfor ta utgangspunkt i mer enn det resultatene av undersøkelsen viser. Elementer som teoretiske perspektiver, metodiske opplegg og kontekstuelle betingelser bør tas i betraktning når man skal trekke slutninger i forskningsprosjektet (Grønmo, 2004, s. 31).

3.1 Kvalitativ studie og fremgangsmåte

Casestudie er en studie av en enhet eller et spesifikt tilfelle eller hendelse, mens en kvalitativ studie har to eller flere av disse enhetene som skal studeres. Denne oppgaven er en kvalitativ studie av metoo-bevegelsen og dens påvirkning på journalistikken. Norge og Sverige er to demokratiske vestlige land med flere felles verdier og kulturelle likheter (Wæhle og Danum, 2018). En komparativ analyse kan bidra til å forstå hvordan journalistikken i Norge skiller seg fra den svenske journalistikken, både journalistiske forutsetninger og erfaringer, og hvorfor avgjørelser blir tatt på den ene eller den andre måten, og hvilke konsekvenser valgene journalister gjorde under metoo har fått i ettertid. En komparativ analyse vil bidra til å sette etiske dilemmaer og retningslinjer vi følger i Norge, i perspektiv og forstå i større grad hva

som fungerer bra og hva som ikke fungerer like godt ved å sammenligne situasjonen med Sverige. Utgangspunktet for norske og svenske regelverk er ikke så ulikt, men i større etiske dilemmaer kan forskjellene komme tydeligere frem. Metoo er dermed et aktuelt og naturlig tema å undersøke ulikheter og likheter ved i et journalistisk perspektiv.

3.1.1 Forskningsdesign

Med et *induktivt* forskningsopplegg legges det særlig vekt på fortolkning av intervjuene for deretter å generere ny teori. Ved å analysere den innsamlede empirien er målet å bygge en bestemt teoretisk forståelse. Denne formen for forskning egner seg godt til studier av nye fenomener, så med utgangspunkt i metoo-bevegelsen er studien preget av et induktivt forskningsopplegg. Det er likevel flere forutsetninger i spill. Det eksisterer tidligere forskning på seksuell trakassering, journalistiske retningslinjer og grenser. Derfor er ikke denne studien på metoo kun induktiv, på tross av at det eksisterer lite eller ingen forskning på nettopp en komparativ studie av metoo-dekningen i Norge og Sverige (Grønmo, 2004, s. 51).

Kvalitativ metode går ut på at det skal være færre respondenter i forskningen sammenlignet med kvantitative studier. I kvalitative studier er det essensielt å få mest mulig informasjon fra hver enhet i analysen. I en studie som denne, hvor det er utfordringer i en redaksjon som undersøker, er intervju som metode et naturlig valg for å samle inn dataene. For å få mest mulig sentral informasjon falt valget på de medieaktørene som var av de mest aktive i deknningen av metoo-saker, og journalister som jobbet i redaksjonene som dekket temaet (Grønmo, 2004, s. 122).

Sammenligningen av den norske og den svenske deknningen er hovedfokuset i denne oppgaven. For å besvare forskningsspørsmålene har jeg brukt intervju som metode for å samle inn data til analysen. Jeg har intervjuet journalister fra to av de største landsdekkende medieaktørene i hvert land (Aftenposten, VG, NRK, Aftenbladet, Expressen og SVT)

Jeg tok utgangspunkt i en forhåndsutviklet intervjuguide som betyr at utvalget av intervjuobjekter fikk et sett med spørsmål de skulle svare på muntlig, og dersom det var naturlig å forfølge det særegne i hvert enkelt intervju, ville det være rom for å stille improviserte spørsmål.

Formålet med undersøkelsen er å se på forskjeller og likheter rundt de etiske retningslinjene i Norge og Sverige og hvordan redaksjonene forholdt seg til disse under metoo. Det gjennomgående hovedtemaet i spørsmålene i intervjuguiden er hvordan den enkelte journalist forholdt seg til de etiske retningslinjene i deknningen av saker om metoo,

hvordan kilder ble behandlet og hva slags konsekvenser valgene de tok før publisering har fått i ettertid.

3.1.2 Intervju som metode

Intervju som metode brukes for å samle inn data i kvantitative studier, der intervjuet baseres på et spørreskjema. Spørsmålene er fastsatt på forhånd, både når det gjelder tema, form og rekkefølge. Intervjusituasjonen kan foregå i et personlig møte, over telefon eller nettbasert. I et strukturert intervju er spørsmålene forhåndsbestemt. Jeg har derfor valgt semistrukturert intervju som metode i min studie. I et semistrukturert intervju står man friere til å stille spørsmål som måtte melde seg underveis, men man tar utgangspunkt i de forhåndsbestemte spørsmålene i skjemaet. Dette kommer studien til gode dersom respondenten forteller noe som er relevant for studien, som spørsmålene ikke i utgangspunktet dekker. I min studie ser jeg det som positivt, og at respondentene potensielt kan komme med mer utdypende informasjon som de personlig besitter. I et strukturert intervju er dette derimot ikke innenfor de fastsatte rammene. Da får hver respondent nøyaktig de samme spørsmålene, uten mulighet til å bli stilt oppfølgingsspørsmål utover det som er forhåndsbestemt av intervjueren (Grønmo & Malt, 2020).

Et semistrukturert intervju forsøker å forstå et tema fra intervjuobjektets perspektiv. Det er et egnet oppsett for intervjuet dersom fokuset er intervjuobjektets opplevelser av en situasjon eller et tema. Målet med å gjennomføre et intervju på denne måten er at intervjuobjektet skal kunne fortelle fritt om sine personlige erfaringer rundt det aktuelle temaet. Åpne spørsmål som lar vedkommende snakke er essensielt i en slik intervjusituasjon. I et semistrukturert intervju står intervjueren også friere til å endre rekkefølgen på spørsmålene underveis, selv om den i utgangspunktet er fastsatt (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 29-31).

I semistrukturerte intervjuer er det opp til intervjueren hvor nøye spørsmålsguiden skal følges, og om svarene til respondentene bør følges opp grundigere. Det kan åpne opp for at intervjuet kan ta nye retninger og variere mellom de ulike respondentene, men intervjuene vil være basert på den samme grunnmuren av spørsmål (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 156).

Intervjuguiden bør begynne med innledende spørsmål for å få i gang samtalen og for å forstå utgangspunktet for hvorfor respondenten har fått den rollen. Jeg startet intervjuet med introduksjonsspørsmål som «Hva er dine arbeidsoppgaver?». «Hva»-spørsmål er en trygg måte å få intervjuet i gang på. Videre kan man følge opp med «hvorfor»-spørsmål, for

eksempel «Hvorfor tok du de valgene du tok?». Jeg har fulgt opp med flere «hvordan»- og «hvilke»-spørsmål for å undersøke akkurat det jeg var ute etter å få svar på; «Hvordan vurderer du (...)?» og «Hvordan forholder du deg til (...)» er spørsmål som går direkte på respondentenes holdninger og erfaringer og kan gi utfyllende svar med nye perspektiver til analysen (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 159).

Kvalitative intervjuer som metode kan bidra til å gi nyansert informasjon om et bestemt tema. Fokuset er nyanserte beskrivelser der forskjeller og variasjoner av et fenomen kommer frem. Hvorfor respondenten har disse opplevelsene og erfaringene, er en evaluering forskeren tar stilling til i etterkant av intervjuet (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 33).

På tross av at forskningsmetoden foregår som en interaksjon mellom to mennesker, må man ha det tydelig for seg at intervjuet er profesjonelt forskningsarbeid, slik at ikke det glir over til å være en fri og personlig samtale. Forskningsintervjuet er en spesifikk profesjonell samtale, og i dette tilfellet det som kalles eliteintervju grunnet respondentene befinner seg i en profesjonell posisjon.

En av fordelene med semistrukturert intervju er at de forhåndsbestemte spørsmålene setter en ryddig ramme for intervjuet, som gjør at det fremstår profesjonelt. Samtidig kan de spontane oppfølgingsspørsmålene gjøre at respondenten blir tryggere fordi det føles mer som en samtale. Intervjuet formes til en viss grad ut ifra respondentens svar.

3.1.3 Komparativ analyse

I tolkningsarbeidet vil jeg ta utgangspunkt i en komparativ analyse. Komparativ analyse går ut på å sammenligne ulike samfunn eller forhold i ulike samfunn, organisasjoner eller institusjoner. Slike studier omfatter gjerne få enheter, men hver enkelt enhet er som regel omfattende og kompleks. I dette tilfellet er det norsk og svensk journalistisk praksis som skal analyseres og ses i et komparativt lys. På den måten vil jeg tydeligere se hvilke likheter de har, og hva som skiller dem fra hverandre. Det betyr at en komparativ studie må inkludere minst to enheter (Grønmo, 2004, s. 404).

Antall enheter i en komparativ studie er ofte for lite til at det er meningsfylt å gjøre en sannsynlighetsutvelging av enhetene, derfor er det gjerne foretatt en strategisk utvelging av enheter. Denne utvelgingen baserer seg gjerne enten på å undersøke to fenomener som er mest mulig like i utgangspunktet, eller mest mulig ulike. I denne studien har jeg gått for utvelgelsen av to mest mulig like fenomener, metoo-bevegelsen og journalistisk praksis i

Norge og Sverige. Sett i et globalt perspektiv, er de to nabolandene veldig like, som nevnt i forbindelse med pressefrihetsindeksen og retningslinjer (Grønmo, 2004, s. 404).

En komparativ kvalitativ analyse legger gjerne vekt på en helhetlig forståelse av enhetene, altså Norge og Sverige. Disse bør være klart avgrenset for best mulig oversikt og for å forstå hver enkelt enhet som en helhet innenfor en gitt kontekst (Grønmo, 2004, s. 405).

3.1.4 Fremgangsmåte for analysen

Med en kvalitativ analyse er målet å komme fram til en helhetlig forståelse av spesifikke forhold. I kvalitative studier er gjerne koding en del av analysen, i motsetning til kvantitative studier der en kode kan for eksempel være den tallmessige verdien for en kategori på en variabel, som er definert før man går løs på analysen. Kodene i en kvalitativ analyse uttrykkes som tekst, og kan være stikkord på avsnitt, setninger eller større utsnitt av teksten (Grønmo, 2004, s. 267).

Grønmo skriver at koder kan være deskriptive, fortolkende eller forklarende (2004, s. 267). Deskriptive koder er beskrivende karakteristikk av det faktiske innholdet i teksten, altså tas det direkte ut fra de empiriske dataene. Fortolkende koder uttrykker forskerens tolkning av innholdet, mens forklarende koder gir uttrykk for forskerens forklaring av de forholdene som teksten inneholder. Det vil si at forklarende og fortolkende koder i motsetning til deskriptive koder baseres på forståelsen av empirien i en større kontekstuell eller teoretisk sammenheng (Grønmo, 2004, s. 267).

I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i #metoo-kampanjen som et fenomen, der svarene fra intervjuene blir satt i kontekst med nettopp det som kom frem i mediene, derfor er forklarende og fortolkende koder mer aktuelt enn deskriptive koder i denne analysen. Med utgangspunkt i forskningsspørsmålet mitt, blir det naturlig å se empirien i en kontekstuell sammenheng med journalistikken.

Å se datamaterialet ut fra en gitt kontekst avhenger av forskerens kunnskap til omstendighetene, og kan bidra til en forståelse av materialet. En teoretisk forståelse av datamaterialet baseres på forskerens vurdering av innholdet ut ifra teorien og faglige begreper. Innholdet i materialet blir gjerne mer forståelig når man setter det i en sammenheng. Her vil man få en større forståelse av innholdet når det blir satt i en kontekst med metoo-kampanjen og journalistiske retningslinjer (Grønmo, 2004, s. 267).

Ettersom jeg har gjennomført intervjuer og ikke sitter på et u håndterlig antall sider å kode, har jeg valgt manuell koding. Det vil si at jeg har skrevet stikkord til avsnittene som omhandler det samme i hvert intervju. Intervjuspørsmålene er også en god indikator, så kodingen er hovedsakelig sortert etter spørsmålene i intervjuguiden. Deretter sorterte jeg svarene ut fra meningen i dem, jeg lot empirien styre kodingen. Jeg brukte stikkord som «strukturelt problem», «unntak» og «anonyme kilder» for å ha oversikt over hva avsnitt og markeringer omhandlet. Jeg fargekodet markeringene etter hvilket spørsmål og tema de best passet innunder. Kodingen ga meg dypere forståelse av svarene etter å ha gått gjennom dem gjentatte ganger. Sitater fra journalistene underbygger poengene i analysen (Grønmo, 2004, s. 246).

3.1.5 Metodiske og etiske utfordringer i undersøkende intervjuer

Med en pragmatisk tilnærming til forskningsintervjuer reflekteres det forskeren er interessert i å finne ut av. Det kan være erfaringer fra spesifikke hendelser og situasjoner, et spesifikt fenomen, konsept eller prosesser. Uansett hva man skal undersøke er det essensielt å reflektere over hva man skal spørre om og hva målet med intervjuet er i forkant av intervjusituasjonen (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 26). Forberedelser er nøkkelen til gode intervjuer og for å få mest mulig relevant informasjon ut av informanten, som i denne situasjonen er intervjuobjektet, eller den som blir intervjuet. Da unngår man å oppdage mangler når man transkriberer intervjuene i etterkant. Intervjuer kan brukes til verdifull informasjon og ny innsikt som kan være nyttig for begge parter i en intervjusituasjon (Brinkmann & Kvale. 2015, s. 18).

I et forskningsprosjekt som innebærer intervjuer bør forskeren være metodisk orientert og være klar over utfordringer ved denne typen forskning. Det etiske perspektivet bør tas hensyn til i hver del av arbeidet med intervjuet. Når man skal tematisere tar man utgangspunkt i hva man skal forske på, men man bør også vurdere hvordan gjøre den menneskelige situasjonen man undersøker så god som mulig (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 85). I gjennomføringen av en studie med intervjuer som metode, er det viktig å få respondentenes samtykke til å delta, sikre konfidensialiteten og vurdere mulige konsekvenser studien kan ha på respondentene (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 85). Brinkmann & Kvale (2015, s. 85) påpeker at transkriberingen og lagring av opptak fra intervjuene bør foregå konfidensielt og oppbevares beskyttet, noe som også er et krav fra Norsk Senter for Forskningsdata (NSD).

I selve intervjusituasjonen kan stress og nervøsitet spille inn og være en faktor for respondenten. Det bør derfor tas med i beregningen når intervjuene skal analyseres. En annen utfordring kan være *self-understanding*, at det er en mulighet for at respondenten ikke har god nok selvinnsettelse til å forstå eller se seg selv og sitt arbeid utenfra. Det kan ha en negativ konsekvens på tross av at intervjuene i stor grad er basert på journalistenes personlige erfaringer fra arbeidet med metoo-saker. Det er nok viktig å ha i bakhodet når man analyserer at journalistene kan snakke opp sitt arbeid. (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 85). Typiske problemer som kan oppstå er respondentenes vilje til å svare ved å svare useriøst eller feilaktig. Det kan også være respondentenes evne til å svare pålitelig, men også deres forståelse av spørsmålene de blir stilt. Da kan utfallet være at svarene blir misforstått eller upålitelige (Grønmo, 2004, s. 209). Grønmo (2004, s. 31) skriver at samfunnsvitenskapen bygger på sannhet som en overordnet verdi og at det i prinsippet handler om eksistensen av bestemte samfunnsforhold. I en intervjusetting kan man risikere at intervjuobjektene har en bevisst eller ubevisst reaksjon på at de blir forsket på, altså reaktivitet. Redaktører og journalister er ikke nødvendigvis nøytrale intervjuobjekter. Strategiske beslutningstakere med behov for å rettferdiggjøre sine beslutninger i både samtiden og i ettertid. Derfor lønner det seg å ta høyde for at journalistene for eksempel kan snakke opp sitt arbeid (Grønmo, 2004, s. 17).

3.1.6 Utvalg

Når man skal velge ut respondenter til kvalitative intervjuer, fremstår respondentene som kilder til informasjon. Informasjonen fremkommer av hva respondentene svarer på forskerens spørsmål (Grønmo, 2004, s. 134). Data i form av tekst blir brukt for å få frem karakteristiske trekk ved de ulike enhetene, som her er Norge og Sverige (Grønmo, 2004, s. 138). Jeg leste artikler som omhandlet metoo og forsøkte å komme i kontakt med flere av journalistene som gjentatte ganger opptrådte som forfatter av sakene i de ulike avisene. Det kunne være fra to til ti forfattere i hver av de seks avisene. Jeg kontaktet de jeg mistenkte at kunne ha en viss relevans og som kunne ha noe å si om metoo-dekkingen i den aktuelle avisen.

I utgangspunktet ønsket jeg rundt ti informanter, men var klar over at det ikke nødvendigvis ville være enkelt å få med journalister i undersøkelsen. Jeg sikret meg derfor ved å invitere tretti journalister. Ved å tilby meg å møte dem der de befant seg eller gjennomføre det over videosamtale, stilte jeg meg tilgjengelig og fleksibel. Det skulle imidlertid vise seg å være vanskeligere enn antatt å få utvalget jeg ønsket. Jeg inviterte

journalistene via epost og stilte noen innledende spørsmål omkring det å delta og om temaet jeg ønsket å intervju dem om. Av tretti inviterte, var det rundt halvparten som tok kontakt, og halvparten av disse igjen var villig til å stille til intervju. Journalistene ble intervjuet i perioden januar til mars 2020. Noen av journalistene ønsket å være anonyme, og derfor har jeg anonymisert alle på lik linje.

3.1.7 Hvorfor Aftenposten, VG, NRK, Expressen, SVT og Aftonbladet?

Da jeg skulle velge hvilke journalister som var mest aktuelle å intervju til denne oppgaven, så jeg til de største medieaktørene i Norge og Sverige. Jeg har utelukket noen som kunne vært aktuelle. Norske aktører som TV2, Dagens Næringsliv og Dagbladet kunne antakeligvis bidratt med bred informasjon til denne oppgaven, men fra tidligere av visste jeg om konkrete saker Aftenposten og VG hadde vært først ute med. NRK har hatt en god dekning av metoo, samtidig som jeg ville ha med statskanalen for å se om arbeidet foregikk på samme måte hos dem. Aktørene ble valgt ut for å representere relativt like aviser i de to landene.

I utvalget av de svenske medieaktørene, ble det derfor naturlig å ta med den svenske statskanalen SVT som også er en av de ledende i landet og kan på mange måter sammenlignes med NRK. Expressen og Aftonbladet kan igjen sammenlignes med VG og Aftenposten da de har kommet med flere store avsløringer om svensk ukultur og er alle fire under Schibsted-konsernet. Under arbeidet med oppgaven har jeg fått et større innblikk i situasjonen i Sverige. Det har ført til at jeg gjerne skulle snakket med journalister i flere mediehus, deriblant Dagens Nyheter og journalist Mathilda Gustavssons avsløring om kulturprofilen Jean-Claude Arnault. Som en av de største metoo-sakene i Sverige, har Gustavsson utgitt bok om temaet, og jeg har nok ikke vært alene om et ønske om å intervju henne da det har vært vanskelig å få landet et intervju. Det er likevel en så stor sak i svensk kultur og sentral metoo-historie at det har vært naturlig å skrive om Gustavssons avsløringer i denne oppgaven, i tillegg til at flere av respondentene nevnte den spesifikke saken.

3.2 Dataenes kvalitet og gyldighet

3.2.1 Kritikk av valg av teori og metoder

Det eksisterer mye forskning på temaet om retningslinjer og hva som er god og dårlig journalistikk. Det var utfordrende å finne forskning som pekte på akkurat det jeg var ute etter. Etter at jeg tok kontakt med blant annet professor Sigurd Allern ved Universitetet i Oslo og

Ester Pollack ved Universitetet i Stockholm, som forøvrig har skrevet teori på kildekritikk sammen, fikk jeg noe bredere oversikt og kunne sikte meg inn på de spesifikke temaene innen journalistiske retningslinjer jeg var ute etter. Det har vært vanskelig å orientere seg og å vite hva som er mest relevant, og det er fullt mulig at annen forskning og pensum kunne vært til større hjelp, men jeg har også måttet begrense meg og være selektiv i utvalget grunnet tidsforløpet med denne oppgaven.

Metoo er et relativt nytt fenomen, særlig da jeg startet på dette prosjektet for to år siden, var ikke metoo forsket bredt på. Underveis med arbeidet av denne oppgaven har det blitt gjennomført mer og mer forskning, men det har ikke vært alt som har vært like relevant. Jeg har gått igjennom mye av materialet, og valgt ut det som har vært relevant å referere til i oppgaven min.

Kvalitative intervjuer til en kvalitativ komparativ analyse ser jeg på som et godt valg. I startfasen vurderte jeg også kvalitativ innholdsanalyse, men sløyfet det da jeg så det ville bli for mye arbeid å gå gjennom ved siden av intervjuer. Sett retrospektivt kunne det vært et godt alternativ til intervjuer, og det kan være at det hadde gitt vel så gode resultater, men jeg journalistenes personlige erfaringer fra innsiden av redaksjonen ville dermed uteblitt.

Å se den norske metoo-situasjonen ved siden av den svenske i et komparativ lys var det som fanget interessen min. Faren er at det kan virke rotete og uoversiktlig med en sammenligning, men likevel bidrar det til å se situasjonen i et bredere perspektiv.

3.2.2 Kritikk empiri

Det jeg har lagt merke til er at mange av journalistene jeg har intervjuet, har ønsket å bidra. De har ønsket at dette skal forskes på, og dermed vil bidra til å gi så utfyllende og gode svar de kan. Jeg har også nevnt at det har generelt vært vanskelig å få journalister til å stille opp til intervju, men de som har stilt har tatt seg god tid til å forklare og svare på spørsmålene jeg har stilt. I tillegg er gjengangeren at journalistene ønsker å fortelle mer enn det jeg har spurt dem om. Med det som grunnlag bør man gjøre en vurdering av om intervju spørsmålene kunne vært flere og bredere. Etter at jeg har gjennomført intervjuene, har jeg ikke følelsen av at det var noen spørsmål som manglet. Journalistene har derimot heller ønsket å fortelle mer utfyllende eller mer om en sak de personlig har arbeidet med, da jeg avsluttet intervjuene med å stille spørsmål om det er noe mer de ønsker å fortelle.

3.2.3 Tilgjengelighet

Når man skal samle inn data, må man på forhånd undersøke om det er *mulig* å få tak i informasjonen man ønsker å samle inn. Dersom man skal samle inn dataene selv gjennom intervjuer, må man vurdere om aktuelle respondenter vil være villig til å delta i undersøkelsen. Dette bør man få avklart raskt, for ikke å risikere å stå helt uten informanter (Everett & Furseth, 2012, s. 134). I mitt tilfelle fikk jeg tilgang på journalister. Noen var tidlig ute med å takke ja til å delta i studien, mens andre var det vanskeligere å komme i kontakt med. Noen hadde ikke tid. I god tro om at flere ville delta, valgte jeg å beholde intervjuer som metode for datainnsamling. Flere sa ja, men ikke så mange som jeg hadde trodd og håpet på i forkant. Likevel kan de journalistene jeg har snakket med i Norge og Sverige gi et dypere innblikk i saken da de i stor grad jobbet med metoo-saker fra 2017 til 2020.

Det skal likevel nevnes at et stort flertall av journalistene var vanskelig å få tak i, da én hadde byttet arbeidsplass, to var i permisjon, og noen trakk sin deltakelse før intervjuet i det hele tatt fant sted. I utgangspunktet ønsket jeg å få med Expressen og NRK også, men særlig i Sverige viste det seg å være vanskelig å få tak i journalister som ville stille til intervju. I NRK hadde jeg avtale med én journalist, men dette ble avlyst da Covid-19 ble et faktum og redaksjonene jobbet på spreng for å dekke pandemien.

3.2.4 Reliabilitet

Reliabilitet går ut på å vurdere hvilken kvalitet kildene i studien og dataene man har samlet inn har. Reliable data er pålitelig data. Akkurat som journalister og redaktører vurderer kildenes reliabilitet, vurderer forskere hvor pålitelige bøker, dokumenter og forskningsrapporter er (Everett & Furseth, 2012, s. 135).

Da jeg søkte data fra journalister, var jeg bevisst på at informasjonen var basert på personlige erfaringer. Med subjektive kilder som beskrev ett og samme fenomen i journalistikken, søkte jeg å få ulike syn og informasjon på det journalistiske arbeidet og hvordan de tolket retningslinjer, men også deres syn på konsekvensene av deres og andre journalisters valg. Som etablerte journalister med erfaring fra journalistisk arbeid i noen av de største mediehusene i Norge og Sverige, kan kildene forhåpentligvis, og i stor grad, vurderes som pålitelige, men med et subjektivt syn på saken.

En av forutsetningene for å gjennomføre kvalitative intervjuer, er at man ikke kan vite hundre prosent sikkert om det respondentene forteller er basert på sannhet når de snakker om

egne erfaringer. Derfor kan det være en utfordring å vurdere dataenes kvalitet da man ikke kan være sikker på at man får riktig informasjon. Men den største utfordringen er antakelig den at journalistene har muligheten til å snakke sine egne valg opp. Kanskje gjør de det for å se bedre ut, men kanskje gjør de det også fordi de tror og mener at det var den eneste riktige måten å løse dilemmaet på.

3.2.5 Validitet

Validitet i dette tilfellet går ut på hvor relevante dataene er for det studien skal undersøke. Det er viktig ikke å være for selektiv og ende opp med å luke ut opplysninger som kunne vært viktig å få med i studien. En annen ting man bør huske på er at all dataen ikke nødvendigvis er relevant. I en kvalitativ undersøkelse vil det sannsynligvis bli samlet inn data som ikke er av like stor relevans som andre data, derfor er det viktig ikke å anta at all innsamlet data er gyldig. Målet med den innsamlede dataen er at den er relevant for å komme frem til en konklusjon og bidra til å svare på forskningsspørsmålet. Med tanke på at jeg savner noe data av grunner beskrevet tidligere, fraværet av respondenter, kan det også tolkes som en form for selektivitet, på tross av at det i utgangspunktet ikke var intensjonen (Everett & Furseth, 2012, s. 135).

3.3 Oppsummering

Jeg har nå gått gjennom hvilken metode jeg har valgt å bruke for å hente inn de dataene jeg nå skal presentere. Med kvalitative intervjuer menes det at man henter inn empiri basert på intervjuer med relevante personer. Med semistrukturerte intervjuer fikk jeg muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål til journalistene jeg intervjuet, i tillegg til at jeg hadde en ramme for intervjuet. Denne rammen tok utgangspunkt i intervjuguiden der jeg hadde forhåndsbestemte spørsmål jeg stilte journalistene. Spørsmålene var rettet mot deres erfaringer i arbeidet med metoo, med særlig sikte på hensynet til personvern av omtalte personer og kilder samt overskridelser av retningslinjer innen identifisering, bildebruk og kildekritikk.

4 Analyse og diskusjon

4.1 Innledning av analysen

For å svare på om og hvordan metoo-bevegelsen har bidratt til å flytte journalistiske grenser, er analysen strukturert på følgende måte. Først vil jeg gå gjennom den innsamlede informasjonen fra intervjuene jeg har gjort. Samtidig vil jeg diskutere datamaterialet og se på hvilke svar empirien kan gi oppgavens forskningsspørsmål. Deretter vil jeg presentere resultater og funn. Det skal jeg forsøke å gjøre på en måte som viser sammenheng med teori og kommende konklusjon. Jeg vil først ta for meg underspørsmålene, før jeg gjør en komparativ analyse av situasjonen i Norge og Sverige, altså ser på likheter og ulikheter ved drøftingen av hvert enkelt spørsmål når det gjelder de to landene. Til slutt vil jeg drøfte selve forskningsspørsmålet som det hele koker ned til: «På hvilken måte og i hvilken grad har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser i Norge og Sverige?». Kodingen av analyse materialet, er som tidligere beskrevet, kategorisert ut ifra temaene i forskningsspørsmålene slik at arbeidet med å systematisere dataene nå er mer oversiktlig (Everett & Furseth, 2012, s. 147). Med tanke på at det er to land som skal analyseres og sammenlignes, vil jeg dele opp likheter mellom Sverige og Norge, for så å ta for meg ulikhetene for hvert avgrenset spørsmål i analysen (Grønmo, 2004, s. 405).

Mer konkret vil jeg i dette kapitlet fortolke datamaterialet løpende mens det presenteres. Jeg vil bruke spørsmålene jeg stilte innledningsvis i oppgaven til å ramme inn de ulike delene av analysen. Jeg vil som nevnt ta for meg hvert enkelt spørsmål, før jeg går løs på neste spørsmål for å systematisere arbeidet. Jeg kommer til å trekke inn beskrivelser gjennomgående samt sitater fra intervjuene for å sammenligne de ulike påstandene i drøftingen (Everett & Furseth, 2012, s. 147-148).

4.2 Skiller behandlingen av kilder i metoo-saker seg fra andre saker?

Først skal vi ta for oss hvordan journalister behandlet kilder i forbindelse med metoo-saker. I den forbindelse skal vi fokusere på både *myke* og erfarne kilder. Myke kilder er personer som ikke er vant til å være i media og besvare eller la seg intervju av pressen. Jeg skal undersøke om journalistene forholdt seg til retningslinjene rundt kildebehandling og bruken av kilder på en annen måte i metoo-saker, og som en konsekvens av slike saker. De ulike oppropene og Bar Vulkan-saken er to av sakene jeg vil bruke som eksempler på hvordan kilder ble behandlet.

I forbindelse med publisering av ett av oppropene, uttalte en av de norske respondentene i den aktuelle redaksjonen at måten de gjennomførte oppropet på «var etter en modell i Sverige». Fra intervjuene fremgår det at i en lukket gruppe på Facebook hadde ofrene utvekslet erfaringer med seksuell trakassering innad i bransjen. Oppropet var derfor i stor grad organisert av ofrene selv, og da avisen skulle publisere historier fra oppropet, var anonymitet et av kravene fra ofrene. Redaksjonen fikk frihet til å redigere historiene for at det ikke skulle være mulig å identifisere de involverte. Med anonymitet som premiss for at redaksjonen skulle få grønt lys til å publisere, var det vanskelig å få noen av de involverte til å stå frem med navn.

Å bruke anonyme kilder er noe journalister helst unngår, og dette påpekte samtlige av journalistene jeg snakket med. Åpenhet er noe av det som gir samfunnet vårt tillit, og det å anonymisere kilder kan vekke en mistillit i den grad at leseren ikke har noen forutsetninger for å vite om det den anonyme kilden forteller er sant. Å bruke anonyme kilder kan derfor svekke troverdigheten til journalister. Bruken av eventuelt anonyme kilder er et unntak fra regelen, og derfor bør det fremgå i saken en begrunnelse for hvorfor kilden ikke er identifisert. Vær Varsom-plakaten punkt 3.1 går som følger: «Kilden for informasjon skal som hovedregel identifiseres, med mindre det kommer i konflikt med kildevernet eller hensynet til tredjeperson» etterfulgt av punkt 3.2: «Vær kritisk til valg av kilder (...) Vær spesielt aktsom ved behandling av informasjon fra anonyme kilder (...)». Men dersom anonyme kilder brukes, skal navn på kilde ikke oppgis (punkt 3.5) og journalisten skal verne om sine kilder da det er et grunnleggende prinsipp i det frie samfunnet både Norge og Sverige har. Kildevernet er en forutsetning for at pressen skal utføre sin samfunnsoppgave og sikre tilgangen på aktuell og relevant informasjon (punkt 3.4). Vær Varsom-plakaten dekker med det også hvordan man skal forholde seg til unntak ved bruken av anonyme kilder. Disse retningslinjene sikrer kildene trygghet i sårbare saker med sensitiv eller ulovlig informasjon.

En av journalistene i mitt materiale forteller at historiene overgikk normen om identifisering av kilder. Historiene var viktige å dele i seg selv, men de pekte også på et større, strukturelt problem i bransjen. Han fortalte at de i redaksjonen ikke hadde nok ressurser til å ringe rundt til alle enkeltpersonene som var involvert i oppropet. De jobbet for å få ut mer av hvilke menn som hadde stått bak trakasseringen. I USA hadde Weinstein-saken eskalert og blitt verdenskjent, og journalisten forteller at redaksjonen så på muligheten til å finne en norsk utgave da de så nærmere på maktpersonene som ble anklaget for seksuell trakassering og overgrep i den aktuelle bransjen. Det skal ha vært store og kjente navn i offentligheten. For både norske og svenske redaksjoner var slike saker helt nytt å jobbe med. Oppropene som det

ble flere og flere av utover høsten 2017 og vinteren 2018, var en ny måte for pressen å håndtere flere ting på. Både måten å publisere saker på, men også hvordan de undersøkte sannheten i det kildenes historier uttrykte (Journalist 1).

«Hver og én historie kunne vi jo ikke trykket. Det er mengden som er saken. Det er mengden som rettferdiggjør dette her, og det er derfor vi heller ikke kunne ettergå hver enkelt historie» (Journalist 1). Noen av historiene innebar grov seksuell vold eller psykisk vold fra maktpersoner, og andre var mindre alvorlige, men likevel viktig å få frem i lyset. Journalisten mener at enkelthistoriene ikke holdt mål, men summen av det de fortalte, pekte på en tendens og en ukultur som avisen ønsket å formidle som et samfunnsproblem.

Både de norske og svenske respondentene i undersøkelsen har formidlet viktigheten av førstehåndskilder i oppropene. Det vil si at de får historiene, eller får verifisert informasjon fra kilden som sitter på erfaringer og informasjon fra selvopplevde saker. En av de norske journalistene som arbeidet med et av oppropene forklarte at hvis en førstehåndskilde ikke hadde dokumentasjon på at historien hadde skjedd, var det viktig at personen hadde en annenhåndskilde som kunne bekrefte, gjerne flere andre som hadde vært vitne til situasjonen og kunne fortelle hva som stemmer og hva som ikke kan bekreftes (Journalist 3). En av de svenske journalistene forteller:

Vi var veldig nøye med at når vi gikk inn i saker, at vi fikk egne førstehåndskilder. Det var et viktig grunnprinsipp for oss, ikke belage oss på andre mediers informasjon, men å ha egne førstehåndskilder (Journalist 5).

Dette gjelder for flere av sakene, men her ble det uttalt i forbindelse med oppropene. Dersom journalistene ikke hadde sett verdien av å publisere oppropene, kunne fraværet av dem ha gitt andre resultater i metoo-kampanjen. Ettersom oppropene i stor grad viste at seksuell trakassering er et utbredt, strukturelt problem i samfunnet, kunne det vært vanskeligere å få frem det omfattende problemet ut ifra enkeltsaker. Eller hadde det bare skjedd på en annen måte, eventuelt tatt lenger tid? Det får vi nok aldri svar på, men angående dette temaet har journalistene jeg har snakket med vært enige om at anonyme kilder i oppropene har vært av større verdi enn å la være å publisere sakene i det hele tatt.

Sarah Sørheim, tidligere kultureddaktør i Aftenposten som hadde noen av oppropene, skrev tidlig i debatten at i Norge har det handlet om strukturer og ukultur i større grad enn i Sverige (2018). Jeg har valgt å ta med noen sitater fra en velformulert kommentar hvor hun påpeker at det finnes et unntak, og det gjelder profilerte politikere, særlig varslene mot Trond

Giske, det trekker også et par av journalistene frem (Journalist 1 og 2). Norske medier har fått kritikk for ikke å ha brukt nok ressurser på å ettergå innholdet i varslene mot Giske. Det var avsløringer som fikk store konsekvenser for Giske. Varslerne har rett på beskyttelse. Det var heller ikke, slik som i noen tilfeller i Sverige, historier fra sosiale medier. Det var formelle varsler gitt til ledelsen i Arbeiderpartiet (Sørheim, 2018).

Det ligger også i sakens natur at historier om seksuell trakassering ofte dreier seg om ord mot ord, og et krav om at påstander må kunne dokumenteres i detalj, ville i de fleste tilfellene vært umulig å oppfylle. Prinsippet om å la varslerne eie sine egne historier, har derfor vært avgjørende for at #metoo fikk den nødvendige gjennomslagskraften.

Samtidig er det et stort dilemma i Giske-saken at mediene istedenfor å ettergå påstandene etter tradisjonelle kildekritiske prinsipper, har lagt partiledelsens egen vurdering og konklusjon til grunn for deknningen.

Sørheims kommentar belyser en viktig del av debatten som har vært i Norge. Hun peker på at det er avgjørende at mediene er kritiske til andre mediers metode og bruk av kilder, og i det får hun støtte hos to av de norske journalistene (Sørheim, 2018).

Men å anklage kritisk journalistikk om #metoo-dekningen for å undergrave kampanjens gode formål, er en gigantisk feilslutning. Det er ikke kritisk journalistikk som truer #metoo. Det er fraværet av den. (Sørheim, 2018)

Det tyder på at norske journalister i flere tilfeller så til Sverige angående hvordan journalister hadde vurdert saker før publisering, resultatet av det og mottakelsen i befolkningen. Det er ikke nødvendigvis måten journalister forholder seg til kilder på som har endret seg, men bruken av anonyme kilder er endret, noe som skal ha vært et tema hyppig oppe til diskusjon i redaksjonen ifølge journalisten (Journalist 1). Bar Vulkan-saken er skyldig i det, og ikke oppropene, som sånn sett ikke var problematiske, mener journalisten. Jeg forventet ikke at dette skulle være et så stort tema for journalistene jeg snakket med, men flere nevner ett spesielt *vendepunkt* i den norske journalistikken i forbindelse med håndtering av kilder og hvordan forholde seg til dem, nemlig Bar Vulkan-saken i 2019.

Det var særlig Bar Vulkan-saken som utløste en oppvask av anonyme kilder (...) Den politiske journalistikken har jo vært veldig utbredt, og det var da vi skjønnte hvor farlig det kan være og hvor forsiktige vi må være (Journalist 1).

Bar Vulkan-saken har vist seg å være en kompleks sak. Noen mener at Giske ble offer for en heksejakt etter å ha danset med en ung kvinne en sen lørdagskveld på Bar Vulkan, et utested i Oslo. Seansen ble filmet, og kort tid etter publisert tilgjengelig for offentligheten. Kvinnen var for en periode uidentifisert. En tillitsvalgt hadde sendt en bekymringsmelding om Trond Giske etter at videoen offentliggjort. Da kvinnen i dansevideoen, 27 år gamle Sofie etter en liten stund lot seg til kjenne, skrev VG en sak der de intervjuet henne. Journalisten publiserte et sitat av Sofie, som Sofie selv mener hun ikke har sagt og ikke kan stå inne for. Hun skal ha forsøkt å få sitatet fjernet. Hun mente saken var overdramatisert og at journalisten hadde snudd hennes sitater til å være i VGs favør. I etterkant ble det lagt frem en intern evalueringsrapport og holdt en pressekonferanse i forbindelse med saken. Det skal ha vært en påkjenning på kvinnen som i utgangspunktet er en *myk*, eller uerfaren kilde, noe VG-journalisten skulle ha tatt hensyn til. VGs nyhetsredaktør Tora Håndlykken, og sjefsredaktør Gard Steiro, har beklaget utfallet og erkjent brudd på Vær varsom-plakaten. Avisen ble felt på fem punkter i PFU. Punktene som er brutt omhandler kildekritikk og kontroll av opplysninger (3.2), klargjøring av premiss (3.3), presis sitering av intervjuobjektets uttalelser (3.7), å opptre hensynsfullt i den journalistiske arbeidsprosessen (3.9) og til slutt om retting av feil og å beklage (4.13) (Johansen, 2019).

Ifølge flere av journalistene var dette et vendepunkt i den norske metoo-dekningen. Hadde ikke kvinnen stått frem, hadde det vært en svikt i rettferdigheten overfor både Giske og journalistikken, mener den ene. Den samme journalisten omtaler det slik: «Han er ikke uskyldig, selv om han ble dårlig behandlet» (Journalist 1). Journalisten påpeker at bruken av anonyme kilder blir mer diskutert i etterkant av metoo-sakene, men også mindre brukt. Blir det brukt, skal saken inneholde en faktaboks med retningslinjer om bruken av anonyme kilder. I tillegg har avisen nærmest sluttet å bruke uttrykk som «Avisen erfarer» og «Avisen forstår», det er mer ønskelig å vise til kilden eller la være å bruke den. «Det er et resultat av det her. Det har kommet etter Giske-greiene», mener journalisten og sier at han personlig, men også pressen generelt, er mer varsomme med anonyme kilder, og særlig når det gjelder uerfarne kilder (Journalist 1). Det journalisten forteller viser at avisen han jobber i har gjort en endring i måten de arbeider med kilder på, både med anonyme og myke kilder. Han snakker likevel bare for seg selv og avisen han jobber i.

En annen norsk journalist bruker Giske-saken som eksempel på hvorfor journalister, kanskje særlig norske, har lært at man skal gå forsiktig frem i deknningen av sensitive saker. Hun tror mye av forsiktigheten blant norske journalister bunner i Bar Vulkan-saken spesielt. I utgangspunktet hadde de prøvd å få varslerne til å stå frem for å få saken til å handle om varslerne, og ikke ha Giske i hovedrollen. Hun forteller om egne erfaringer i redaksjonens arbeid med å prøve å heller gå på system enn person:

Vi brukte vanvittig mye tid på å få saken til å handle om hva det har kostet å varsle, og ikke bare hva som skjedde, for det finner man ut av dersom man googler «Trond Giske». Det var en veldig omfattende prosess hvor alle i ledelsen var med på å godkjenne tekstene (Journalist 2).

VG har fått kritikk for deknningen av Bar Vulkan-saken, og ble som nevnt også felt på flere punkter i Vær Varsom-plakaten som omhandler kilder. Mye tyder på at det var et «skrekk»-eksempel som måtte til for å få til en bredere bevisstgjøring i journalistikken, for alle journalistene peker på saken som et vendepunkt. En av journalistene konkluderer på følgende måte: «Jeg tror mediene har lært etter metoo. VG gikk på en liten smell, og det var nok derfor man lærte» (Journalist 2).

De norske journalistene virker særlig preget etter å ha arbeidet tett på kilder og har fått en større forståelse for hvordan kildene opplevde situasjonen ved å varsle, stå frem eller bidra som kilde til informasjon. To av de norske journalistene nevner at de har forstått i ettertid hva spørsmål om sanseintrykk fra for eksempel et overgrep har av betydning for offeret. I en situasjon der journalistens mål er å lage en reportasje og ber om detaljer for å illustrere en scene, kan bidra til re-traumatisering for offeret. «Jeg har jo lært veldig mye om grundighet overfor kilder, og belastningen det medfører» (Journalist 2), forklarer journalisten.

Når det gjelder å behandle kilder i annerledes i etterkant av sakene man har vært gjennom med metoo, tror flere av journalistene at det har ført til en større bevisstgjøring. En av journalistene forteller at redaksjonen hun jobber i skulle lage en toårs-markeringsreportasje om metoo høsten 2019. Da ringte de opp maktpersoner som hadde blitt offentliggjort i mediene i forbindelse med anklager om seksuell trakassering og/eller vold mot seg. Det påvirket journalisten i den form av at hun fikk en større forståelse av hvordan det var å være på den siden av saken som den anklagede personen befant seg på.

Og det handler ikke om at jeg forsvarer det de har gjort, eller tviler på ofrenes opplevelse. Men når jeg ser på hva de har gått gjennom, så tror jeg nok at jeg har fått litt større respekt for dem. Det er flere liv som blir påvirket når vi blander oss inn og skriver om den saken (Journalist 2).

Med at «flere liv» blir påvirket mener hun familien og pårørende til den anklagede parten. Det kan være en stor påkjenning for dem når de er så tett på vedkommende, og de selv ikke har gjort noe kritikkverdig. Da hun skulle ringe opp disse anklagede personene kjente hun på at det var vanskelig for dem, fordi de aldri «fikk fred». Avisen fortsatte å skrive om hva som hadde skjedd en stund tilbake i tid. Hun mener at det var riktig å publisere reportasjen, men poengterer at hun lærte mye av hvordan det var å være på en side av saken hun ikke hadde satt seg inn i og vist forståelse for tidligere i dekingen av metoo-saker (Journalist 2). Hun får støtte av en norsk journalist i en annen redaksjon:

Og mitt håp er at kildene tenker at det nytter, og at man kan gå til journalister, og at de vil ta vare på min historie og behandle den med respekt, som igjen kan føre til samfunnsendringer. Hvis flere kommer til oss, og hvis vi skriver mer god journalistisk kom temaet, så vil kanskje også det forhåpentligvis føre til at vi endrer debatten og seksuell vold til noe som er litt mindre tabu (Journalist 3).

Hun viser til at med metoo har seksuell trakassering og vold fått ta plass i journalistikken og pressen bruker flere ressurser og tid på å granske saker. «Før ble det sett på som korte, lette nyhetssaker» (Journalist 3). Som et underkommunisert problem i samfunnet, heier hun på at det blir tatt på alvor i pressen, som kan ha ringvirkninger på befolkningen, institusjoner og arbeidsplasser. Dette vil bli undersøkt nærmere lenger ned i analysen.

Og til spørsmålet; Skilte behandlingen av kilder seg i metoo-saker fra andre saker?

Oppropene tydeliggjør seksuell trakassering og overgrep som et strukturelt problem i flere bransjer. At unntaket med å bruke anonyme kilder i så stor grad, og i så viktige nyhetssaker, til og med oppslagssaker, viser at verdien av å bruke anonyme kilder kan bidra til en større helhet og peke på noe viktigere. Jeg har inntrykket av at journalistene arbeidet grundig med kildene i oppropene, og at de ikke tok lett på å bruke anonyme kilder. Men idet de valgte å gjøre det, stod de for avgjørelsen. Oppropene førte til en ny måte å jobbe på for journalistene

som deltok i denne studien, og flere faktorer tyder på at det gjorde at de arbeidet enda grundigere med disse oppropene i frykt for å gjøre presseetiske feil eller å trække noen av de involverte i sakene på tærne. Oppropene er med det saker som skiller seg ut i metoo-dekningen i både Norge og Sverige fordi det var en annerledes måte å bruke mediene på for å få frem et viktig budskap. Det ble ikke gjort noen direkte unntak fra retningslinjene, men det ble gjort unntak i forbindelse med å bruke et stort antall anonyme kilder, noe man helst skal unngå. Bruken av anonyme kilder er detaljert beskrevet i pressens etiske regelverk, i form av hvordan man forholder seg til unntaket dersom man benytter seg av det.

I prosedyren for hvordan gå frem i arbeidet før publisering av et opprop, fulgte Norge Sveriges eksempel fordi norske journalister så at det hadde fungert i nabolandet. Det fremkommer i materialet fra intervjuene at de norske redaksjonene gikk flere runder for å verifisere, vurdere og bestemme at de skulle publisere oppropene. På tross av det premisset om at kildenes historier skulle anonymiseres, var det bred enighet om at det var et riktig valg å gå videre til publisering, og et samfunnsnyttig valg.

4.3 Hvordan forholdt journalister seg til journalistiske retningslinjer? Er det forskjell på før og etter metoo?

Saken om Kulturprofilen skiller seg fra de andre svenske metoo-skandalene sett i et journalistisk og presseetisk perspektiv, ifølge mediene. I omtrent halvparten av journalistene jeg snakket med trekker frem Kulturprofilen som godt journalistisk arbeid. Jeg ønsker å trekke frem noen sitater fra den opprinnelige artikkelen for å underbygge journalistenes tolkning av et godt presseetisk arbeid. Journalisten bak saken, Matilda Gustavsson, trådte varsomt idet hun omtalte hovedpersonen selv som *Kulturprofilen* fremfor navnet hans. Hun beskrev også klubben han eide sammen med kona som *Klubben*: «Klubben, som egentligen heter något annat, ligger i centrala Stockholm och har sina lokaler ett tjugotal trappsted under jord i en stor ruffig källare» (Gustavsson, 2017, s. 5). Saken ble publisert 21. november 2017. Gustavsson hadde arbeidet med avsløringene i lang tid før saken sto på trykk i Dagens Nyheter. Navnet Jean-Claude Arnault ble nemlig ikke publisert før våren 2019 da han fikk fengselsdommen, noe journalistene definerer som et godt valg. Men ble ikke kulturprofilen navngitt for lenge etterpå fordi svenske medier på dette tidspunktet hadde lært noe av tidligere metoo-saker?

Til slutt brast demningen. Men uten massebevegelsen i #Metoo ville verken Svenska Akademien eller andre maktsentra vært villige til å se forskjellen på «en gentleman» og et maktfullkomment svin (Allern, 2017).

«Ingen där bryr sig om om något så banalt som en antastad kvinna», skriver et av ofrene i artikkelen (Gustavsson, 2017, s. 7). Det sier mye om hvordan de som var tilknyttet Klubben og som visste at dette skjedde, ikke brydde seg spesielt om det som de visste skjedde i regi av Kulturprofilen. Gustavsson beskriver i artikkelen at flere i bransjen har delt på sine private Facebook-profiler historier om Arnault, og omtalt han med navn. Gustavsson bruker konsekvent «Kulturprofilen» (Gustavsson, 2017, s. 8).

En av de atten kvinnene forteller:

Jag är fortfarande rädd om jag besöker Stockholm. Att ha varit en av hans unga kvinnor är stigmatiserande. Man blir stemplad. Jag upplever att folk i kulturvärlden.. Alle vet och alla har vetat. Med de blundar, vill inte veta hur illa det egentligen ligger till. Många har hört vad vi kallas, flickorna på Klubben (Gustavsson, 2017, s. 6).

Det følger en spalte etter saken på hele fem sider på trykk i papiravisa. I spalten kommer det frem at Gustavsson har kontaktet Arnault opp til flere ganger for å få et tilsvarende svar til anklagene, slik en journalist ifølge retningslinjene bør gjøre før en angrepet part blir skrevet om, særlig dersom vedkommende skal bli identifisert. I dette tilfellet var store deler av Stockholms kulturelite i stand til å gjenkjenne Kulturprofilen selv uten at avisen identifiserte han. Det taler sitater fra ofrene for, i hvert fall. Men et tilsvarende svar, det ønsket han ikke å gi. Jeg ønsket å ha med deler av artikkelen i denne delen av oppgaven for å vise til hvordan Gustavsson løste saken selv, i og med at det grundige arbeidet refereres til som eksemplarisk i flere av intervjuene (Gustavsson, 2017, s. 9).

Om vi skal anklage noen for noe, uansett om denne personen er anonym eller om vi går ut med navn, er det sentralt å forsøke å nå denne personen. Og si hva slags informasjon vi skal publisere om dem, slik at de har mulighet til å møte påstandene (Journalist 5).

Det forteller en av de svenske journalistene om det han henter frem som et grunnleggende journalistisk prinsipp. Samtidig har det ikke alltid vært like lett å få et tilsvarende svar fra den angrepne parten. Om journalistene så en større verdi i å publisere uten å la vedkommende gi en kommentar, eller om de ikke alltid fikk tak i vedkommende, er usikkert.

En av de norske journalistene jeg pratet med var tydelig på at redaksjonen han arbeider i fulgte retningslinjene i forbindelse med publisering. «Hvis noen sier: 'Han voldtok meg' og peker på en kjendis, og personen ikke er domfelt, ville vi ikke publisert det. Det var jo kanskje noe av det som gjorde at vi ikke fikk noen store i Norge» (Journalist 1). Journalisten sikter til at det ikke ble «noen store» som i en «syndebukk» lignende Weinstein eller den svenske Kulturprofilen. Han mener at redaksjonen ikke gjorde noen unntak fra Vær Varsom-plakaten, men at det blir en tolkning, og vurderingene på det nivået før publisering, var ikke han involvert i da det var på høyeste nivå med redaktører (Journalist 1).

Det gikk litt lengre i Sverige. Det startet vel med at de outet folk i sosiale medier og media ble med på det. Det er en kjempeskandale. Det gikk veldig mye lenger i å navngi og å henge ut folk (...) I Norge var vi mye mer forsiktige. Vi har jo Trond Giske, men det var bare ikke til å unngå hvis man skulle skrive om det. Det gikk mye lenger i Sverige, de har mer å rydde opp i» (Journalist 1).

Den norske journalisten tror det har å gjøre med at Sverige har en kompromissløs feminisme og at «de svina skal henges ut». Innad i redaksjonen han jobber i, var de forsiktige med å lage saker og omtale personer som «voldtektsmenn» dersom de aldri har blitt dømt i en domstol for handlingene sine. «Jeg tipper det har en del med kulturen å gjøre. En sånn type feminisme er en sterkere del av den sfæren i Sverige, tror jeg».

Figur 3: Avsløringene om Kulturprofilen ble oppslagssak i Dagens Nyheter, 21. november 2017. 18 kvinner stod frem med sine historier, 14 forble anonymisert.

Bar Vulkan-saken med Giske er den saken som i størst grad kan sammenlignes med de største sakene i Sverige, og da hovedsakelig skandalesakene om Fredrik Virtanen og Benny Fredriksson som pressen har fått skarp kritikk for i etterkant av publisering. Disse tre sakene er noen av de største i metoo-kampanjen som Norge og Sverige har vært vitne til. Det kan virke som at Publiseringsreglene og Vær Varsom-plakaten ikke strakk til i vurderingene journalistene måtte foreta seg – at de etiske retningslinjene ikke strakk til. Flere av journalistene mener at det ikke hadde noe med hva retningslinjene innebærer, men i større grad hvordan journalistene tolket dem. Da kan man jo lure på hvorfor det skulle være så vanskelig å tolke retningslinjene, og hvorfor de ble tolket så ulikt i hver enkelt sak, og på tvers av redaksjonene.

Medieaktørene er konkurransedrevet. Navngir en av mediene et navn, er faren for at flere slenger seg på stor. Det trenger ikke nødvendigvis være et problem, i hvert fall ikke dersom mediehusene følger retningslinjene de er pålagt å følge. Det som kan bli et problem, er når pressen slenger seg på og identifiserer personer som har blitt offentliggjort i sosiale medier. Nettopp fordi sosiale medier ikke har samme praksis som pressen når det gjelder etiske retningslinjer.

Redaksjonen må ta individuelle valg når det gjelder hvem som skal identifiseres og ikke. Personens samfunnsrolle er en viktig faktor i denne vurderingen. Giske og Tønning

Riise var folkevalgte som utøvende ledd i vårt demokratiske system. Giske lå i tillegg an til å bli leder i Arbeiderpartiet etter nåværende leder Jonas Gahr Støre. Den angrepne parts rolle i samfunnet veier tungt i vurderingen av identifisering.

En av de norske journalistene poengterer at det maktskjevheten metoo faktisk handlet om, og derfor var det naturlig og rett å offentliggjøre navnet til Trond Giske i forbindelse med varslene mot han i desember 2017. Hun arbeidet ikke personlig med Giske-sakene (Journalist 2).

I vurderingen av om den angrepne parten skal anonymiseres eller identifiseres har også omfanget av varsler og ofre vært en viktig faktor. Fellestrekk for Giske- og Virtanen-sakene var at de begge var mektige personer. Giske var folkevalgt og statsansatt, og Virtanen var en offentlig medieprofil og journalist før avsløringene om dem. En annen fellesnevner er at ingen av dem har blitt rettslig dømt for handlingene de blir anklaget for. Likevel opplever de begge å bli dømt i offentligheten.

En gjenganger som de norske journalistene fortalte meg under intervjuene var at Trond Giske gjerne tar en telefon til redaksjonen for å renvaske seg. For dersom en journalist skriver at han har seksuelt trakassert noen, ringer han og sier at det ikke stemmer. Ifølge han selv har han brutt Arbeiderpartiets etiske retningslinjer, og han har aldri blitt dømt for det. Kan det ha hatt innvirkning på norske journalisters varsomhet i omtalen av profiler i metoo-saker?

Kritikken i Virtanen-saken har vært mange. På tross av at pressen har en opplysningsplikt, kan det sies å ha vært sviktene presseskikk fra begynnelsen av deknningen. Av pressen var Expressen først ute med skandale-saken høsten 2017. En viktig detalj som hører med til historien, er at Expressen hadde informasjonen et innlegg av medieprofilen Cissi Wallins innlegg på Instagram. Virtanen-saken var oppslagssak i Expressen da den sprakk. Fredrik Virtanen opplevde å bli dømt som en voldtektsmann i offentligheten, uten å være dømt for voldtekt.

Pressen finner informasjon hos hverandre og skriver om det hele tiden, men å bruke noe fra sosiale medier som ikke følger de samme etiske retningslinjene er kritikkverdig av en av Sveriges største medieaktører. Det hører med til historien at Cissi Wallin fikk en saftig bot for ærekrenkelse av Fredrik Virtanen etter sitt innlegg i sosiale medier. På tross av at han ikke har blitt dømt, har Wallin bidratt til å gi Virtanen stempelet «voldtektsmann» i offentligheten, mente retten. I tillegg har påstandene hennes ført til at Virtanen mistet jobben som journalist i Expressen, i tillegg til at det har ført til personlige skader og gått «privatlivets fred» og hans familie. Dette har vært forutsetningene for at han har byttet navn i ettertid (Heiervang &

Pettrém, 2019). Wallin på sin side, frykter at dommen gjør at flere personer som har opplevd trakassering og overgrep ikke tør å stå fram etter konsekvensene hun har fått kjenne på (Heiervang & Pettrém, 2019)

Hvordan Virtanen-saken ble fremstilt første gang i svenske Expressen og første gang i Aftenposten, er et tydelig eksempel på forsiktigheten norske journalister viste i en stor andel metoo-saker. Medier skal og bør være kritisk til hverandre og ta hensyn personvernet. Metoo skapte på mange måter usikkerhet for journalister da de plutselig sto midt oppi dilemmaer de tidligere ikke har trengt å ta stilling til når det gjelder, særlig, seksuell trakassering, i tillegg til anonyme kilder og behandling av uerfarne og sårbare kilder.

Det som har vært stort her i Sverige, er at det har vært innflytelsesrike personer i sosiale medier som har dratt i gang den store bevegelsen. De har jo da arbeidet med et annet regelverk, mye friere (Journalist 4).

Videre forteller hun at hun ikke tør å gå inn på den øvrige journalistikken i Expressen, i forbindelse med publisering av Virtanen-saken, men på generelt grunnlag mener hun at dersom det noen blir kritisert og identifisert, så skal den personen møte anklagene. Hun trekker altså inn premisset for tilsvaret. Journalistene har vært opptatt av å følge presseetiske retningslinjer, men i starten av metoo-dekningen sviktet det til tider.

4.4 Flyttet redaksjoner grenser for hva som er akseptert i et etisk perspektiv?

Om pressen flyttet grenser har jeg allerede diskutert litt rundt, men her vil jeg gå litt mer inn på etiske konsekvenser av å overskride eventuelle grenser. Arnault-saken førte til en fengselsdom omtrent halvannet år etter at saken om «Kulturprofilen» stod på trykk i svenske Dagens Nyheter. Våren 2019, da dommen falt, ble han identifisert. Dekningen gikk etter boka, noe alle journalistene i studien har nevnt som en eksemplarisk dekning av en kompleks og sensitiv sak. En sak som var kompleks og sensitiv, men som har fått mye kritikk er saken om Benny Fredriksson. Han var tidligere sjef ved Stadsteatern. I en fellelse av saken konkluderer PON (som nå er MO, men på dette tidspunktet het det fremdeles PON) med at «Dessa omständigheter visar att Aftonbladet inte har gjort tillräckligt för att undersöka uppgifterna och tidningen har därmed inte haft grund för att publicera så allvarliga händelser». PON mener at Aftonbladet ikke har tilstrekkelig bevis for å navngi Fredriksson i en sak med negativ omtale. Dette kan fremstå som en gjenganger i de største svenske metoo-

sakene. Artiklene var i stor grad basert på anonyme anklagelser, i noen saker fra et høyt antall personer, i andre saker kunne det være for mange år siden (Allern & Pollack, 2019, s. 169).

At en kilde er anonym, betyr ikke at den er feil, men det avhenger av journalistens troverdighet, dette ble diskutert i første del av analysen og får støtte av Presseombudsmannen. Da fremkom det også at når man har med et så stort omfang anonyme kilder som peker på det samme problemet og opphavsperson, kan det hjelpe på troverdigheten. Et større antall anonymiserte kilder kan bidra til å øke troverdigheten i reportasjen, skrev Presseombudsmann Ola Sigvartsson i et innlegg i DN Debatt i 2018 (Allern & Pollack, 2019, s. 169).

Presseetikk og pressens selvdømmeordning, som PFU og Medienes etikknemnd, er ikke rettslige standarder eller domstolsbehandling. Blir en aktør felt i PFU, betyr ikke det nødvendigvis at norsk lov er brutt da det er to ulike systemer med ulike regelverk (Norsk Presseforbund, 2020). Dersom mediene blir felt for brudd på god presseskikk, får de ikke noen bot eller en lignende straff, men det må publiseres en «fellende uttalelse på godt synlig plass» i det aktuelle mediet (Norsk Presseforbund, 2020). Ifølge PFU har det blitt felt tre saker som omhandler metoo. Alle tre sakene handler om samme person som også er han som har klaget inn sakene (Norsk Presseforbund, 2020).

Ifølge Allmänhetens Medieombudsman har det blitt klaget inn 38 saker som omhandler metoo i Sverige. Dette var hovedsakelig i tidsrommet da metoo var mest aktivt, 2017 og 2018. I etterkant av dette har det kommet inn flere klager i forbindelse med påstått seksuell trakassering, men de regnes ikke med i metoo-statistikken deres. Av de 38 sakene, ble hele 24 felt, og 14 frifunnet (Medieombudsmannen, 2020).

Pressens Opinionsnämnd (PON) mente i flere metoo-tilfeller at publiseringen var problematisk. Det er pressens rett til å publisere negative eller nedsettende opplysninger om enkeltpersoner det er mulig å forsvare. En politiker som utnytter offentlige midler til private formål, er eksempel på negativ omtale som kan publiseres om enkeltindivider. Ofte kan grunnlaget være for tynt for å forsvares, det kan være fordi forholdene fant sted langt tilbake i tid eller at personen ikke sitter i en maktposisjon eller har særlig sosial innflytelse. I de felte sakene skal kjendisfaktoren ha vært høy, og det skal avisene ha forsvart seg med. I PONs avgjørelser, tydeliggjøres det at det ikke holder med allmenne anklagelser. Det må finnes belegg for anklagelsene.

«Bara för att en tidning på ett korrekt sätt anger att det rör sig om anklagelser, inte fastslagen skuld, innebär det inte att uppgifterna ur ett pressetiskt perspektiv kan publiceras», skal PON ha uttalt om saken der Expressen ble felt. Saken handlet om Aftonbladet-

journalisten Fredrik Virtanen. PON fryktet i etterkant at terskelen for å publisere løse påstander om hvem som helst kunne eskalere og konkluderer med at avisen fremdeles har et selvstendig ansvar for hvilke anklagelser de vil videreformidle (Allern & Pollack, 2019, s. 169).

Det kan virke som at mediene har blitt blinde på å det moralske aspektet, der viktigheten av å være først ute med en nyhet veide tyngre. «Når det gjelder navnpubliseringer er retningslinjene ganske tydelige, men det er noen ting som har flyttet seg med metoo. En forandring som har kommet inn i rettsvesenet. En endring i hva vi tror på» (Journalist 4), sier journalisten og bruker Weinstein-saken i USA som eksempel på noe nytt i, særlig amerikansk, samtidshistorie:

Man velger å ta en voldtekt på alvor i rettssystemet, uansett om offeret har hatt kontakt med overgriperen før eller etter. En voldtekt er en voldtekt uansett. Så da er det jo noen ting som har forflyttet seg (Journalist 4).

Journalisten mener at det er et skille i journalistikken der «noen ting» har forflyttet seg. Hun beskriver det som et paradigmeskifte i den forstand at retten begynner å akseptere vitnemål fra voldtekts ofre i mye større skala enn før metoo problematiserte det hele og satte temaet på dagsorden. Hun påpeker at det iblant kan være en svakhet i og med at det er ord ofte er ord mot ord i voldtektssaker, men hun ser på det som noe positivt og et skritt i riktig retning. «Er det noe viktig som har blitt forandret med metoo, så er det jo blant annet dette» (Journalist 4), avslutter hun. Dette kommer jeg nærmere inn på i neste del av analysen.

4.4.1 På hvilken måte og i hvilken grad har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser i Norge og Sverige?

De tre spørsmålene vi har gått gjennom nå, er komponenter som bidrar med informasjon jeg trenger for å besvare forskningsspørsmålet: «På hvilken måte og i hvilken grad har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser i Norge og Sverige?» Videre i analysen skal vi gå gjennom funnene fra de tidligere spørsmålene som foretok seg behandlingen av kilder og om den har endret seg som følge av metoo. Det neste spørsmålet i analysen var om journalister forholdt seg til retningslinjer på samme måte før og etter metoo, etterfulgt av det tredje som tok for seg om journalistiske grenser ble flyttet under metoo.

I flere av intervjuene fremgår det at det var kritikkverdig å hente innhold i sosiale medier og publisere i mediene som skal følge presseetiske retningslinjer. «En del av drivkraften kom jo fra sosiale medier. Og så tenker jeg at mediene iblant bare skrev det som allerede var publisert i sosiale medier», sier den ene. Virtanen-saken er et godt eksempel på denne problematikken der pressen skrev om innhold i sosiale medier, uten å forholde seg til de presseetiske prinsippene. Pressen har et publisistisk ansvar. En annen forteller: «Det som har vært stort her i Sverige, er at det har vært innflytelsesrike personer i sosiale medier som har dratt i gang den store bevegelsen. De har jo arbeidet med et annet regelverk, mye friere» (Journalist 4).

Et par av journalistene mener at grensene ikke har blitt flyttet, men at metoo likevel har ført til noen lovendringer. En annen mener det er liten tvil om at grensene har blitt flyttet, men at det ikke nødvendigvis har blitt sånn permanent. Hun forteller: «Grensene har blitt flyttet litt frem og tilbake. De ble først flyttet frem» (Journalist 4), sier hun og refererer til Virtanen-saken og Fredriksson-saken i Sverige, og Giske-saken i Norge. Alle tre sakene har skapt debatt om hvordan pressen forholder seg til retningslinjer og hvor vidt det var riktig å identifisere den anklagde parten. Journalisten forteller videre:

Det føles som det er en dynamisk bevegelse på gang. Det er en utforskning av grensene. Men jeg synes det som hendte med Benny Fredrikssons selvmord var viktig refleksjoner over hva grensene er. Jeg tror at vi fra og med dagen Fredriksson tok livet sitt, så ble vi mer forsiktige (Journalist 4).

En del av pressens samfunnsoppdrag er å drive undersøkende journalistikk (Allern, 2012), og da er det rett at saker som dette kommer til overflaten. Og pressen kan ikke vite konsekvensene av en granskning av kritikkverdige hendelser før det har skjedd. Fredriksson var teatersjef ved Stadsteatern i Stockholm, en rolle som gjør han til et kjent fjes i Stockholms i mediene i tillegg til innad i kulturmiljøet. «Jeg tror at det er mange som gjorde helt rett. Det er rett og riktig å granske en institusjon og viktig å undersøke arbeidsmiljøet på kulturinstitusjoner», sier den svenske journalisten og peker på at Fredrikssons selvmord etter medieoppslagene om seksuell trakassering og ukultur, ga journalister anledning til ettertanke (Journalist 4).

Den ettertanken kan ha vært sunn for journalistene. «Navnpublisering ble satt på spissen her», sier en av de svenske journalistene (Journalist 5), og refererer til manglende kritiske vurderinger i forkant av identifisering av anklagede personer. Han nevner også dette

med at noen av de første sakene i Sverige ga rom for ettertanke i redaksjonen angående hvordan man bør vurdere publiseringer i fremtiden.

Pressen har et fungerende system, og når journalister tabber seg ut, har partene, pårørende eller andre i befolkningen mulighet til å klage inn det de mener er uetisk journalistikk. En av journalistene belyser viktigheten av et velfungerende system som kan håndtere alvorlige feil i journalistikken og bidra til å gjenskape tillit hos den aktuelle aktøren som er meldt inn for kritikkverdige presseskikk.

Både det velfungerende systemet på pressesiden og granskingsnemnden har felt et visst antall publiseringer som vi har gjort, og som andre har gjort. Og det er det vi trenger å reflektere over. Og i noen av disse tilfellene så fikk utviklingen så store konsekvenser (Journalist 5).

Basert på opplysninger fra intervjuene, var det en vanskelig vurdering å ta i forkant av publisering om navn skulle offentliggjøres eller ikke, som jeg diskuterte tidligere i analysen. Men de svenske journalistene jeg snakket med, mener å ha lært av feilene både dem selv, men også andre redaksjoner har begått. De har sympati med blant annet Fredriksson-saken, da ingen kunne vite konsekvensene av å offentliggjøre identiteten hans. De belyser likevel problemet ved å offentliggjøre navnet på en anklaget part uten at vedkommende er dømt for sine handlinger. I opplysningene fra de svenske intervjuene fremgår stor vilje til å revurdere eget arbeid, ettertanke og prøve å ta lærdom av hverandre feil.

Der Bar Vulkan-saken beskrives av de norske journalistene som et vendepunkt i den norske metoo-dekningen, beskriver de svenske journalistene spesielt saken om teatersjefen Benny Fredriksson som et vendepunkt i den svenske metoo-dekningen. Sakene har til felles at journalistene bak dem på et tidspunkt tøyde strikken lengre enn hva som defineres som god presseskikk. VG ble felt på hele fem punkter i dekningen av Bar Vulkan-saken. Men samtidig førte denne grenseoverskridelsen til at journalistene lærte noe av det. Ikke bare journalistene som arbeidet med de aktuelle sakene, men også journalister som arbeidet i andre redaksjoner og med helt andre saker. I intervjuene med samtlige norske journalister fremgår det at selv de tok til seg det som skjedde i Sverige, og tok det med seg videre i sitt arbeid med metoo-saker videre. Denne ettertanken og lærdommen kom også til uttrykk i de norske intervjuene i forbindelse med konsekvensene av identifisering av den angrepne parten. I samtlige av intervjuene fremgår viktigheten av å få et tilsvarende svar fra den angrepne parten. Det har også vært

særlig viktig å verifisere kilder og å få tak i førstehåndskilder eller vitner som kan bekrefte eller avkrefte detaljer i historiene.

En av de norske journalistene peker på hvorfor ikke avsløringene nødvendigvis var like brutale i Norge som i Sverige. Tore Tønne kommer opp som en sak som norske journalister allerede hadde tatt lærdom fra tidlig på 2000-tallet. Den kan minne mye om Fredriksson-saken da de begge ble anklaget for alvorlige lovstridelser, og kort tid etterpå begikk selvmord. Hadde norske journalister et slags forsprang i metoo-dekningen fordi de allerede hadde Tore Tønne-saken latent når det gjelder identifisering av den angrepne part? Tore Tønne var Ap-politiker og næringslivsleder, blant annet i konserner som Statoil og Norway Seafoods. Han ble anklaget for å ha fått utbetalt en urimelig høy etterlønn etter å ha gått av som helseminister, og samtidig arbeidet i et stort konsern hvor han skal ha fått utbetalt lønn. Økokrim tok ut tiltale mot han i 2002, femten år før metoo skulle bli et fenomen. Det endte med at Tønne tok livet sitt som følge av tiltalen mot han og av medieoppstyret det skapte. Medieoppslagene har blitt utpekt som en betydelig grunn for at saken fikk så alvorlige konsekvenser (Konstad, 2018).

Den norske pressen hadde lenge vært forsiktige med å publisere navn på anklagede personer under #metoo, men det endret seg med Giske-saken. Den 7. desember 2017 publiserte Dagens Næringsliv saken som skulle snu Giske og Arbeiderpartiets tilværelse på hodet. På tross av det var det utydelig hva han ble anklaget for. Men det var ikke før Bar Vulkan-saken det virkelig stormet. Det journalistiske arbeidet har blitt kritisert på flere måter, men særlig i forbindelse med behandlingen av kvinnen i videoen.

En av de norske journalistene tilføyer at hun tror metoo stagnerte i debatten om kildeutvalget. «De kom og sa at vi må innskrenke journalisters mulighet til å bruke anonyme kilder», sier hun (Journalist 3). Hun tror at på det tidspunktet det journalistene tok et skritt tilbake og vurderte kildearbeidet og opplyningsansvaret pressen har, og måten det skal gjøres på, gikk man litt bort fra det metoo egentlig handlet om, «det å anerkjenne at seksuell trakassering er et stort strukturelt samfunnsproblem» (Journalist 3). «Da #metoo-kampanjen slo gjennom med et brak, var likestilling plutselig noe som hastet», skrev Anja Sletteland. «Året 2017 stod i den feministiske oppvåkningen ånd» (Sletteland, 2018, s. 143). Det har vært en normendring med bred gjennomslagskraft, noe mediene i stor grad har skyld i (Sletteland, 2018, s. 143). Populærjournalistikken har tatt tak i hverdagslivet og en kultur det ikke har vært snakket så mye om tidligere. Seksuell trakassering ble plutselig et tema med nyhetsverdi. Det som ikke har vært snakket noe særlig om tidligere, ble plutselig dekket som tema i

mediene og gjør det personlige til noe politisk i offentligheten. Norge lå tidsmessig bak Sverige i avsløringer og publiseringer om metoo-saker. Norge hadde allerede rukket å skrive om både amerikanske og svenske avsløringer, men det var ikke før i desember 2017 det virkelig stormet rundt én spesifikk metoo-sak i Norge. Aleksander Schaug hadde allerede delt sine synspunkter på folk i mediebransjen på Twitter, og det hadde vært et stort antall opprop, blant annet skuespiller-oppropet i Aftenposten. Ingen var hittil navngitt, ikke før saken om Trond Giske like før julestemningen var i ferd med å senke seg i desember 2017. Hadde vi rukket å lære noe av mediehandteringen i metoo-saker i Sverige innen den tid? På den ene siden hadde Norske journalister det i form av at de holdt tilbake navn og bilde av personene avsløringene gjaldt.

Likevel har Vulkan-saken der Giske danser med 27 år gamle Sofie vist at den norske pressen kan være på nivå med den svenske. Eller vurderte pressen det som greit med tanke på at Giske allerede var blitt utpekt som en politiker som klår?

En av de mest åpenbare forskjellene mellom metoo i Norge og Sverige er at i Norge har det handlet mer om politikere enn hva det har i Sverige. Der har det omhandlet om kultureliten i større grad. Og det har vært flere, store saker som det virkelig har stormet rundt. Det har stormet i Norge også, og mange vil kalle det en heksejakt da vi har hatt særlig én stor sak som har preget nyhetsbildet etter metoo-høsten. Giske-saken har blomstret opp flere ganger de siste tre årene.

Åsa Linderborg var kulturelredaktør i Aftonbladet da metoo-høsten kom. Det var hun som tok avgjørelsen om å granske anklagene mot teatersjefen Benny Fredriksson. Publiseringene skapte mye oppmerksomhet, og ble sett på som kontroversielle, særlig da Fredriksson i etterkant tok sitt eget liv (Bengtsson, 2020). Flere av journalistene tar frem Fredriksson-saken som eksempel på hvordan avsløringer kan få alvorlige konsekvenser. At han skulle ta sitt eget liv, var det ingen som kunne vite på forhånd. Redaktøren så sitt ansvar i å avdekke informasjon om kritikkverdige forhold, og hun har selv forsvart det med at han var en offentlig person med makt i kulturmiljøet i Stockholm (Veberg, 2020). Det var en del av hennes rolle som redaktør i Aftonbladet å opplyse om disse kritikkverdige handlingene. «Jeg tror vi var veldig heldig i Norge, fordi vi så alle feilene Sverige gjorde» (Journalist 3), uttaler en av de norske journalistene på generelt grunnlag. Men hun fortsetter med å snakke om Virtanen- og Fredriksson-saken på følgende måte:

Jeg tror den største forskjellen først og fremst er hvordan antatt overgripere ble identifisert i veldig stor grad uten at det var dokumenterbare bevis. Det kan ha ødelagt metoo-debatten i Sverige (Journalist 3).

Hun peker på at Giske-saken var av samme kaliber hvor man ikke i har hatt godt nok grunnlag for å identifisere han med alt han har blitt anklaget for, men at i de aller fleste tilfellene, var norske journalister heldige: «Virtanen-saken, og Fredriksson som endte med å ta sitt eget liv, den debatten rundt dekningen av de sakene hadde kjørt først i Sverige. Jeg tror vi lærte av det».

I Sverige har metoo-bevegelsen blitt omtalt som «den største sosiale bevegelsen i et land siden kvinner kjempet for stemmerettighet» (Askanius & Møller Hartley, 2019, s. 2). Dagens Nyheters artikkel om Jean-Claude Arnault, eller «Kulturprofilen» den 7. desember 2017, er en av dem som har skapt mest debatt i Sverige. Det var 18 kvinner som deltok i oppropet om avsløringene om Arnault, der fire av dem sto frem med navn og bilde, mens de resterende 14 kvinnene ønsket ikke å bli identifisert. I etterkant av publiseringen, sto flere identifiserte kvinner frem og fortalte sine historier om seksuell trakassering eller vold utført av Arnault. Matilda Gustavsson, journalisten bak, fikk høsten 2018 Stora Journalistpriset for «årets avsløring». Arnault ble dømt til fengsel i to og et halvt år som nevnt tidligere, for to voldtekter mot samme kvinne (Allern & Pollack, 2019, s. 167).

Det kan ikke legges skjul på at det også i Sverige har handlet om mye av det samme – struktur og ukultur, men mye kan tyde på at de var tidlig ute med et ønske om å etablere Sveriges svar på Harvey Weinstein ved å *oute* mektige menn. Første gang Aftenposten skrev om Virtanen-saken, omtalte de han som *Aftonbladet-journalisten* og holdt seg konsekvent til ikke å bruke navnet hans – på tross av at svenske medier allerede hadde publisert navnet hans (Aftenposten, 2017a). Jean-Claude Arnault ble ikke omtalt med navn før han ble dømt. Inntil det ble han omtalt som Kulturprofilen. Denne saken ble publisert i etterkant av både Virtanen- og Fredriksson-sakene.

Jeg skrev i teori-kapitlet at Norge og Sverige tradisjonelt har ulike regler for publisering og at i et globalt perspektiv vil retningslinjene oppleves ganske like. Hvorfor oppleves det at det er et gap der for oss som bor i Norge og Sverige da? Tolkningen av retningslinjene er en nøkkelfaktor i svaret på det. Svensker og nordmenn har en ulik forståelse av journalistiske retningslinjer, og det fører også til at befolkningen får en annen forståelse. Det kan virke som Sverige har en mer liberal journalistisk kultur, mens i Norge følges retningslinjene til orde i større grad. Et av de mest interessante funnene i denne

undersøkelsen, er at svenske medier ikke nødvendigvis mener at det de har gjort er feil. Flere av journalistene jeg har snakket med, har derimot sett på norsk presse som mer forsiktige, og *redde* for å dele informasjon de sitter på.

«Det er mediernes ansvar å trekke sunne grenser for publisering. Det gjorde de ikke i Sverige etter #metoo», konkluderer Stensbak (2018), som er noe vi kan kjenne igjen i dataene fra intervjuene. De norske journalistene støtter utsagnet i det de forteller, men det gjør de svenske også. Én av de svenske journalistene mener at Norge har for strenge retningslinjer for publisering. Det var en overraskende uttalelse i intervjusettingen da jeg hadde inntrykk av vedkommende hadde blitt mer bevisst på journalistiske grenser og hvordan forholde seg til dem under metoo, men likevel mente journalisten at det fantes en slags mellomting eller balanse i det. «Norge har litt strengere publisistiske regler, det er mitt inntrykk. Og når det gjelder sitatrett. Sitatet må være helt korrekt og ordrett» (Journalist 4), peker hun på som et eksempel. Det kan også tydeliggjøres i eksempelet om Sofie i Bar Vulkan-saken, der VG-journalisten siterte Sofie, et sitat Sofie mente var feil og ikke kunne stå inne for. VG ble felt på det punktet i Vær Varsom-plakaten i ettertid. Det kan underbygge inntrykket den svenske journalisten satt med. To av de svenske journalistene uttrykker også en tilfredshet med Publicitetsreglene de følger i Sverige. Svensk presse ser ikke nødvendigvis på strengere retningslinjer, eller strenger etterfølgelse, som noe positivt. Og her finnes det en uenighet mellom de svenske og norske journalistene. I intervjuene ble journalistene spurt om de følte at retningslinjene strakk til eller ikke i arbeidet med metoo-saker. De norske journalistene er tilfreds med de norske retningslinjene i Vær Varsom-plakaten, men flere mener at de var litt slepphendte i Sverige. Et viktig poeng her er at det ikke nødvendigvis er retningslinjene som svikter, men tolkningen av dem. De norske journalistene ser på tolkningen de har gjort, kontra Sverige, som noe positivt. At de heller har vært litt for strenge, og unngått å publisere saker om de har vært usikre på om det strider med pressens regelverk eller ikke. De har holdt igjen flere saker av den enkle grunn. Det at norske medier har trådd mer varsomt når det gjelder å *oute* personer har alle journalistene bitt seg merke i.

Fellesnevneren for mange av de identifiserte «syndebukkene» i begge land, er at de har en form for mediemakt, og har hatt et rom i den offentlige samtale, som en av journalistene definerer det (Journalist 4).

Som nevnt i journalisters erfaring med behandlingen av kilder i metoo-saker, er det flere faktorer som kan tyde på at de norske journalistene i større grad har satt seg inn i kildenes opplevelser og hvordan det er å stå på siden i en metoo-sak. Metoo innebar mange myke kilder, som i noen tilfeller ble behandlet som erfarne kilder i media. Bar Vulkan-saken

er et godt eksempel en svikt i behandlingen av kilder. Journalisten behandlet Sofie på en måte som satte hun ut av spill, og mistet muligheten til å fortelle sin sannhet fordi journalisten ønsket en annen versjon.

De fleste av personene som ble var den angrepene part i metoo-sakene var mektige personer innad i en institusjon eller parti der man er folkevalgt. I Norge handlet det hovedsakelig om politikere. Og norske journalister forsvarer identifiseringen med at de var folkevalgte og at den befolkningen derfor har rett på å få vite om kritikkverdige hendelser som vedkommende har vært en del av. Folket har gitt en politiker makt, og da er det på sin plass at politikeren ikke misbruker den makten på å seksuelt trakassere eller forgripe seg på andre. En del av pressens samfunnsoppdrag er å avdekke kritikkverdige forhold i rettssystemet og i statlige organer, og journalistene tolker det som at folkevalgte politikere også bør identifiseres, samtidig veier det tyngre når de er offentlige personer. Avgjørelsen om å identifisere dem var lettere å ta, skal vi tro journalistene. Det har også vært noen som har ment at det har foregått en slags heksejakt på flere av maktpersonene, men Trond Giske er nok den som har fått kjørt seg mest i norske medier, og derfor har han også fått til en viss grad sympati i det at han har vært offer for en heksejakt. «Det er også feil sånn jeg ser det», sier en av de norske journalistene som mener at å skylde på en heksejakt ikke gir han et stempel som uskyldig, og at det er viktig ikke å for mye på det aspektet i frykt for at man blir blind på hva som egentlig er kritikkverdig fra Giskes og fra pressens side. Han poengterer at Giske gått over streken, og som Giske selv sier «brutt arbeiderpartiets etiske retningslinjer», nettopp fordi han ikke er dømt i en domstol. Journalistene mener likevel at identifiseringen var rett å gjøre fordi han er en politiker valgt av folket, som nevnt. Men også fordi det har vært så mange varsler om seksuell trakassering mot han innad i partiet. Omfanget av varsler, bidrar til å bygge en troverdighet til at historien er stemmer. Journalisten oppsummerer Giske-temaet på følgende måte:

Det er det mest kompliserte sakskomplekset jeg har vært borti. Det er vanskelig å rydde opp i det. Vi jobbet hele tiden for å konkretisere det mer. Det viser at der et strukturelt problem, men det er ikke sikkert at vi har en Weinstein heller (Journalist 1).

Idet han trekker frem Weinstein i Giske-saken konkluderer han med at det er vanskelig å finne en Weinstein i Norge, med tanke på at norsk underholdningsindustri ikke er like mektig som

Hollywood og USA. Sånn sett vil det være vanskelig å skulle få en Weinstein. Det fremgikk tidligere i analysen at den samme journalisten jobbet i en redaksjon der de ønsket å finne Norges svar på Weinstein. Fokuset ble raskt flyttet vekk fra det da oppropene begynte å komme, og deretter Giske. Plutselig var det ikke så viktig lenger. Han trekker likevel frem at i Sverige har hatt saken om Kulturprofilen:

Jeg ser at det sitter en viss kulturprofil i rettssak og sitter og sier at media har hatt et behov for å finne en Weinstein. Vi har aldri jobbet med Kulturprofil-saken, så jeg vet ikke om det stemmer. Det var ikke sånn at vi veldig gjerne ville ha en norsk Weinstein, for vi hadde ingen indikasjoner på at det fantes, og i hvert fall ikke i underholdningsbransjen (Journalist 1).

Han påpeker til slutt også at det er vanskelig å skulle sammenligne Giske med Weinstein, i og med at det ligger en essensiell forskjell mellom de to sakene. Weinstein har flere overgrepssaker mot seg, mens Giske har ingen. Kulturprofilen ble til informasjon dømt for voldtekt, og kan i den grad sammenlignes med en Weinstein i større grad. Hvorfor mediene var så opptatt av å finne et norsk eller svensk svar på Weinstein kan tyde på flere ting. Det kan ligge noe i det at det er relevant for befolkningen å vite at en mektig person misbruker makten sin for å forgripe seg på unge, ambisiøse kvinner, og til en viss grad menn. Det kunne vært samfunnsnyttig informasjon å formidle dersom det hadde vært slike maktmisbrukere og overgripere, men det ville være en vel så stor nyhetssak som kan skape blest og lesertall. På en side kan det virke trangsynt av pressen å skulle ønske seg en lignende skandalesak å kunne formidle til leserne. Det kan være pressen var drevet av motivasjonen til å få til endringer i et større perspektiv – kanskje fordi de visste at seksuell trakassering foregikk.

En av de andre journalistene forteller at «det ble et veldig kjøre på å være ledende i dekningen av metoo», og kanskje det var nettopp der motivasjonen lå hos journalistene. Det å få ut en stor sak, og i tillegg være tidligst ute med den. Men spørsmålet her blir i så fall om det er pressens ansvar å formidle fordi det er samfunnsnyttig, eller om det var fordi de ønsket høye lesertall. Det er fullt mulig at det var en kombinasjon.

Videre påpeker den samme journalisten i forbindelse med en sak hun ikke identifiserer i intervjuet: «Hvis den saken hadde kommet litt lenger inn i metoo, tror jeg kanskje man hadde tatt litt flere runder» (Journalist 2), sier hun og viser til at det kjøret om å være ledende i dekningen av metoo-saker var mye større i starten. Da var det om å gjøre å få de store sakene og å kjøre de ut først. Man ser likevel på den norske dekningen at norsk presse

generelt holdt litt tilbake. Journalisten mener på tross av det at norske journalister tok et skritt tilbake for å heller bruke bedre tid på å vurdere saker grundigere for å kunne verifisere kilder og gjøre hele prosessen rundt publisering så riktig som mulig.

Det journalisten snakker om her, er essensielt for å forstå dekningen i Norge og Sverige. De svenske journalistene har, som diskutert tidligere i analysen, tatt et steg tilbake underveis i metoo-dekningen. Det skjedde på ulike tidspunkt, men som følge av å ha forflyttet presseetiske grenser frem, for deretter å ta et skritt tilbake etter at man oppdaget grenseoverskridelser og tvilsomme etiske handlinger i dekningen av blant annet Virtanen-saken og Fredriksson-saken.

Sverige rakk å utover flere maktpersoner før de tok et skritt tilbake. Etter dette gikk man både i Norge og Sverige inn for å avdekke feil og kritikkverdige faktorer i systemene, i større grad enn å finne personer å anklage for grove seksuelle overtramp.

Man ser jo Giske nå. Det er vanskelig å hente seg inn etter å ha vært det ansiktet i media. Så det tror jeg vi ble litt mer bevisst på etter hvert. Vi kjørte ikke ut alle de enkelthistoriene lenger, vi prøvde heller å se på det store bildet (Journalist 2).

Hun får støtte av de andre journalistene i at så lenge det er nok grunnlag, stort nok omfang i kilder, og mulig å verifisere ulovlige seksuelle overtramp, er det innenfor retningslinjene og bør publiseres. I tillegg skal man ta en løpende vurdering på hvorfor det er viktig for folk å vite om dette, og hva slags rolle vedkommende har i samfunnet. Når alt kommer til alt, er journalistene enige i at det handler om den opplysningsplikten man har i pressen.

Etter at metoo kom, var det ingen vei tilbake. Det har preget nyhetsbildet i stor grad siden høsten 2017, satt seksuell trakassering og voldtektssaker på dagsorden samt avsløringer av personer i maktposisjoner som misbruker makten sin. Da voldtektssaker og seksuell trakassering tidligere fikk en liten spalteplass eller blitt dekket kun av sladderpressen, har det nå blitt tatt på alvor som et strukturelt problem i samfunnet. De største mediehusene og nyhetsmediene setter inn store ressurser og tid til gravearbeid for å få frem sannheten i trakasseringssaker. Det forandret seg idet en av verdens mest innflytelsesrike aviser, The New York Times, beskrev maktmisbruket og avsløringene om seksuell vold fra en av Hollywoods mektigste menn. Det var starten på en ny epoke i journalistikken. Men pressen har møtt på noen vanskelige etiske dilemmaer, tråkket feil og flyttet grenser i dekningen, viser dataene i intervjuene. Og det har skjedd både i Norge og Sverige. Pressen har sett hva som fungerte og

hva som ikke fungerte, noen har fått lide av det ved å for eksempel bli identifisert som overgriper i riksmidlene, andre har delt sine sårbare historier for å hjelpe andre i samme situasjon med å komme seg videre, men det vi i dag står igjen med, er en ny standard og et nytt syn på dekningen av overgrep og seksuell trakassering.

I forbindelse med identifisering av den angrepne part samt å se verdien av å gå ut med saken, er det en sak jeg nevnte innledningsvis som på mange måter beskriver hvordan norske journalister i hovedtrekk arbeidet i sårbare metoo-saker. Det er saken om Kristian Tønning Riise som var Unge Høyre leder og fikk flere varsler mot seg. Han var altså en av flere folkevalgte politikere i Norge som ble anklaget for seksuell trakassering. I denne saken ble ingen hendelser nevnt dersom ikke den aktuelle avisen hadde fått klart å verifisere historiene. Hun sammenligner saken med oppropene der det var så mange kilder at omfanget ble for stort til å kunne gå gjennom og bruke ressurser på å verifisere alle historiene. I saken med Tønning Riise, var det færre varsler, og avisen publiserte noen av historiene til disse varslene. «Vi var veldig bevisst Vær Varsom, særlig det her med tilsvar. Det at påstander om personkarakteristikk ikke skulle stå udokumentert» (Journalist 3), forteller hun og fortsetter:

Vi hadde jevnlig, nesten daglig kontakt med kontaktpersonen til Tønning Riise for å gi beskjed om at 'nå publiserer vi det her, vil du komme med tilsvar eller kommentere det', og hvis ikke så ga vi han informasjon om hvilken dag saken bli publisert (Journalist 3).

Journalistens beskrivelse er på bakgrunn av flere av de norske intervjuene en prosess de har vært gjennom i flere saker. Det grundige arbeidet, har i flere tilfeller ført til at ikke saker har blitt publisert. Det kan ha vært saker i svensk presse som ikke ble publisert fordi de ikke klarte å verifisere, for eksempel mange nok historier, men det har ikke blitt nevnt i intervjuene i denne studien. Det underbygger inntrykket journalistene har bidratt til å gi om at Norge lærte av Sverige og kunne legge sitt journalistiske arbeid på et annet nivå på et tidligere tidspunkt i metoo-dekningen.

«Feilgrep med ikke å sikre anonymitet, førte til omfattende skader både på enkeltpersoner og på debatten i vårt naboland». Metoo gir verken rett til å etablere uformelle domstoler på sosiale medier, og kampanjen ødelegger heller ikke muligheten for flørtning og kjærlighet, skriver hun videre (Stensbak, 2018). Likevel blir metoo angrepet fra flere kanter. Fra den ene

siden klages det over at den blander sammen flørting og voldtekt, og gjør begge deler «forbudt». Mens «noen misbruker den til gatejustis», skriver Stensbak (2018). Pressens Opinionsnämnd har tatt flere avgjørelser som blant annet saker som følge av metoo-bevegelsen, der troverdighetsproblemet relatert til anonyme beskyldninger ble diskutert. Det mange har fryktet, som flere av journalistene tar opp i intervjuene, er frykten for at mediene skulle miste sin troverdighet. Det begrunnes med at det *har* blitt krysset etiske grenser, og at det i Sverige ble et fokus på at journalister gikk ut og forsvarte hvorfor de arbeidet på den eller den måten, og hvorfor de tok de beslutningene de gjorde. Det har blitt tatt imot på godt og vondt i Sverige, men det er noe interessant ved at den debatten har ikke preget den norske debatten i lik grad. «Mediene i Sverige havarerte under metoo», skriver Dagbladet (Graatrud, 2019). Mange har anklaget mediene for å drive med en heksejakt, spesielt i Giske-saken. At han aldri fikk fred, og at uansett hva han foretok seg, så ble det skrevet om og knyttet opp mot at han tråkket over etiske grenser og seksuelt trakasserte yngre kvinner innad i Arbeiderpartiet. Bar Vulkan-saken er Norges hittil tydeligste eksempel på at pressen brøt etiske retningslinjer i metoo-dekningen. At dette eksempelet dukker opp i alle intervjuene med norske journalister, kan tyde på at det ikke er så mange andre å ta av. Det er et stort sakskompleks, men det er også det eneste vi har å sammenligne med de største sakene i nabolandet. Fellesnevneren i disse sakene, er at de har blitt store av flere grunner, men blant annet fordi pressen tok noen dristige valg som førte til store konsekvenser den angrepne part. Men det viktigste fellestrekket er antakelig at de aktuelle avisene fikk konsekvenser av det selv. Det skapte flere fellelser, og en bekymring for avisens omdømme. VG kom med en beklagelse i forkant av fellelsen i PFU, og den aktuelle journalisten ble permittert på bakgrunn av kritikkverdig behandling av kilden i Bar Vulkan-saken. Det som fremgår i intervjuene i forbindelse med dette, er at norske medieaktører hadde en større ydmykhet i det at de gjorde journalistiske feil i dekningen av metoo-saker.

Journalistene ble spurt om hva de mener har endret seg som følge av metoo. Alle de norske, og noen mer nølende svenske journalister viser til at arbeidet med både kilder og vurdering av identifisering er en prosess de er mer bevisste på nå, fordi de i større grad vet hva utfallet kan bli, og hva slags makt pressen sitter med i sensitive saker. I tillegg har samtlige journalister også uttrykt at de ønsker å få frem hva journalistikken har bidratt til i samfunnet. En norsk journalist definerer det slik:

Det er veldig komplekst. Vi skjønner jo etter metoo at man er i en posisjon hvor man skal trå veldig forsiktig fordi man har så mye makt over folks liv, rett og slett (...) Men jeg tror metoo var ekstremt viktig fordi det illustrerer at kvinner må lyttes til i alle samfunnslag (Journalist 2).

I Norge har det vært viktig å endre systemet for å forebygge seksuell trakassering. Det har ført til en endring i varslingsystemet, særlig på arbeidsplasser og institusjoner. I kjølvannet av de første metoo-sakene, i november 2018, la arbeids- og sosialdepartementet frem et forslag til et utbedret varslingsystem i organisasjoner og arbeidsplasser. De foretok en omfattende gjennomgang av det som da var varslingsreglene i arbeidsmiljøloven og hvordan reglene fungerte i praksis. Målet for de nye varslingsreglene er at det skal være lettere for varslerne å melde i fra om kritikkverdige forhold. I tillegg skal målet være at varsler blir håndtert på en ordentlig måte samt at varsleren og «den omvarslede» ønsker å fortsette i virksomheten i etterkant. Loven trådte i kraft i 2020 (NOU 2018: 6, 2020, s. 14).

I Sverige har det også vært viktig, men fokuset har i stor grad ligget i å endre måten domstolen vurderer voldtekts- og trakasseringssaker. Det har ført til en endring i loven. I 2017 la Riksdagen, Sveriges svar på Stortinget, fram et nytt forslag om en samtykkelov. Det vil bli tydeligere hvorvidt samleiet har skjedd av fri vilje. Når man har sex med en person, skal man forsikre seg om at vedkommende deltar frivillig. Hvordan dette skal bedømmes, vil bli vurdert fra sak til sak. Det jobbes med å få gjennom en samtykkelov i Norge også. Amnesty har gått ut og spurt regjeringen offentlig om hvor det blir av en samtykkelov «i likestillingslandet Norge» når vi ser at flere land rundt oss får det. Både Sverige, Danmark og Nederland er land vi gjerne sammenligner oss med, som nå har fått lovforslaget gjennom (Amnesty International Norge, 2020).

Den svenske dekningen fokuserte i stor grad på seksuell vold og trakassering som et strukturelt problem, fremfor et personlig problem, og har ført til endringer på et statlig og politisk nivå (Askanius & Møller Hartley, 2019, s. 31). Sammenlignet med Norge, har seksuell trakassering som et politisk spørsmål og strukturelt problem vært fokus fra starten av. Norske journalister virker som har tatt lærdom av amerikansk og svensk presse før de potensielt skulle gå ut med en «syndebukk» slik som Hollywoods Harvey Weinstein ble stemplet som.

Alle journalistene jeg har pratet med, peker på at journalistikken har bidratt til endringer i samfunnet på en eller annen måte. Noen nevner at rettssystemet tar voldtektsofre mer på alvor. En norsk journalist i studien peker på at metoo har bidratt til å endre

voldtektsmyter som har vært «ingrodd» i måten vi har tenkt på, ikke bare i samfunnet for øvrig, men også i domstolen og i journalistikken. «Når vi ser på samtalen som omhandler om det her å være utsatt for overgrep i dag, så får de utsatte lov til å være mer komplekse» (Journalist 3), sier hun og viser til at det å være lei seg eller det å søke avstand fra overgriperen ikke er faktorer som lenger spiller inn på hvordan voldtekts ofre mister troverdighet i retten.

Innledningsvis i oppgaven ble den første og største metoo-skandalen presentert. Som følge av Weinstein-rettsaken (og etter hvert flere) har det skjedd en endring i hvordan domstolene i USA håndterer voldtektssaker, og hvordan ofre blir behandlet. Retten viser mer forståelse for offerets situasjon og at det ikke nødvendigvis er så enkelt å stå opp for seg selv i en presset eller voldelig situasjon. En naturlig reaksjon hos offeret kan eksempelvis være å fryse til. Det å ikke tørre å si fra på grunn av konsekvensene av ikke å gjennomføre, kan virke verre i øyeblikket – i relasjon til maktpersoner som potensielt kan ødelegge offerets fremtidige karriere, forteller en av journalistene. Til informasjon ble Weinstein dømt til 23 års fengsel som følge av metoo-bevegelsen og avsløringene som så offentlighetens lys (NTB, 2020). Det er ikke bare i USA, men også her i Skandinavia, at journalistikken har bidratt til en endring i samfunnet. Journalistikken har vist hvordan den har tatt metoo på alvor, både i Norge og Sverige. Begge landene har bevist at det er et strukturelt problem som må politiseres. Og det har det blitt. Gjennom samtykkelov i Sverige, en potensiell lignende lov i Norge, og et varslingsystem på arbeidsplasser og institusjoner viser at journalistikken kan bidra til å få til endringer i samfunnet. Og journalistikkens hovedoppgave er tross alt å formidle informasjon og å være et talerør for folket.

En av de norske journalistene viser til at arbeids- og sosialdepartementet utarbeidet et varslingsystem i Norge som kom på plass i 2018. Det underbygger ukulturen i samfunnet som har kommet til overflaten med metoo-bevegelsen, og det at seksuell trakassering i stor grad er et strukturelt problem som må tas ved rota. Dersom det er tilrettelagt for å si ifra om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen eller ved institusjoner, og maktskjevhet og trakassering, vil det sannsynligvis bidra til å slå ned på problemet i en tidligere fase enn hva vi har sett i mange av metoo-sakene som kom frem etter høsten 2017 (NOU, 2018). I Sverige er det gjort bred forskning på hvilke varslingsystemer og hvilke som ikke fungerer på arbeidsplasser og høyere utdanningssystemer. Forebygging av seksuell trakassering ses også i Sverige på som et strukturelt problem og en ukultur som må tas før det går for langt. Å tilrettelegge for å varsle på et tidlig stadium, er avgjørende for å få til en endring i den ukulturen (Sørum, 2018). Dette påvirker journalistikken i den grad at revurderinger av

Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten blir gjort, forteller tre av journalistene jeg har pratet med (Journalist 1, 2 og 3).

En av de svenske journalistene forteller at Sverige har utarbeidet en samtykkelov som ble lovfestet i juli 2018. Flere organisasjoner jobber med å få gjennom en i Norge. I skrivende stund er temaet om Norge også skal få en samtykkelov hyppig debattert i mediene. Noen mener det vil gjøre vondt verre å skulle få samtykke i forbindelse med samleie, mens andre mener det er på høy tid at det blir lovfestet. Amnesty International Norge (2020) skriver at voldtekt er et omfattende samfunnsproblem i Norge, og at nesten én av ti kvinner har vært utsatt for voldtekt minst en gang i løpet av livet. Organisasjonen viser til at de færreste blir domfelt for voldtekt, noe som viser at det er tilnærmet straffefrihet for voldtekt i Norge. For å forebygge voldtekt og sørge for at voldtektssaker blir etterforsket grundigere enn det blir i dag, bør blant annet straffelovens voldtektsbestemmelse fastslå at sex uten samtykke er voldtekt. En samtykkelov vil gi utsatte kvinner og menn bedre rettstrygghet, og det vil være et signal i forebyggingen av voldtekter, skriver organisasjonen (2018). Dagens bestemmelse begrenser definisjonen av voldtekt til bruk av vold, truende adferd eller bevisstløshet.

Andre som er imot forslaget, mener blant annet at en samtykkelov ikke vil gjøre det lettere å fremlegge bevis i etterkant av en voldtekt, det vil fremdeles være ord mot ord i en rettsal (Ulserød, 2018). Nicolai Østeby, fylkesleder i Agder Unge Høyre, skriver i en kronikk i VG at jo høyere en straff er, jo vanskeligere er det for domstolene å dømme en overgriper i tvilstilfeller. Han foreslår dermed å senke minstestrafen for voldtekt slik at det vil være en lavere terskel å dømme skyldige for voldtekt i tvilstilfeller (2019).

Disse endringene viser at journalistikken har påvirket til lovendringer i form av at journalister har satt seksuell trakassering som et strukturelt problem på dagsorden. Når det er gjort, er noe av veien allerede banet for å få til endringer i samfunnet. Pressens samfunnsoppgave som vaktbikkje, eller den fjerde statsmakt, har vist seg å fungere i praksis under og etter metoo-kjøret. Samtykkelov i Sverige, arbeidet for en samtykkelov i Norge, og utbedret varslingsystem i institusjoner og arbeidsplasser i begge land er et resultat av belysningen av metoo i mediene, det påpeker to av journalistene (Journalist 2 og 3). Samtykkelov har blitt lagt fram som forslag flere ganger tidligere, men det har nok aldri vært like aktuelt som i dag, etter metoo har fått fotfeste. I Sverige fikk det et endelig gjennomslag i 2018 da metoo-avsløringene enda var ferske.

Det var mye grundig og god journalistikk i deknningen av metoo-saker. Journalistene har hatt et behov for å trekke frem saken om Kulturprofilen i Sverige som et eksempel på god

journalistikk. Samtidig har de trukket frem Bar Vulkan-saken her til lands, og Benny Fredriksson og Fredrik Virtanen som kritikkverdige saker sett i et presseetisk perspektiv. I samtlige intervjuer har disse sakene blitt sett på som noe journalistikkbransjen har tatt lærdom av. Og at det på den måten kom noe positivt ut av disse sakene, selv om skadene og konsekvensene av dem har vært voldsomme. Alle de nevnte sakene har skapt stor debatt, på tvers av landegrensene også.

Tatt i betraktning at disse to nabolandene er ganske like globalt sett, startet deknningen ganske ulikt på mange måter. Sverige var raskt på ballen etter at metoo-bevegelsen brøt ut i USA. Norge kom etter, men hadde ikke de store sakene om mektige menn som misbrakte makten i seksuelle situasjoner. Sverige hadde et par tidligere avsløringer, som raskt ble kritisert og debattert i mediene. Og det er også her Norge og Sverige viser at de er to ganske like land. Norske medier fikk med seg hva som skjedde i Sverige, og det er et land med ikke så ulike presseetiske regler som Norge. Det var nok også en av grunnene til at Norge kunne sammenligne seg med svensk presse og definere hva som bør gjøres mest mulig likt, og hva som bør gjøres annerledes. Oppropene viste seg å være et godt eksempel på hvordan svensk presse løste noen av de første metoo-sakene. Norge tok etter, og det ble suksess her til lands også. Etter mye diskusjoner rundt publisering av et stort omfang anonyme kilder, falt journalister i begge land på en enighet om at omfanget og budskapet kildene hadde, var så mye viktigere å formidle enn å forholde seg til kun å bruke identifiserte kilder. I de etiske retningslinjene i begge land, fremgår det at anonyme kilder kan brukes, men det skal begrunnes, og det skal være en god grunn for det.

Norge så til nabolandet og hadde rukket å lære av saker den svensk presse fikk kritikk før lignende saker ble aktuelt å publisere i Norge. En gjenganger i intervjuene er at svenske journalister ikke er dårligere til å forholde seg til retningslinjer. Men det handler mye om tolkningen av dem. For det første har Norge et grundigere presseetisk regelverk, men de lot altså svenskene ta den første støyten i tolkningen av dem. Metoo har vært nytt for journalistikken fordi at seksuell vold og trakassering brått ble noe som skulle tas på alvor. Mektige personer i ulike bransjer skulle tas for å sette fokus på strukturelle problemer. I starten kan det virke som at det var viktigere å ha noen å beskyld, da det senere endret fokus. Fokuset skulle være på strukturelle problemer i samfunnet. I Sverige var dette også viktig, selv om de fikk arbeidet frem flere saker om maktmisbruk og identifisering av disse partene.

En positiv faktor ved Norge og Sveriges tette relasjon, er at de faktisk var i stand til å lære av hverandre i en ny bevegelse som også preget journalistikken i større grad enn mange

journalister på forhånd kunne se for seg. Likevel finnes det forskjeller, som er diskutert gjennom denne analysen. Hovedfunnene i undersøkelsen av *I hvilken grad og på hvilken måte har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser i Norge og Sverige?* er at i starten av metoo var svenske medier til en viss grad preget av å få ut saker som avslørte maktpersoner. Kampen om å være ledende på nyheter, overgikk det moralske aspekter i noen tilfeller. De svenske mediene har likevel hentet seg inn utover i deknningen. Og Kulturprofil-saken er et bevis på at en sak kan være vel gjennomført og ha stor nyhetsverdi, uten å måtte identifisere den angrepne part. I denne saken hadde hovedpersonen selv, Arnault, fått overgrepssanklager mot seg. Avisen ventet derfor med å sette navnet hans på trykk til dagen han ble felt i en domstol. Det tok over et år, men saken står seg som et eksempel på godt journalistisk arbeid i dag.

Oppropene med et stort omfang anonyme kilder var det svenske medier som var tidligst ute med. Det var noe nytt i journalistikken, ifølge journalistene i denne studien. Der budskapet veide tyngre enn å identifisere kildene. Kildenes premiss var å forbli anonyme. De fikk beholde anonymiteten, og det viste seg å være lurt. Fordi seksuell trakassering som et strukturelt problem hadde en stor nyhetsverdi på tross av en manglende sydebukk. Nyhetsverdien ligger antakelig i det at mange kan kjenne seg igjen, og viktigheten av at det problematikken ble satt på dagsorden var verdifullt.

Disse sakene viser i stor grad at Sverige har banet vei for hvordan metoo-dekningen foregikk i Norge. De norske journalistene som har deltatt i studien viser en form for ydmykelse, i tillegg til at de uttrykker en overraskelse for hvordan svenske medier dekket visse metoo-saker. Journalistene syntes det var utfordrende å svare på om det samme kunne skjedd i Norge, for Bar Vulkan-saken tyder på at norsk journalistikk også kan bryte presseetiske regler. I Sverige hadde de flere brudd på presseetiske regler gjennom startfasen av metoo.

Behandlingen av kilder i metoo skiller seg i noen tilfeller fra andre saker fordi at anonyme kilder ble brukt i større grupper for å få frem et samfunnsnyttig budskap. Samtidig har identifisering av den angrepne part i flere av disse sårbare sakene. Noen har vært opptatt av tilsvar, andre har ikke det. I den forstand har metoo ført til at noen journalister har kjørt ut saker for å være ledende på den aktuelle saken. Men det tok ikke lang tid før saker der den angrepne part ikke lenger ble identifisert før vedkommende eventuelt var dømt for det. Unntakene er der omfanget kilder eller varslere har vært av betydning som øker troverdigheten i anklagene mot vedkommende. En sentral grunn til at norske journalister var mer varsomme her fra starten av, var både fordi de lærte av Sverige, i tillegg til at

konsekvensene av å identifisere Tore Tønne den økonomiske skandalen på starten av 2000-tallet fremdeles ligger i mange norske journalisters bakhode, særlig de som har vært i bransjen siden det skjedde. Jeg snakket med mange unge journalister, som også nevnte denne saken.

Noe av det som har vært mest kritikkverdig i journalistikken er kildebehandlingen og bruken av kilden i Bar Vulkan-saken, der VG ble felt på fem punkter i Vær Varsom-plakaten. Saken står i dag som et vendepunkt i den norske metoo-dekningen. Selv de svenske journalistene peker på det som et tydelig vendepunkt, og som en erfaring de tok med seg videre i arbeidet med metoo-saker.

5 Konklusjon og avslutning

The New York Times hadde arbeidet med saken om Weinstein i lang tid, og alt skal ha vært gjennomgått og gjennomtenkt nøye. Dette speiles i liten grad i måten den svenske pressen, eller den norske, for den saks skyld, arbeidet med metoo-saker. Særlig den svenske pressen har i flere tilfeller vært preget av forhastede beslutninger. Sverige var ute med noen av sine største metoo-saker før det i det hele tatt hadde vært noen utpregede avsløringer av maktpersoner i Norge. Det hadde begynt å ulme litt i her til lands også, blant annet med ulike opprop av stor betydning, men det var ikke før i desember 2017 det smalt, med Trond Giske i hovedrollen. Sverige hadde på dette tidspunktet både Virtanen-saken (journalisten og medieprofilen), Fredriksson-saken (teatersjefen) og Kulturprofilen – hver sak med avsløringer om enkelte maktpersoners kritikkverdige oppførsel.

Norge og Sverige er to sammenlignbare land. Norge så til Sverige og tok lærdom av dem. Både på godt og vondt. Historiene de anonyme kildene delte i oppropene bidro til å peke på et strukturelt problem i ulike bransjer. Det essensielle her, er at norske redaksjoner hadde muligheten til å se til Sverige og få en forståelse av mottakelsen av oppropene i offentligheten der. Det ga Norge et fortrinn – at den måten å videreformidle et strukturelt problem på, sannsynligvis ville bli mottatt på en like seriøs måte her til lands. En av de norske journalistene som deltok i studien, trakk frem nettopp dette som en essensiell del av deres vurdering i bestemmelsene rundt publisering. Både journalistene i Norge og Sverige så viktigheten av å dele anonyme historier fremfor å identifisere kildene, slik Publicitetsreglene og Vær Varsom-plakaten i utgangspunktet mener skal ligge til grunn i journalistisk arbeid, og være et premiss for å bruke kilder. Bruken av anonyme kilder skal være nøye gjennomtenkt, og det skal fremgå en klar begrunnelse i saken hvorfor en kilde ikke er identifisert, ifølge retningslinjene. Bruken av anonyme kilder blir mer diskutert som følge av metoo. De blir mindre brukt, og dersom det blir brukt anonyme kilder. Flere av avisene har ifølge mitt datamateriale satt krav om å inkludere en faktaboks i saken. Faktaboksen skal henvise til retningslinjene som angår bruken av anonyme kilder i Vær Varsom-plakaten.

Det kommer frem i intervjuene at norske redaksjoner rakk å ta til seg lærdom av andre saker enn kun oppropene i Sverige. De største metoo-skandalene, ble på mange måter også en skandale i dekningsen av dem. Virtanen- og Fredriksson-sakene fikk store konsekvenser i at den ene mistet jobben og endret navnet sitt, og den andre begikk selvmord i kjølvannet av

avsløringene om han. Fra bredden av intervjuene fremgår det at Norge har hatt en fordel med nettopp tidsperspektivet i metoo-gangen. Det å være forsiktig med å identifisere den anklagede parten, viste seg å være særlig viktig før vedkommende potensielt er dømt i en domstol. Blir vedkommende forhånds dømt i media og offentligheten, kan det oppleves krenkende og være en like stor mental påkjenning, på tross av at vedkommende ikke er dømt skyldig i retten, noe flere av de svenske sakenes hovedpersoner er et bevis på.

Svenske journalister lærte også av tidligere kritikkverdige publiseringer i Sverige. Matilda Gustavsson og hennes gravejournalistiske arbeid med Kulturprofilen i Dagens Nyheter er et eksempel på det. Saken er gjennomarbeidet og godt løst i et presseetisk perspektiv. Kulturprofilens identitet ble ikke omtalt i mediene før han ble dømt for voldtekt.

Det er ikke til å unngå å trekke inn den norske Bar Vulkan-saken i konteksten hvor journalistiske grenser ble flyttet. Flere av journalistene i studien påpekte at grensene definitivt ble flyttet under metoo, men overtrampene og grenseoverskridelsene gjorde at grensene ble flyttet tilbake igjen. Det gjelder også i Bar Vulkan-saken. I samtlige saker i de to landene der Norge og Sverige har tøyd strikken i forbindelse med journalistiske retningslinjer og normer, har journalistene lært noe av det. Det fremgår i alle intervjuene i studien, men i ulik grad.

Resultatene viser viktigheten av å gjøre komparative studier av land med tilsynelatende like regler og verdier, som kan antas å dekke problemer og tematikk likt. Det har de to landene gjort i en kontekst der man zoomer litt ut og ser arbeidet i et større, globalt perspektiv. For å svare på om i hvilken grad og i på hvilken måte har metoo bidratt til å flytte journalistiske grenser i Norge og Sverige, har denne studien gått inn på enkeltsaker som viser seg at deknningen av hver enkelt sak er ganske ulik. Resultatene viser at det journalistiske arbeidet Norge og Sverige på mange måter spriker, og at Norge hadde et klart fortrinn av å henge tidsmessig etter i metoo-avsløringer. Likevel har deknningen variert også mellom redaksjonene i hvert av landene.

På tross av noen sviktende øyeblikk under metoo-kjøret, hvor de journalistiske grensene har blitt forflyttet, har pressen klart å finne tilbake til den gode presseetikken i stor grad. Ifølge min dataanalyse har metoo-bevegelsen bidratt til å flytte journalistiske grenser, men disse grensene har blitt flyttet tilbake igjen. Journalistene har på et tidspunkt forstått hva de har gjort feil når det gjelder identifisering av den angrepne part og i behandlingen av myke kilder. Det har journalistene tatt lærdom av, både basert på egne og hverandres erfaringer i metoo-deknningen, og på tvers av landegrensen. To tilsynelatende like land, har opptrådt på

forskjellige måter, men i en komparativ studie som denne, ser vi at det har vært fruktbart å se til hverandre og ta til seg kunnskap gjennom egne og andres journalistiske erfaringer.

5.1 Respondentenes fravær og anonymitet

Omtrent tretti journalister fordelt på norske og svenske mediehus ble invitert til å delta i studien. Et fåtall av dem ønsket å stille opp, og av dem som stilte opp, var det noen som ikke hadde noe problem med å la seg identifisere. Andre ville holde navnet sitt og stillingstittelen anonym. Spørsmålet om hvorfor ikke flere journalister ønsket å delta i studien, skaper forvirring. I utgangspunktet forventet jeg å få en del positive svar på forespørselen om å stille til intervju, men jeg forstod etter en stund uten særlig stor entusiasme å spore, at det ville bli mer jobb å innhente respondenter enn først antatt. Min forventning tok utgangspunkt i at en studie basert på hvordan en bransje arbeider, ville vært interessant for den aktuelle yrkesgruppen å bidra til. Det har vært frustrerende, men også interessant. Hva kommer forsiktigheten av? Gir det en indikasjon på at hvordan journalister arbeidet under metoo-klimakset har blitt et sensitivt tema i bransjen? Det spørsmålet blir nok aldri besvart, men det gjør at jeg setter enormt pris på journalistene som tok seg tid til å stille opp.

5.2 Studiens bidrag

I studien fremkommer journalistenes egne erfaringer med metoo-saker. Det tydeliggjør hvordan de forholdt seg til retningslinjer og at tolkningen av disse kan variere. Studien påpeker flere gråsoner, der journalistene fant seg selv i etiske dilemmaer, både i forbindelse med retningslinjer og publisering, men også gråsoner hva gjelder seksuell trakassering og vold. «Hva er samfunnsmessig viktig nok?», «Hva skal skrives om?» og «Hvordan forholder vi oss til dette?». Dette er aktuelle utfordringer i dagens presse, og studiens mål er å supplere eksisterende kunnskap, i tillegg til at temaet legger til rette for videre studier. Studien kan forhåpentligvis ha en samfunnsmessig relevans i den betydning at redaksjoner og publikum kan få en større bevissthet rundt pressens rolle og arbeid. Potensielt kan studien bidra til å se på etiske utfordringer i journalistikken i et større perspektiv hvor det eksisterer rom for tolkning.

5.3 Begrensninger

Påpeke samsvar med andre undersøkelser, samtidig finner frem til forskjeller i andre tilfeller. Bruke mine funn til å utdype og nyansere annen forskning. Diskutere hvorfor jeg tror mine funn er forskjellige fra, eventuelt samsvarer med annen forskning. Feil eller mangler ved forskningen, eller fordi jeg baserer forskningen min på et annet materiale? Eller peker dette på reelle forskjeller?

Gjennom kvalitative intervjuer kun én person fortolket dataene. Studien kunne inkludert stemmer fra den andre siden, ikke bare journalister. Hadde de antatte eller dømte overgriperne og/eller kilder og ofre vært respondenter, ville fokuset blitt et annet med andre, eller flere, synspunkter. Deres opplevelse av pressens dekning kan være aktuell for forskning i fremtiden.

5.4 Videre forskning

Askanius og Møller gjorde i 2019 en studie på feminisme og metoo i Danmark kontra Sverige. Metoo-bølgen skylte over Danmark først høsten 2020, tre år etter Norge og Sverige. Sofie Linde er en kjent programleder og var vert på danske Zulu Comedy Galla september 2020. På scenen fortalte hun om hennes opplevelse med seksuell trakassering av en eldre, mannlig tv-profil tidlig i karrieren. 1615 danske kvinner i mediebransjen støttet Linde ved å signere et opprop, og Linde vant i november 2020 pris for «Årets tale». Det var starten på den danske metoo-bevegelsen (Lyngstad, 2020). Statsminister Mette Fredriksen har i etterkant uttalt at det ikke er rettferdig at Linde startet denne prosessen, da hun mener det er et ansvar hun selv har som leder (Hagfors, 2020).

I alle de skandinaviske landene fikk #metoo-hashtagen stor oppmerksomhet og tematikken fikk bred dekning i media, også i Danmark. Da mediekjøret fikk lagt seg litt, ble temaet mer og mer fraværende i danske medier. Danske TV2 gjorde en undersøkelse som viste at hver fjerde person i Danmark mente metoo-kampanjen hadde en negativ påvirkning på hvordan dansker behandler hverandre, og majoriteten mente bevegelsen var en vits. I motsetning til Danmark, fortsatte snøballen å rulle og flere metoo-saker kom til overflaten i Sverige (og de øvrige nordiske landene), og bevegelsen ble kalt en revolusjon (Askanius & Møller Hartley, 2019, s. 20). Feminisme og likestilling har ikke stått like sterkt i Danmark som i de andre skandinaviske landene, skriver Tina Askanius og Jannie Møller Hartley (2019, s. 20). Dette har endret seg radikalt de siste tjue årene, som tydeliggjøres i den offentlige

debatten og politisk aktivisme. I Danmark har likestilling og arbeidet med feminisme flyttet seg fra et politisk nivå til å bli marginalisert problem. I Sverige, og Norge, har likestilling blitt et gradvis større tema i politikk og institusjoner (Askanius & Møller Hartley, 2019, s. 31). Det kunne vært interessant å se på utviklingen i de to landene igjen, eventuelt inkludert Norge. Hvordan har dekningen vært, og hvorfor brøt metoo ut så mye senere i Danmark enn de øvrige skandinaviske landene?

Det ville vært interessant å ta utgangspunkt i Tarana Burkes arbeid, aktivisten som er en farget kvinne fra Harlem i New York. Hun har tidligere kritisert metoo-kampanjen slik vi kjenner den fra 2017 å være en bevegelse for den hvite overklassen. Dette kan diskuteres da mange av ofrene var unge, ambisiøse kvinner, som ikke hadde mye penger, med store drømmer, og var desperat etter å oppnå disse drømmene, særlig med filmbransjen og Weinstein-saken i minnet. Det gjelder også politikerspirer som ble seksuelt trakassert av politiske ledere og politikere i maktposisjoner. Likevel er det viktig å lytte til Burke da hun har noen gode poeng. Hun startet å arbeide for å hjelpe kvinner som har opplevd seksuell trakassering allerede i 1997, og i 2006 begynte hun å bruke «Me too» som et slagord for å vise forståelse og støtte. I 2017 da emneknaggen eksploderte på Twitter, fikk hun panikk for at en hvit skuespiller i Hollywood-eliten skulle ta æren for uttrykket hun hadde brukt i arbeidet med hjelpe sårbare kvinner i Harlem i 20 år (Rønneberg, 2017). Med dette i bakhodet, vil jeg oppfordre videre forskning på metoo-feltet til å se på hva slags forskjell som har blitt gjort. Burke har blusset opp i media med sin kritikk, men det har blitt snudd til et slags samhold med den nye og metoo-bevegelsen og den Burke startet i 2006. Aktuell forskning kan være å se på hvordan pressen og mediene har hatt noen betydning for den tidligere spliden, og/eller samholdet som senere ble utviklet.

Litteratur

- Aarnes, H. (2019, 07. oktober). Tre måneder etter at avisen anklaget ham for seksuell trakassering tok teatersjef Benny Fredriksson sitt eget liv, *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/a-magasinet/i/oROB40/tre-maaneder-etter-at-avisen-anklaget-ham-for-seksuell-trakassering-tok-teatersjef-benny-fredriksson-sitt-eget-liv?spid_rel=2>
- Aftenposten (2017a, 25. oktober). Tolv kvinner anklager Aftenbladet-journalist for sextrakassering og overgrep. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/verden/i/oJ1QW/tolv-kvinner-anklager-aftenbladet-journalist-for-sextrakassering-og-ov>>
- Aftenposten (2017b, 16. november). #stilleforopptak: 590 norske kvinnelige skuespillere tar et oppgjør med ukulturen i norsk TV, film og teater. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/kultur/i/0wPRg/stilleforopptak-590-norske-kvinnelige-skuespillere-tar-et-oppgjoer-me>>
- Aldridge, Ø., Elnan, T. S., Skogstrøm, L. & Veberg, A. (2017, 16. november). Trakassering. Overgrep. Skam, Over 400 norske skuespillere har fått nok. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/kultur/i/b9R0l/trakassering-overgrep-skam-over-400-norske-skuespillere-har-faatt-no>>
- Allern, S. (2018). *Journalistikk og kildekritisk analyse* (2. utgave). Oslo: Cappelen Damm
- Allern, S. (2017, 13. desember). Et svin nær Svenska Akademien. Uniforum. Hentet fra <<https://www.uniforum.uio.no/leserbrev/2017/et-svin-ner-svenska-akademien.html>>
- Allern, S. & Pollack, E. (2019). *Källkritik! Journalistik i lögnens tid*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Amnesty International Norge (2020) Voldtekt i Norge: Vi trenger en samtykkelov. Hentet fra <<https://amnesty.no/voldtekt/samtykkelov>>
- Andresen, F., Halvorsen, T. & Kristiansen, A. A. (2019, 17. november). Kristian Tønning Riise: - Helt idiotisk. *Dagbladet*. Hentet fra <<https://www.dagbladet.no/nyheter/helt-idiotisk/71828880>>
- Askanius, T. & Hartley, M. J. (2019). Framing Gender Justice. A Comparative Analysis of the Media Coverage of #metoo in Denmark and Sweden. Hentet fra <<https://content.sciendo.com/view/journals/nor/40/2/article-p19.xml?product=sciendo>>

- Arnesen, M. V. & Orgeret, K. S. (2018, 8. oktober). Hvordan dekket norske medier #metoo. Det har vi undersøkt. *Aftenposten*. Hentet 17. september 2020 fra <<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/On9Lrw/hvordan-dekket-norske-medier-metoo-det-har-vi-undersoekt-orgeret-o>>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2001). *Om lov og endringer i likestillingsloven* (Meld. St. Nr. (77)). <<https://www.regjeringen.no/contentassets/d495493b08ef4fdc9f46412c524f2466/no/pdfa/otp200020010077000dddpdfa.pdf>>
- Barstad, S., Elnan, S. T., Gjerde, R., Stolt-Nielsen, H. & Valvik, M. E. (2018, 12. januar). Høyre: Syv nye varsler i Unge Høyre. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/KvpP0e/hoeyre-syv-nye-varsler-i-unge-hoeyre>>
- Bengtsson, H. A. (2020, 25. september). Aftonbladet eller Expressen? *Dagens Arena*. Hentet fra <<https://www.dagensarena.se/redaktionen/aftonbladet-eller-expressen/>>
- Bjerkan, L. (2019, 21. november). Han ble starten på svenske metoo: - Jeg utviklet torgskrekk og en viss paranoia. *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/701lev/han-ble-starten-paa-svenske-metoo-jeg-utviklet-torgskrekk-og-en-viss-paranoia>>
- Branstzæg, P. B., Lüders, M., Spangenberg, J., Rath-Wiggins, L. & Følstad, A. (2016). Emerging Journalistic Verification Practices Concerning Social Media. *Journalism Practice* 10(3), s. 323-242.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *InterViews. Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. (3. utg.). Los Angeles, USA: SAGE Publications, Inc.
- Brække, J. (2019, 9. januar). Teaterlærer fikk sparken. *Klassekampen*. Hentet fra <<https://arkiv.klassekampen.no/article/20190109/ARTICLE/190109972>>
- Carlson, M. (2017). *Journalistic Authority. Legitimizing News in the Digital Era*. Columbia: Columbia University Press.
- Danum, S. og Wæhle, E. (2018, 20. februar) Case-studie. *Store norske leksikon*. Hentet 6. april 2020 fra <<https://snl.no/case-studie>>
- Eckblad, Bjørn (2018, 13. september) Jimmie Åkesson fra Sverigedemokratene tilbake hos «Skavlan». *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <<https://www.dn.no/tv/tv/medier/politikk/jimmie-akesson-fra-sverigedemokratene-tilbake-hos-skavlan/2-1-419421>>

- Eggen, S. (2019, 9. desember). Cissi Wallin dømt for voldtektsanklager mot journalist. *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/wPJWEL/cissi-wallin-doemt-etter-voldtektsanklager-mot-journalist>>
- Everett, E. L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Fenton, N. (2018). Digital, political, radical. *Journal of Communication Inquiry*, 42(3), 275-277. Hentet fra <<https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1177/0196859918757528>>
- FN-Sambandet (2020). Pressefrihet. Hentet fra <<https://www.fn.no/Statistikk/pressefrihet>>
- Fria Tider (2018, 28. februar). Fredrik Virtanen byter navn – till «Karl Fredrik Ramqvist». *Fria Tider*. Hentet fra <<https://www.friatider.se/fredrik-virtanen-har-bytt-navn-till-karl-fredrik-ramqvist>>
- Fuglehaug, W & Mågerøy, L. H. (2018, 14. desember). Tre måneder etter at avisen anklaget ham for seksuell trakassering, tok teatersjef Benny Fredriksson sitt eget liv. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/a-magasinet/i/oROB40/tre-maaneder-etter-at-avisen-anklaget-ham-for-seksuell-trakassering-tok-teatersjef-benny-fredriksson-sitt-eget-liv?>>
- Furunes, E. W. (2019, 2. september). Uppdrag granskning felt av granskningsnemnd i Sverige. *Journalisten*. Hentet fra <<https://journalisten.no/cissi-wallin-fredrik-virtanen-granskningsnamden/uppdrag-granskning-felt-av-granskningsnemnd-i-sverige/375316>>
- Gjerstad, T. & Skard, K. (2017, 13. desember). Ap-ledelsen har fått flere varsler om Trond Giske. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <<https://www.dn.no/politikk/arbeiderpartiet/jonas-gahr-store/anniken-huitfeldt/ap-ledelsen-har-fatt-flere-varsler-om-trond-giske/2-1-232595>>
- Gjerstad, T. & Skard, K. (2017b, 7. desember). Knytter rykter om seksuell trakassering til intern maktkamp. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <<https://www.dn.no/politikk/seksuell-trakassering/anniken-huitfeldt/arbeiderpartiet/knytter-rykter-om-seksuell-trakassering-til-intern-maktkamp/2-1-228862>>
- Glomnes, M. L. (2018, 30. januar). FpU: Måtte gripe inn overfor Leirstein på ungdomsleir i 2012. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/ka37Vj/fpu-maatte-gripe-inn-overfor-leirstein-paa-ungdomsleir-i-2012>>

- Graatrud, G. (2019, 29. april). Ble anklaget for voldtekt og fikk sparken. Nå gir norsk forlag ut boka hans. *Dagbladet*. Hentet fra <<https://www.dagbladet.no/kultur/ble-anklaget-for-voldtekt-og-fikk-sparken-na-gir-norsk-forlag-ut-boka-hans/71022763>>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Grønmo, S. & Malt, U. (2020). Strukturert intervju. I Eirik Bolstad (Red.), *Store norske leksikon*. Hentet 26. august 2020 fra <https://snl.no/strukturert_intervju>
- Gustavsson, M. (2017, 22. november). Mäktig kulturprofil anklagas för år av sexuella övergrepp. *Dagens Nyheter, del 2: Kultur*, s. 4-9.
- Hagfors, C. L. (2020, 22. oktober). Danmarks statsminister om ny Metoo-bølge: Jeg har ikke gjort min oppgave som leder godt nok. *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/R9RWG8/danmarks-statsminister-om-ny-metoo-boelge-jeg-har-ikke-gjort-min-oppgave-som-leder-godt-nok>>
- Hammernes, L. M. (2020, 3. januar). En svensk skandale. *Finansavisen*. Hentet fra <<https://finansavisen.no/lordag/bokanmeldelser/2020/01/03/7486065/en-svensk-skandale>>
- Heiervang, C. & Pettrém, M. T. (2019, 9. desember). Retten har konkludert. Cissi Wallin dømt for grov ærekrenkelse. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/kultur/i/opy0MR/retten-har-konkludert-cissi-wallin-doemt-for-grov-aerekrenkelse>>
- Hustad, R. (2018, 20. februar). Ikke tilbakevirkende kraft. *Klassekampen*. Hentet fra <<https://arkiv.klassekampen.no/article/20180220/PLUSS/180229863>>
- Ihlebak, K. A. & Krumsvik, A. H. (2015). Editorial power and public participation in online newspapers. *Journalism: Theory, Practice & Criticism* 16(4), s. 470-487.
- IMDB (2014, 18. november) Miramax Films. Hentet 25. august 2020 fra <<https://www.imdb.com/list/ls071807693/>>
- Jensen, R. (2004, 24. august). Pressen hudflettes i legesak. *NRK*. Hentet fra <<https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/pressen-hudflettes-i-legesak-1.277893>>
- Johansen, D. Ø. (2019, 28. august). VG felt i PFU for Bar Vulkan-saken. *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/50weLW/vg-felt-i-pfu-for-bar-vulkan-saken>>
- Journalistförbundet (2020, 18. mars). Publicitetsregler. Hentet fra <<https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-press-radio-och-tv/publicitetsregler>>
- Kantor, J og Twohey, M. (2017, 5. oktober) Harvey Weinstein Paid Off Sexual Harassment Accusers for Decades. *The New York Times*. Hentet fra

- <<https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html>>
- Konstad, M. (2018, 17. april). Dette er Tønne-saken. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/dette-er-_tonne-saken_-1.14010968>
- Lindblad, K. E. (2019, 8. mai). Svensk tv-profil frikjent for voldtekt i stamp. *Dagbladet*. Hentet fra <<https://www.dagbladet.no/kultur/svensk-tv-profil-frikjent-for-voldtekt-i-stamp/71054205>>
- Lyngstad, K. H. (2020, 11. november). Faren overbeviste Sofie Linde om å stå frem: - Nå var scenen min. *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/GaapPq/faren-overbeviste-sofie-linde-om-aa-staa-frem-naa-var-scenen-min>>
- Mediernas Etiknämnd (2020a). Om *Medieombudsmannen*, *Medieombudsmannen*. Hentet fra <<https://medieombudsmannen.se/om-oss/>>
- Mediernas Etiknämnd (2020b). Etiske regler for press, TV og radio. *Medieombudsmannen*. Hentet fra <<https://medieombudsmannen.se/publicitetsregler/>>
- Mediernas Etiknämnd (2020c). Publicitetsregler. *Medieombudsmannen*. Hentet fra <<https://medieombudsmannen.se/publicitetsregler/>>
- Medieombudsmannen (2020). *Metoo-fellelser i Sverige*. [E-post-utveksling]
- Michalsen, G. L. (2018, 7. mars). Nå er TV2 snart i mål med generaloppjøret etter metoo. Har behandlet 18 varsler mot 8 personer. *Medier24*. Hentet fra <<https://www.medier24.no/artikler/na-er-tv-2-ferdig-med-general-oppjoret-etter-metoo-har-behandlet-18-varsler-mot-atte-personer/432111>>
- Milano, A. (2017). Twittermeldingen som ble starten på #metoo-kampanjen i 2017. Hentet fra <https://twitter.com/Alyssa_Milano/status/919659438700670976>
- Norsk Presseforbund (2015a, 27. april). Svenskenes «Vær varsom»-regler. Hentet fra <<https://presse.no/np-nyhet/svenskenes-vaer-varsom-regler/>>
- Norsk Presseforbund (2015b, 12. juni). Vær varsom-plakaten. Hentet fra <<https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>>
- Norsk Presseforbund (2020). Etiske regler. Hentet fra <<https://presse.no/pfu/etiske-regler/>>
- NOU 2018: 6 (2018). *Varsling – verdier og vern. Varslingsutvalgets utredning om varsling i arbeidslivet*. Hentet fra <<https://www.regjeringen.no/contentassets/bd4f61bba893409a9b715ee1971a0004/nou201820180006000dddpdfs.pdf>>

- NTB (2020, 12. mars). Weinstein dømt til 23 års fengsel for voldtekt og seksuelt overgrep. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/verden/i/K39aoo/weinstein-doemt-til-23-aars-fengsel-for-voldtekt-og-seksuelt-overgrep>>
- NTB (2017, 11. november). Flesteparten av historiene kommer fra TV2, sier Aleksander Schau om «twitteroppgjøret» mot seksuell trakassering. *Medier24*. Hentet fra <<https://www.medier24.no/artikler/flesteparten-av-historiene-kommer-fra-tv-2-sier-aleksander-schau-om-twitteroppgjoret-mot-seksuell-trakassering/411930>>
- Orgeret, K. S. (2019a). *Journalistikk*. Store norske leksikon. Hentet 15. oktober 2020 fra <<https://snl.no/journalistikk>>
- Orgeret, K. S. (2019b). Profesjonsdilemmaer i den norske #metoo-dekningen. *Norsk medietidsskrift*, s. 1-16. Hentet fra <https://www.idunn.no/nmt/2019/03/profesjonsdilemmaer_i_den_norske_metoo-dekningen_____>
- Pettersen, J. (2015, 28. mars). Kritikken hagler mot «Skavlan». *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/rampelys/tv/i/AOaeM/kritikken-hagler-mot-skavlan>>
- Rønneberg, K. (2017, 8. desember). #Metoo-kampanjen er ikke ny. Uttrykket ble skapt av denne kvinnen for et tiår siden. *Aftenposten.no*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/verden/i/ngaxpa/metoo-kampanjen-er-ikke-ny-uttrykket-ble-skapt-av-denne-kvinnen-for-et-tiaar-siden>>
- Senel, E. (2017, 17. desember). Sverige vil forby sex uten tydelig samtykke. *NRK*. Hentet fra <<https://www.nrk.no/urix/sverige-vil-forby-sex-uten-tydelig-samtykke-1.13829547>>
- Sletteland, A. (2018). Da #metoo kom til Norge. *Tidsskrift for kjønnsforskning*. 42(3) s. 142-161.
- Sletteland, A. og Orgeret, K. S. (2019) Game of Trond – en slagmark i kampen om #metoo». *Nytt Norsk Tidsskrift 03*. Hentet fra <https://www.idunn.no/file/pdf/67142690/game_of_trond.pdf>
- Sletteland, A. & Orgeret, K. S. (2020). *Giskesaken og hvordan vi får #metoo tilbake på sporet*. Oslo: Forlaget Manifest.
- Språkrådet (2018, 26. januar) Metoo-kampanjen. Hentet 6. april 2020 fra <<https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/metoo-kampanjen/>>
- Stensbak, H. (2018, 29. oktober). Kostnaden ved svenske #metoo-tilstander. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/ddeB1X/kostnaden-ved-svenske-metoo-tilstander-helle-stensbak>>

- Sørheim, S. (2018, 5. juni). Svenske medier sviktet under #metoo-dekningen. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/kultur/i/L0GR69/svenske-medier-sviktet-under-metoo-dekningen-sarah-soerheim>>
- Sørum, K. Y., Rasmussen, T., Amarlou, K. H. & Alnæs, Å. (2012). Presseetikk og autonomi – Pressenormers bidrag til journalistikkens selvstendigjøring. *Norsk Medietidsskrift*, 19(2), 130–150. Hentet fra <www.idunn.no/nmt/2012/02/presseetikk_og_autonomi__pressenormers_bidrag_til_journali>
- Sørum, B. (2018). Forskning på seksuell trakassering: Norge hakk i hæl på Sverige. *Kjønnsforskning*. Hentet fra <<http://kjonnsforskning.no/nb/2018/09/forskning-pa-seksuell-trakassering-norge-hakk-i-hael-pa-sverige>>
- Larsen, H. & Silvola, N. M (2018, 20. juni). Ansatt ved Kunsthøgskolen har fått sparken etter trakasseringssak. *Khrono*. Hentet fra <<https://khrono.no/seksuell-trakassering-varsling-khio/ansatt-ved-kunsthogskolen-har-fatt-sparken-etter-trakasseringssak/227736>>
- Ulserød, T. (2018, 19. mars). Samtykkelov er fortsatt en dårlig idé. *Dagbladet*. Hentet fra <<https://www.dagbladet.no/kultur/samtykkelov-er-fortsatt-en-darlig-id/69624924>>
- Vaaland, M. C. O & Wanounou, D. (2018, 8. januar). Får støtte fra de «politisk ukorrekte». *Vårt land*. Hentet fra <<https://www.vl.no/nyhet/far-stotte-fra-de-politisk-ukorrekte-1.1081346?paywall=true>>
- Veberg, A. (2020, 22. august) Hun skrev en av Sverige mest omstridte tekster under metoo. Aldri har Åsa Linderborg vært så kritisk til pressen som nå. *Aftenposten*. Hentet fra <<https://www.aftenposten.no/kultur/i/9vjOgE/hun-skrev-en-av-sveriges-mest-omstridte-tekster-under-metoo-aldri-ha>>
- Wahl-Jørgensen, K. & Harnitzsch, T. (2009). *The Handbook of Journalism Studies*. London: Routledge.
- Østeby, N. (2020, 26. november). Vi trenger ikke en samtykkelov. *VG*. Hentet fra <<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/M3A2BB/25-under-25-vi-trenger-ikke-en-samtykkelov>>

Figurer

Figur 4: Milano, Alyssa (2017, 15. oktober). If you've been sexually harassed or assaulted write 'me too' as a reply to this tweet. *Twitter*. Hentet fra
<https://twitter.com/Alyssa_Milano/status/919659438700670976>

Figur 2: Reporters without borders (2020). Index details. Data of press freedom ranking 2020.
Hentet fra <https://rsf.org/en/ranking_table>

Figur 3: Hatlen, T. S. (2019, 26. november). – Imponerende og viktig! Bokanmeldelse:
«Klubben» av Matilda Gustavsson. Hentet fra
<<https://www.vg.no/rampelys/bok/i/GGJMgV/imponerende-og-viktig-bokanmeldelse-klubben-av-matilda-gustavsson>>

Vedlegg

Intervjuguide

Innledning

1. Hvilken redaksjon arbeider du i? Stillingstittel?
2. Hva har et motsvar å si for ytringsfriheten?
3. Hvordan vurderer du den generelle dekningen av metoo i Norge og Sverige? (Gikk de over streken? Generelt – ikke bare hvordan journalisten selv jobbet med det). Hva kan forskjellene komme av?

Arbeidet med metoo-saker

4. Hvordan arbeidet du og redaksjonen med metoo-sakene?
5. Var det viktig for dere å få en kommentar fra motparten for å nyansere en sak med to eller flere involverte? Fikk overgriperne/de antatte overgriperne mulighet til å komme med tilsvar eller uttale seg?
6. Hvilke diskusjoner eller konflikter oppsto innad i redaksjonen i forbindelse med personvern, kilder og publisering?

Etiske vurderinger

7. Hvordan ble ofrenes historier verifisert? Ble alle verifisert? Har kildekritikken endret seg som følge av metoo-saker?
8. Ble det gjort unntak (fra V.V.P./retningslinjer) i metoo-saker? Hvilke?
9. Hva slags vurderinger ble gjort i forbindelse med offentliggjøring? Har du selv gjort det – hvorfor gjorde du det/hvorfor ikke?
10. Var det enighet på tvers av redaksjoner (evt. medieaktører) om når overgripere/antatte overgripere skulle navngis og ikke? En form for retningslinjer som overgår Vær Varsom-plakaten?
11. Opplever dere at V.V.P./retningslinjer ikke strekker til i saker som dette?
12. Hvilken betydning hadde punkt 4.14 (og evt. 4.13) i arbeidet med metoo? Opplevde dere at metoo ga nye perspektiver på disse punktene?

Konsekvenser

13. Forholder du deg på samme måte eller noe annerledes til kilder nå enn før metoo?
14. Har metoo-saker resultert i at du vurderer og arbeider annerledes med kildehåndtering og personvern?
15. Har metoo bidratt til å flytte grenser og endre journalistiske retningslinjer? På hvilken måte?
16. Hvordan vurderer du forskjellene på hvordan journalister forholdt seg til retningslinjer i Norge kontra Sverige? Det at overgripere i større grad ble navngitt i Sverige enn i Norge – hva kan det komme av?